

دکتر قاسم صافی، استاد زبان و ادبیات فارسی:

رشد جوامع، در گرو آموزه‌های علوم انسانی است

در هر حال آثاری که منتشر شده از وجوه مختلف قابل بررسی اند. تعداد قابل ملاحظه‌ای از آنها، نوعی تکرار بی‌فایده یا کم‌فایده‌اند و نمی‌توانند تأثیرهای عینی و عملی برای بهبود وضعیت اجتماعی و ارتقای جایگاه انسان داشته باشند.

آثار مربوط به علوم انسانی، که بخشی از حیات جمعی مردم را در بر می‌گیرند، در توسعه علوم انسانی و رابطه میان انسان‌ها، نقشی موثر داشته‌اند و شما می‌دانید که رشد جوامع پیشرفته و توسعه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، اساساً در گرو استفاده از آموزه‌های علوم انسانی است.

کتابخانه

شنبه ۲۳ مرداد ۱۳۸۹
۳ رمضان ۱۴۳۱، ۱۴ آگوست ۲۰۱۰
شماره ۲۴۴، پیاپی ۸۹۵
۲۴ صفحه، ۲۰۰ تومان

ISSN: 1029-3345

صاحب امتیاز: خانه کتاب
سر دبیر: علی آقاغفار
نشانی: خیابان انقلاب اسلامی
خیابان برادران مظفر جنوبی، کوچه
خواججه نصیر، پلاک ۲، طبقه چهارم
تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۶۱۵۱
سازمان آگهی‌ها: ۰۲۱-۲۲۵۵۲۴۶
چاپ: شرکت افست

www.ketabehafteh.ir

نگاهی به
آثار و زندگی
آر. جی. الوری

مبارک
و ماه پیشونی
در محاق فراموشی

قاسم تبریزی:
تاریخ نگاری بیطرف
یک شوخی است

۲

تاکید وزیر ارشاد
بر آماده‌سازی
«شهر آفتاب» برای
نمایشگاه کتاب

ترجمه صفارزاده
از قرآن کریم
تجدید چاپ شد

ع

بازدید قائم مقام
وزیر ارشاد
از کتاب هفته

معرفی اعضای شورای سیاستگذاری نمایشگاه کتاب ۲۴ در آینده‌ای نزدیک

بهمن دری به عنوان رییس بیست و چهارمین نمایشگاه کتاب انتخاب شد

بیفتند. اما به زودی - احتمالاً در ایام ماه مبارک رمضان - اعضای معرفی خواهیم کرد و در صورت نهایی شدن حکم اعضای شورای سیاستگذاری بیست و چهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران تا یکی - دو هفته دیگر کار خود را به صورت رسمی دنبال خواهند کرد.

معاون امور فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی همچنین در پاسخ به این سوال که اکنون کار انتخاب اعضای هیأت نظارت بر چاپ و نشر کتاب در چه مرحله‌ای است؟ اظهار داشت: «ما در حال تهیه اسامی پیشنهادی خودمان و تدوین رزومه آنها هستیم و این فهرست احتمالاً تا بعد از ماه مبارک رمضان در اختیار شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار می‌گیرد.»

بهمن دری پیش از این در پی ارائه راهکارهایی برای ارتقای کیفیت سطح فرهنگی حوزه نشر، بر ضرورت تشکیل هیأت نظارت بر چاپ و نشر کتاب تأکید کرده بود. ادامه در صفحه ۲

در پی انتخاب بهمن دری به عنوان رییس بیست و چهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران از سوی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، اعضای هیأت امنای این دوره از نمایشگاه کتاب نیز به زودی معرفی می‌شوند. به گفته رییس بیست و چهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، در پس از نهایی شدن حکم اعضا، شورای سیاستگذاری بیست و چهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران کار خود را رسماً آغاز می‌کند.

بهمن دری، معاون امور فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در حاشیه برگزاری مراسم روز خبرنگار در گفت‌وگو با کتاب هفته ضمن بیان این مطلب از صدور حکم خود توسط وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان رییس بیست و چهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران خبر داد و گفت: «جلسات شورای سیاستگذاری تا امروز با همان اعضای قبلی برگزار شده و نگذاشته‌ایم کارها به تعویق

سرآغاز

روزه نگیریم!

چند روزی است که از اذان تا اذان، نمی‌خوریم، به بدی گوش نمی‌دهیم و چشم بسته‌ایم به آنچه نباید دید.

از دوران بلوغ، هرگز نشنیده‌ایم که مطالعه، روزه را باطل کند! روزه مطالعه نگیریم، شیطان همیشه در اطراف این «عمل خیر» پرسه می‌زند. عطش، گرسنگی و بی‌حوصلگی، مولود روزه‌نیستند و شیطان، همین‌ها را بهانه می‌کند تا نخوانیم، ندانیم و نفهمیم. بی‌دلیل نیست که شیطان در این ماه، همانقدر که میطلات روزه را «موجه» نشان می‌دهد، بیشتر حتی، روزه‌دار را از چشیدن حظ مطالعه برحذر می‌دارد. حواسمان به شیطان باشد، روزه کامل و سالم بگیریم!

خانه کتاب مقدم بازدید کنندگان محترم در
 هجدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم را گرامی می‌دارد.
 مکان: مصلی، سالن شبستان، راهرو ۱
 ۶۶۹۶۶۱۰۰

خواندن قرآن، از اول تا آخر، یک چیز لازمی است. باید قرآن را از اول تا آخر خواند؛ باز دوباره از اول تا آخر؛ تا همه معارف قرآنی یکجا با ذهن انسان آشنا شود. البته معلمینی لازمند تا برای ما تفسیر کنند، مشکلات آیات را تبیین کنند، معارف آیات و بطون آیات الهی را برای ما بیان کنند؛ اینها همه لازم است. اگر اینها شد، هر چه زمان به جلو برود، ما به جلو می‌رویم و توقف دیگر وجود ندارد.

بیانات مقام معظم رهبری
در دیدار قاریان قرآن کریم ۱۳۸۹/۴/۴

در نمایشگاه

علم، فناوری، فرهنگ و اقتصاد ایران

غرفه معاونت فرهنگی
وزارت ارشاد نمونه شد

غرفه معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در نمایشگاه علم، فناوری، فرهنگ و اقتصاد ایران که همزمان با دومین همایش ایرانیان خارج از کشور برگزار شد، به عنوان غرفه نمونه برگزیده شد.

در این نمایشگاه که همزمان با دومین همایش بزرگ ایرانیان مقیم خارج از کشور به مدت چهار روز از یازدهم تا چهاردهم مرداد ماه در محل اجلاس سران برپا بود، غرفه‌هایی از سراسر کشور و در حوزه‌های مختلف علمی و فرهنگی شرکت داشتند. این نمایشگاه در فضایی با وسعت پنج هزار متر مربع و با شرکت ۳۵۰ غرفه در چهار بخش فناوری نوین، فرهنگ و رسانه، علمی، آموزشی، اقتصاد و برنامه ریزی برپا شد.

نمایشگاه پس از مراسم افتتاحیه همایش، با حضور دکتر محمود احمدی نژاد، رئیس جمهور و توسط دکتر حداد عادل رسماً افتتاح شد. بازدید از نمایشگاه به مدت دو روز به مهمانان همایش (ایرانیان خارج از کشور) اختصاص داشت و در دو روز پایانی نیز بازدید عمومی از نمایشگاه صورت گرفت. معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز با ارائه ۵۰۰ کتاب فرهنگی، هنری در یکصد متر مربع در این نمایشگاه حضور داشت و بروشور هفدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال نیز بین بازدیدکنندگان توزیع شد.

بهمن دری به عنوان رییس

نمایشگاه کتاب انتخاب شد

ادامه از صفحه اول

معاون امور فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی همچنین درباره دلایل ضرورت تشکیل هیأت نظارت بر چاپ و نشر کتاب پیش از این اظهار داشته است: «تعداد معدودی از ناشران بدون در نظر گرفتن مسائل فرهنگی و دغدغه‌های موجود در جامعه، حوزه نشر را به فضایی سوداگرانه تبدیل کرده‌اند. برای پایان دادن به این وضعیت و ایجاد فرصت برای ناشران دلسوز و علاقه‌مند به ارتقای سطح فکری جامعه، چند راهکار ایجابی وجود دارد که راهکار نخست این است که طبق مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی، هیأت عالی نظارت بر چاپ و نشر کتاب به عنوان بالاترین مرجع در حوزه کتاب تشکیل شود تا با در نظر گرفتن سلیقه‌های گوناگون، سوداگری در عرصه نشر را بررسی کنند.» دری دومین راهکار خود را نیز بدین شرح بیان داشته بود که خیل عظیم اهالی فرهنگ و ناشرانی که دغدغه اصلی شان ارتقای فرهنگ جامعه است باید به صورت خودجوش ناشران معدودی را که حوزه نشر را با بازار مکاره اشتباه گرفته‌اند و صرفاً بهره اقتصادی را اولویت اول برنامه‌های خود قرار داده‌اند و کتاب‌هایی با محتوای کاسبکارانه چاپ می‌کنند از حوزه این فعالیت ارزنده و ارزشمند فرهنگی و اقتصادی طرد کنند.

در حاشیه مراسم روز خبرنگار مطرح شد

تاکید وزیر ارشاد بر آماده‌سازی «شهر آفتاب» برای نمایشگاه کتاب

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی بر ضرورت آماده‌سازی «شهر آفتاب» به عنوان محل دائمی نمایشگاه‌های فرهنگی کشور تاکید کرد.

دکتر محمد حسینی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، هفته گذشته در حاشیه برگزاری مراسم روز خبرنگار در گفت‌وگو با خبرنگار کتاب هفته با تاکید بر ضرورت آماده‌سازی شهر آفتاب از سوی شهرداری تهران، اظهار امیدواری کرد کار آماده‌سازی شهر آفتاب تا پیش از فرارسیدن زمان برگزاری بیست و چهارمین دوره نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در سال ۹۰ به پایان برسد.

دکتر حسینی همچنین در پاسخ به این سوال که پیش از این گفته بودید چنانچه شهرداری به وعده خود درباره شهر آفتاب عمل نکند، برای حل مشکل از طریق هیأت دولت وارد عمل می‌شویم، در این باره چه تصمیمی گرفته اید؟ گفت: «بله، گفته بودیم از طریق دولت کار را پیگیری خواهیم کرد چرا که ما هر ساله هنگام برگزاری نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران با مشکلات جدی مواجه می‌شویم و یک نمونه‌اش امسال این بود که مجبور شدیم سازه‌های جدیدی را در فضای باز برپا کنیم که به دلیل وجود باد و باران مشکلاتی را در برگزاری نمایشگاه به وجود آورد.» وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در ادامه صحبت‌های

خوب است جای مناسبی برای این منظور در نظر گرفته شود.»

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در پایان، بار دیگر ابراز امیدواری کرد شهرداری به قول خود درباره آماده‌سازی شهر آفتاب به عنوان محل دائمی نمایشگاه‌ها جامه عمل بپوشاند.

خود تاکید کرد: «باید جایی ثابت و دائمی برای نمایشگاه وجود داشته باشد چرا که ما در طول سال علاوه بر نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، نمایشگاه‌های دیگری نظیر مطبوعات، نمایشگاه قرآن، نمایشگاه رسانه‌های دیجیتال و... را هم داریم که همه اینها به مکان مناسبی نیاز دارند. بنابراین

مدیر بخش مکتوب نمایشگاه قرآن خبر داد

رشد ۴۰ درصدی آثار قرآنی در بخش نشر مکتوب نمایشگاه قرآن

نمایشگاه قرآن، ناشران مجازند صرفاً آثاری را که خودشان تولید کرده‌اند عرضه کنند و مجاز به عرضه آثار ناشران دیگر نیستند. به گفته اللهیاری، شورای سیاستگذاری هجدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم پیش از این، آیین‌نامه‌ای را برای نحوه حضور ناشران در نمایشگاه پیش‌بینی کرده که آثار براساس این آیین‌نامه می‌توانند در نمایشگاه عرضه شوند. در این دوره نمایشگاه قرآن ۳۰۰ ناشر داخلی در بخش مکتوب حضور دارند و همچنین تداپیری اندیشیده شده تا بخشی به نام «مشاوره خرید کتاب» به مراجعان درباره خرید آثار قرآنی متناسب با نیازشان یاری رساند.

هجدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم در بخش‌های حوزه، دانشگاه، آموزش، پژوهش و گفت‌وگوهای قرآنی، محصولات فرهنگی، کتاب و نشر، فناوری اطلاعات و رسانه‌های دیجیتال، کودک و نوجوان، خانواده، محافل و مراسم، شعر و ادب، ترجمه قرآن کریم، هنرهای نمایشی و تئاتر، بین‌الملل، هشت سال دفاع مقدس و بصیرت قرآنی، هنرهای تجسمی، عکس، نهادها و موسسات تا ۱۲ شهریور، برابر با ۲۳ رمضان از ساعت ۱۷ تا ۲۴ در مصلاهی امام خمینی (ره) تهران آماده بازدید علاقه‌مندان است. نمایشگاه قرآن روزهای تعطیل از ساعت ۱۴ شروع به کار می‌کند.

آثار قرآنی بخش نشر مکتوب هجدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم در مقایسه با دوره‌های قبل ۴۰ درصد رشد داشته است. محمد اللهیاری فومنی مدیر بخش مکتوب هجدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم در گفت‌وگو با کتاب هفته بیان این مطلب، حضور ناشران قرآنی را در این دوره از نمایشگاه قرآن، حضوری پررنگ‌تر ارزیابی کرد و اظهار داشت: «در هجدهمین دوره از نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، حضور ناشران و عرضه آثار قرآنی رشد خوبی را در مقایسه با دوره‌های قبل نشان می‌دهد به نحوی که حتی تا روز افتتاح نمایشگاه نیز همچنان درخواست‌های زیادی از سوی ناشران برای حضور در نمایشگاه قرآن به دست ما می‌رسید.»

مدیر بخش مکتوب هجدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن، در ادامه با اشاره به رشد ۴۰ درصدی عرضه آثار قرآنی در بخش نشر مکتوب این دوره از نمایشگاه قرآن، درباره آثار ارائه شده در بخش بین‌الملل نیز یادآور شد: «در بخش بین‌الملل هم کتاب‌های خوبی که با موضوع قرآنی شناسایی شده‌اند در نمایشگاه در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفته و آثار ناشران، مولفان و مترجمان بین‌المللی در این بخش عرضه شده‌اند.»

اللهیاری بار دیگر بر این نکته تاکید کرد که در بخش مکتوب این دوره از

ترجمه صفارزاده از قرآن کریم
تجدید چاپ شد

برادر طاهره صفارزاده، مترجم فقید قرآن، از عرضه چاپ جدیدی از ترجمه او از قرآن حکیم در نمایشگاه بین‌المللی قرآن امسال خبر داد. جلال صفارزاده در گفت‌وگو با خبرنگار مهر، با اعلام این خبر گفت: «ترجمه خانم صفارزاده از قرآن توسط نشر کتاب پارس تجدید چاپ شده و در نمایشگاه بین‌المللی قرآن عرضه می‌شود.» به گفته وی، ترجمه ۱۴۶۴ صفحه‌ای صفارزاده از قرآن حکیم که دو سال پیش منتشر شده بود، تیرماه امسال در جلد گالینکور و با قطع وزیری در ۵۰۰۰ نسخه دوباره زیر چاپ رفته است و در نمایشگاه قرآن عرضه می‌شود. این نمایشگاه از ۱۷ مرداد در مصلاهی امام خمینی (ره) تهران برپا شده و تا ۱۲ شهریورماه دایر است. وی همچنین از احتمال چاپ مجموعه اشعار زنده یاد صفارزاده در آینده نزدیک خبر داد و گفت: «صد دارم همه اشعار او را در یک کتاب به دست چاپ بسپارم تا در زمان سالگرد درگذشت او (آبان‌ماه) منتشر شود.»

نمایشگاه‌های استانی کتاب پس از ماه رمضان
از سر گرفته می‌شوند

مدیرعامل موسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران، به تعویق افتادن سه نمایشگاه استانی کتاب در نیمه نخست امسال را ناشی از محدودیت‌های استان‌های برگزارکننده دانست و تاکید کرد که برگزاری نمایشگاه‌های استانی کتاب بعد از ماه رمضان از سر گرفته می‌شود. احسان الله حاجتی در گفت‌وگو با خبرنگار کتاب ایران (ایبنا) گفت: «موسسه نمایشگاه‌های فرهنگی طبق برنامه‌ای که از ابتدای سال اعلام کرد، توانایی برگزاری نمایشگاه‌های سمنان، گیلان و کردستان را داشت اما این نمایشگاه‌ها به درخواست مدیران استان‌ها به تعویق افتادند.» وی با بیان این که بیشترین درخواست برگزاری نمایشگاه‌های استانی کتاب در فصل پاییز است، گفت: «استان‌های زیادی علاقه‌مند به برگزاری نمایشگاه استانی کتاب در فصل پاییزند و طبق برنامه اعلام شده حدود ۱۰ نمایشگاه کتاب برای فصل پاییز برنامه ریزی شده است.» حاجتی تصریح کرد: «اکنون در حال بررسی زمان برگزاری نمایشگاه‌های به تعویق افتاده‌ایم.» مدیرعامل موسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران افزود: «سال گذشته حدود ۲۰ نمایشگاه استانی کتاب در کشور برگزار شد و امسال هم تلاش داریم بیش از ۲۰ نمایشگاه تا پایان سال برگزار کنیم.» نمایشگاه‌های استانی کتاب به مدت هفت روز توسط موسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران و اداره‌های کل ارشاد استان‌ها در مراکز استان‌ها برپا می‌شوند. در این نمایشگاه‌ها کتاب‌ها با ۴۰ درصد تخفیف عرضه می‌شوند که نیمی از هزینه این تخفیف را معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نیم دیگر را ناشران تقبل می‌کنند.»

در «ایبنا» بخوانید

بامراجعه به سایت خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا)، به نشانی اینترنتی «www.ibna.ir»، به این مطالب دسترسی خواهید داشت. امکان «جستجو» و «جستجوی پیشرفته» در وبسایت «ایبنا» به شما امکان دستیابی به مطالب بیشتر را هم می‌دهد.

چه خبر از نمایشگاه قرآن کریم

هجدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم از یکشنبه هفته گذشته در مصلاهی بزرگ امام خمینی (ره)، آغاز به کار کرد. این نمایشگاه که تا ۱۲ شهریور، برابر با ۲۳ رمضان برپاست.

گزارش‌ها، خبرها و تصاویری از آیین افتتاح این نمایشگاه و آنچه در آن در جریان دارد را می‌توانید در سایت خبرگزاری کتاب ببینید که از جمله این موارد می‌توان به این عنوان‌ها اشاره کرد: «ارائه نفیس‌ترین قرآن در نمایشگاه بین‌المللی قرآن، نشست‌های تخصصی موسسه اسرا در نمایشگاه قرآن، فرآیند تکمیل آثار کتابخانه مجلس و خرید از نمایشگاه قرآن با حضور آیت‌الله سید احمد خاتمی و مجمع جهانی اهل بیت (ع) با ۲۰۰ اثر جدید به نمایشگاه قرآن می‌آید.»

این خبرها و گزارش‌های دیگر درباره نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم را در ایبنا بخوانید.

کتاب‌هایی که ارشاد خرید

فهرست کامل جدیدترین کتاب‌هایی که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در راستای حمایت از ناشران و مولفان خریداری کرده، در خبرگزاری کتاب ایران منتشر شده است.

دو فهرستی که «ایبنا» هفته گذشته منتشر کرده است، مربوط به کتاب‌هایی که در جلسه‌های ۳۸۷ و ۳۸۸ هیات خرید کتاب وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، درباره خرید آنها تصمیم‌گیری شده است.

ایبنا به زبان ماتادورها

نزدیک به نیم میلیارد نفر از جمعیت جهان به زبان اسپانیایی صحبت می‌کنند. این جمعیت از این پس در دنیای اینترنت بیشتر به خبرهای فرهنگی و ادبی ایران دسترسی خواهند داشت. بخش اسپانیایی خبرگزاری کتاب ایران که از چندی پیش فعالیت آزمایشی خود را آغاز کرده بود، هفته پیش با حضور علی اکبر اشعری، مشاور رییس جمهور، رسماً آغاز به کار کرد.

بخش اسپانیایی ایبنا، اخبار مربوط به هجدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، تحولات کتابی و اخبار آمار انتشار کتاب در حوزه‌های مختلف در ایران، مهم‌ترین عناوین مربوط به کتاب در نشریات فارسی زبان و اخباری از انتشار تازه‌ترین کتاب‌های ترجمه شده به فارسی از نویسندگان غیر ایرانی را به گوش جهان اسپانیایی زبان می‌رساند.

بخش‌های عربی و انگلیسی خبرگزاری کتاب از سال پیش فعالیت می‌کنند.

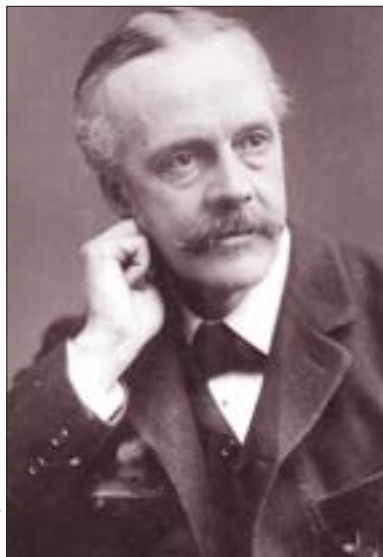
نقد و معرفی جدیدترین کتاب‌ها

خبر انتشار جدیدترین آثار از سوی ناشران مختلف، معرفی کتاب‌هایی که به زودی قدم به کتابفروشی‌ها می‌گذارند، گفت‌وگوهای پدیدآورندگان آثار، شاعران، نویسندگان، ناشران و مترجمان، تازه‌ترین خبرها و گزارش‌ها از کتاب و ادبیات و نقد و تحلیل‌هایی بر کتاب‌های جدید، از دیگر مطالبی‌اند که می‌تواند از پایگاه اینترنتی خبرگزاری کتاب ایران یافت. از جمله این موارد، نقد کتاب «حیات نیکان» نوشته لعیا اعتمادی است. این کتاب به زندگی فردی آیت‌الله صافی گلپایگانی اختصاص دارد.

تاریخدان آمریکایی در افشای ناحق بودن صهیونیسم کتاب نوشت

آن، وزیر خارجه انگلستان موافقت خود را با تاسیس کشوری برای یهودیان در فلسطین اعلام کرد. به دنبال ارسال این نامه به لرد روچیلد در دوم نوامبر سال ۱۹۱۷، مهاجرت یهودیان به فلسطین تحت برنامه منظمی آغاز شد و در فاصله بین جنگ جهانی اول و دوم، تعداد یهودیان ساکن در فلسطین از ۷۰ هزار نفر به ۴۵۰ هزار نفر افزایش یافت و سرانجام در سال ۱۹۴۸ میلادی به تشکیل رژیم صهیونیستی انجامید و این آغاز درگیری‌ها با مردم فلسطین شد و از سوی دیگر هم باعث جنگ‌های متعددی بین اعراب و صهیونیست‌ها شده است و این اعلامیه دلیلی بر وجود یک توطئه از سوی انگلستان علیه فلسطینیان و مسلمانان بوده است.

قسمتی از متن اعلامیه بالفور به شرح زیر است: «بسیار خوشبختم که از طرف حکومت اعلی حضرت پادشاه بریتانیا، اعلامیه زیر را مبنی بر موافقت با خواست صهیونیست‌ها که به وسیله کابینه تصویب شده است به اطلاع تان برسانم. حکومت اعلی حضرت تاسیس کانون ملی یهودیان را در فلسطین با نظر مساعد تلقی می‌کند و برای رسیدن به این هدف، مساعی حسنه خود را به کار خواهد برد. مشروط بر این که هیچ نوع اقدامی که به حقوق مدنی و مذهبی اجتماعات غیر یهودی در فلسطین یا به حقوق و موقعیت سیاسی یهودیان در کشورهای دیگر لطمه بزند، انجام نگیرد. مایه سپاسگزاری من خواهد بود که مفهوم این اعلامیه را به اطلاع اتحادیه صهیونیست‌ها برسانید.»

بالفور نوشت.

و او بری هربرت اشاره می‌کند. وی در کتابش به بحث مفصلی درباره جنگ جهانی اول که به باور او عامل اصلی درگیری‌های خاورمیانه است می‌پردازد. اعلامیه بالفور نامه‌ای است که آرتور جیمز بالفور، وزیر خارجه وقت انگلیس به لرد روچیلد، رییس فدراسیون صهیونیسم انگلستان نوشت. این اعلامیه در تاریخ تشکیل نخستین رژیم صهیونیستی جهان اهمیت ویژه‌ای دارد و به موجب

جانان اسکنیر، پروفیسور تاریخ معاصر انگلستان در دانشگاه کلمبیا، کتابی جدید با مضمون اعلامیه بالفور نوشت.

این تاریخدان که تاکنون آثار متعدد تاریخی را تالیف کرده است در کتاب جدیدش زوایای تاریک جریانات پس از اعلامیه بالفور را که کمتر مورد توجه قرار گرفته مورد بررسی قرار می‌دهد.

به گزارش آسوشیتدپرس، وی در این کتاب به توصیف روابط پیچیده و معاملات دوجانبه‌ای پرداخته که جنگ کنونی رژیم صهیونیستی و اعراب ثمره آنهاست.

اسکنیر به تفصیل تعهدات انگلیس به اعراب، یهودیان و همچنین به متحدان فرانسوی خود پرداخته و هر سه طرف را به نحوی با چشم‌انداز موضوع فلسطین مرتبط ساخته است.

از دیدگاه اسکنیر، صهیونیست‌های انگلیس تنها فرصت طلبان سودجویی هستند که رویای اشغال فلسطین را در سر می‌پرورانند که اکنون ۸۵ هزار یهودی در آن ساکن‌اند.

وی معتقد است صهیونیست‌ها حمایت کنونی خود را مدیون عقاید تحجرآمیز مبنی بر قدرت و سیطره یهود بر جهان در میان انگلیسی‌ها هستند. کتاب «اعلامیه بالفور» تصویری گسترده از صحنه‌های جنگ اعراب در صحراها گرفته تا دفاتر وایت‌هال را در اختیار مخاطب قرار می‌دهد. همچنین در بخش‌هایی به شخصیت‌هایی چون لورنس عربستان، باسیل زاخاروف، دلال بین‌المللی اسلحه

حمایت گابریل گارسیا مارکز از رئیس‌جمهور جدید کشورش

گابریل گارسیا مارکز، نویسنده مشهور کلمبیایی، با نوشتن نامه‌ای خطاب به رییس جمهور جدید کشور کلمبیا از وی حمایت کرد. به گزارش خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) به نقل از ال تیمپو، گابریل گارسیا مارکز، نویسنده مشهور کلمبیایی، با ارسال این نامه تبریک برای حمایت از رییس جمهور جدید خوان مانوئل سانتوس، دوره‌ای موفقیت‌آمیز را برای کشورش پیش‌بینی کرده است. نویسنده رمان «صد سال تنهایی» که ساکن مکزیک است، در ماه جولای با سانتوس در مکزیکوسیتی دیدار کرده و درباره مسائل کلمبیا صحبت کرده بود. این دو کلمبیایی از سابقه طولانی دوستی برخوردارند. مارکز که در منطقه‌ای آتشفشانی نزدیک مکزیکوسیتی زندگی می‌کند، این منطقه را برای چشم‌اندازهای فوق‌العاده‌اش انتخاب کرده است. او از دهه ۸۰ قرن بیستم به دلیل موضع‌گیری‌های سیاسی‌اش، مجبور به ترک سرزمین مادری‌اش شد. مارکز از محبوب‌ترین چهره‌های آمریکای لاتین و برنده جایزه ادبی نوبل است. خوان مانوئل سانتوس، هفته پیش به عنوان رییس جمهور جدید کلمبیا انتخاب شد و در کاخ بوگوتا قسم یاد کرد.

محکومیت سارق نمایشنامه‌های شکسپیر

یک دلال کتاب به جرم سرقت یکی از نخستین نسخه‌های مجموعه نمایشنامه‌های شکسپیر که از آثار با ارزش هنری انگلستان به شمار می‌رود، به هشت سال زندان محکوم شد.

به گزارش ایسنا، ماه گذشته در دادگاه رسیدگی به این پرونده، ریموند اسکان ۵۳ ساله به اتهام حمل مجموعه به سرقت رفته از انگلستان دستگیر شد. اسکان دو سال پیش، پس از بردن نسخه منتشر شده نمایشنامه‌های شکسپیر در سال ۱۶۲۳ میلادی به کتابخانه‌ای در واشنگتن دی.سی. به منظور تخمین ارزش این اثر، با هوشیاری مسوولان کتابخانه توسط پلیس دستگیر شد.

به گزارش یاهو نیوز، بنابر اعلام پلیس، این اثر در سال ۱۹۹۸ از یک نمایشگاه در دانشگاه دورهام در شمال انگلستان به سرقت رفته است؛ اما اسکات با انکار آن، مدعی شد که آنها را از کشور کوبا به دست آورده است.

به گفته قاضی این پرونده، اسکات قصد داشته با در اختیار داشتن و فروختن این نسخه، یک زندگی مرفه برای خود و زن کوبایی مورد علاقه‌اش فراهم کند.

این نسخه از آثار شکسپیر، هفت سال پس از درگذشت این نمایشنامه‌نویس به چاپ رسیده و جزو نخستین ویراست مجموعه نمایشنامه‌های او محسوب می‌شود. از میان ۷۵۰ نسخه از این کتاب، اکنون تنها ۴۰ نسخه کامل این مجموعه شناسایی شده و در موزه‌ها و مجموعه‌های عمومی نگهداری می‌شود. همچنین نسخه به سرقت رفته که در جلسات دادگاه در معرض دید عموم قرار گرفت، نخستین نسخه‌ای است که پس از گذشت یک دهه رونمایی می‌شود.

مرسدس بنز برای کتابخوانان

بزرگ‌ترین ناشر ترکیه برنامه‌ای چهار ماهه برای ترویج کتابخوانی در این کشور به راه انداخته و به کسانی که کتاب خریداری کنند، پس از قرعه‌کشی جایزه می‌دهد. یکی از جوایز پس از قرعه‌کشی هم اتومبیل مرسدس بنز است.

به گزارش خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) به نقل از روزنامه حریت، کولتر ای.اس، بزرگ‌ترین انتشارات ترکیه همراه چند شرکت بزرگ تجاری برای ترویج کتابخوانی در این کشور از روزهای ۱۱ آگوست تا ۱۵ نوامبر (۲۰ مرداد تا ۲۴ آبان) سال جاری اقدام به برگزاری یک قرعه‌کشی بزرگ و مهیج می‌کند. کسانی که بیش از ۲۰ لیتره از بازار بزرگ کتاب استانبول که نام همین انتشارات (یعنی کولتر ای.اس) بر آن گذاشته شده، کتاب بخردند در مراسم قرعه‌کشی صد جایزه مختلف شرکت داده می‌شوند. بزرگ‌ترین جایزه این مراسم یک دستگاه مرسدس بنز است. نوزت بیهان، مدیر اجرایی انتشارات کولتر ای.اس گفته که هدف از انجام چنین برنامه‌ای ترغیب مردم ترکیه به کتابخوانی است.

سی‌امین جشنواره سالانه جان اشتاین بک برگزار شد

سی‌امین جشنواره سالانه «جان اشتاین بک» نویسنده آمریکایی به نام «سفرها: اشتاین بک دور دنیا» بعد از ۶ روز، سه‌شنبه گذشته به کار خود پایان داد. بودایست دیواربرلین، دیای کورتز و داکوتای شمالی میزبان برنامه‌هایی برای گرامیداشت سی‌امین جشنواره اشتاین بک بودند. برای ارج نهادن به تاثیر اشتاین بک، نویسنده برنده نوبل ادبیات، بر داستان‌نویسی مدرن، مراکز ادبی مختلفی میزبان برگزاری جشن‌هایی با محوریت اشتاین بک بودند تا برای نخستین بار اشتاین بک اینچنین فراگیر در جهان گرامی داشته شود. برای مثال در برلین شرقی، یک کتابفروشی در جشن اشتاین بک به ارایه برنامه‌های موسیقی محلی پرداخت و در لاپاز مکزیک، ماهیگیران به افتخار جان اشتاین بک و سفرش همراه با اد ریکت (دوست صمیمی نویسنده) در دریای کورتز توری به دریا انداختند.

■ چاپ آثار منتشر نشده زرین کوب: تاریخ چهار جلدی ایران، یادداشت های متفرقه و مجموعه مقالات چاپ نشده عبدالحمید زرین کوب به زودی از سوی مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی منتشر می شود. از زرین کوب دست کم سه کتاب در این مرکز انتشار را سپری می کند.

■ ترجمه عاشقانه های نزار قبانی: کتاب «روزهای مردی عاشق» شامل منتخبی از عاشقانه های شاعر سوری، نزار قبانی به قلم صادق دارابی به فارسی برگردانده شده که سوی نشر آموست منتشر می شود.

■ تمديد مهلت ارسال آثار به جشنواره طنز مکتوب: مهلت ارسال آثار به پنجمین جشنواره طنز مکتوب حوزه هنری تا ۳۰ مرداد ماه تمدید شد. این جشنواره در رشته های شعر، نثر، داستان کوتاه، فیلمنامه و مقاله در دو بخش آزاد و ویژه (شعر و نثر با لهجه محلی) برگزار می شود.

■ برگزاری سومین نمایشگاه کتاب مترو: سومین دوره نمایشگاه کتاب مترو با عنوان «سفرهای چشم به راه» با هزار عنوان کتاب در ایام ماه مبارک رمضان در ایستگاه های مترو، امامزاده ها، میدان ها و پارک های تهران برگزار می شود.

■ کارگاه های هنری در نمایشگاه قرآن: بخش هنرهای تجسمی قرآنی نمایشگاه بین المللی قرآن کریم با برپایی شش کارگاه آموزش هنر خوشنویسی، تذهیب، گل و مرغ، معرق، منبت و مشبک، رایگان به آموزش هنر قرآن نگاری می پردازد.

■ ۴۰ هزار نمایشگاه در ۴۰ هزار مدرسه: بیش از ۵۵۰ ناشر برای حضور در سیزدهمین دوره طرح ۴۰ هزار نمایشگاه در ۴۰ هزار مدرسه سراسر کشور ثبت نام کردند. این طرح همزمان با هجدهمین هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران در ۷۰۰ منطقه آموزش و پرورش کشور برپا می شود.

■ برگزاری دوره جدید کارگاه آموزشی ویراستاری: کارگاه آموزش ویراستاری از سوی پایگاه اطلاع رسانی ویراستاران اوایل شهریورماه برگزار می شود. علاقه مندان برای کسب اطلاعات بیشتر و ثبت نام می توانند به نشانی اینترنتی www.ibna.ir مراجعه کنند.

■ آغاز دآوری جشنواره کتاب برتر: پس از بازنگری های انجام شده در آیین نامه دآوری های جشنواره کتاب برتر، دآوری پنجمین دوره برگزاری این جشنواره اوایل شهریورماه آغاز می شود. مراسم پایانی سوم تا یازدهم آبان خواهد بود.

دانشنامه اساطیر و آیین های باستانی جهان منتشر شد

نخستین جلد «دایره المعارف اساطیر و آیین های باستانی جهان» با پژوهش و تألیف غلامرضا معصومی منتشر شد. این اثر نخستین دایره المعارف مصور اساطیر و آیین ها به زبان فارسی است.

غلامرضا معصومی با اشاره به چگونگی تألیف این اثر گفت: «از دوران دانشجویی در سال ۱۳۳۷، پایان نامه دوره فوق لیسانس ام را با کتابی به نام «مذهب در دنیای باستان» ارائه کردم که مورد توجه استادان دانشگاه، به ویژه کلنل علی نقی وزیری قرار گرفت و ایشان پس از مطالعه دقیق این کتاب، آن را مرجعی علمی و اثری ارزشمند دانست و با معرفی آن به سیمین دانشور داستان نویس معاصر ایران، خواستار تحقیق و پژوهش بیشتر و جدی تر روی این اثر شد.»

وی ادامه داد: «سال ۱۳۷۰ و پس از حدود ۳۰ سال کار پژوهشی و تحقیقاتی، این اثر را برای چاپ به حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی معرفی کردم که مورد توجه مدیران وقت قرار گرفت و بنا به خصوصیات و ظرفیت های بالای علمی، پژوهشی و آموزشی اثر، توافق شد تا این مجموعه به عنوان یک دایره المعارف علمی و با نام «اساطیر و آیین های باستانی جهان» عرضه شود.»

این استاد دانشگاه با اشاره به نیم قرن تحقیق روی این اثر گفت: «علاوه بر کارهای تحقیقاتی و پژوهشی و ترجمه بیش از دو هزار جلد کتاب برای استخراج مطالب مفید، تمام عکس های مربوط به مطالب نیز در مدت ۵۰ سال از موزه ها و کتابخانه های سراسر

جهان تهیه شد که از حاصل این تحقیقات، پنج جلد کتاب دیگر درباره ایران باستان، بین النهرین، یونان، مصر و رم باستان تهیه و چاپ شد.»

این استاد دانشگاه درباره دلایل نگارش چنین مجموعه ای گفت: «از عمده ترین دلایل تألیف این کتاب، سوالی بود که همواره درباره فراوانی و ازدیاد خدایان در دوران باستان از خود می پرسیدم و این که چرا انسان از بت پرستی به یکتاپرستی رسیده است، حال آن که یکتاپرستی از همان ابتدا به عنوان ودیعه ای

قائم مقام وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در امور شعر:

دستاورد جشنواره شعر فجر همایش شاعران ایران و جهان است

قائم مقام وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در امور شعر و ادب از احتمال تفکیک بخش بین الملل جشنواره شعر فجر در قالب همایش شاعران ایران و جهان خبر داد.

یحیی طالبیان، قائم مقام وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در امور شعر و ادب، هفته گذشته در حاشیه بازدید خود از هفته نامه کتاب هفته ضمن بیان این

مطلب، همایش شاعران ایران و جهان را دستاورد و زیرمجموعه جشنواره بین المللی شعر فجر دانست و گفت: «همایش شاعران ایران و جهان در حقیقت از دل جشنواره شعر فجر بیرون آمده و سعی ما این است که در صورت امکان، بخش بین المللی جشنواره شعر فجر را به همایش شاعران ایران و جهان منتقل کنیم، چنان که در برگزاری نخستین همایش شاعران ایران و جهان این امر تا حدودی محقق شد.» طالبیان در ادامه با اشاره به این که سوگیری همایش

شاعران ایران و جهان به سمت تعاملات بین المللی است اظهار داشت: «همایش های بعدی شاعران ایران و جهان نیز به عنوان شاخه و زیرمجموعه ای از جشنواره بین المللی شعر فجر و در عین حال به طور جداگانه فعالیت خود را دنبال خواهد کرد.»

نخستین همایش شاعران ایران و جهان ۲۸ فروردین تا اول اردیبهشت ماه سال ۸۹ در حالی برگزار شد که مسوولان و دست اندرکاران برگزاری این همایش هدف برگزاری آن را آشنایی و تعامل شاعران ایرانی و خارجی و همچنین معرفی ادبیات و فرهنگ ایران به جهانیان عنوان کرده بودند. طالبیان دوشنبه گذشته بعد از بازدید از موسسه خانه کتاب در تحریریه کتاب هفته حضور یافت و از نزدیک با کار این هفته نامه فرهنگی آشنا شد. قائم مقام وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در امور شعر و ادب همچنین از خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) بازدید کرد.

الهی در ذات و فطرت انسان قرار داده شده است.» معصومی همچنین درباره بازتاب این مجموعه در میان جامعه علمی و دانشگاهی نیز گفت: «این مجموعه اثری بین المللی است و مورد استفاده تمام دانشجویان، محققان، پژوهشگران و علاقه مندان به دین، مذهب، باستان شناسی و... قرار خواهد گرفت و اکنون نیز درخواست ترجمه این کتاب از سوی هلند مطرح شده و پروفیسور «آمیرزا» رییس موزه «لور» فرانسه نیز با پیشنهادی خواستار مهاجرت اینجانب به کشور فرانسه است.»

این محقق و پژوهشگر، در پایان با مفید دانستن همکاری های حوزه هنری برای چاپ و ارائه این اثر، آن را قابل توجه ولی ناکافی دانست و عنوان کرد: «امیدوارم در آینده این همکاری ها به شکل جدی و کامل تری ادامه پیدا کند تا این اثر آن طور که باید به جامعه جهانی معرفی شود.»

اکنون حرف (A) این مجموعه در ۵۲۲ صفحه و حرف (الف) آن در ۸۰۰ صفحه چاپ شده و مقدمه آن نیز در ۳۶۵ صفحه با مروری بر اساطیر و آیین های باستانی جهان، عارفان، حکیمان، فرزندانگان، معماران بزرگ، کتاب های مقدس در آیین های مختلف، اسطوره ها، نمادها، باورهای دوران کهن، نقشه های باستانی، افسانه خلقت در باور توتون ها و ژرمن ها، پادشاهان، شاهزادگان، معابد، مجسمه ها، بت ها، خدایان باستانی در تمدن های بزرگی چون بابل، بین النهرین، سومر، یونان، مصر، روم، ایران و... از سوی انتشارات سوره مهر منتشر شده است.

دستغیب و «آوازاها و پاداوازاها»

بررسی شعر شاعران نیمایی

عبدالعلی دستغیب، منتقد و پژوهشگر ادبی از آماده سازی کتابی با عنوان «آوازاها و پاداوازاها» که به بررسی شعر ۱۸ شاعر از نیمایوشیچ تا محمدرضا شفیعی کدکنی اختصاص دارد خبر داد.

دستغیب در گفت و گو با خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) درباره کتاب آماده انتشارش گفت: «این کتاب که نام فرعی آن «نیمایوشیچ» است، به بررسی شعر شاعران نیمایی می پردازد.»

وی افزود: «در این کتاب، شعر شاعران دهه ۴۰ و ۵۰ همچون نیمایوشیچ، مهدی اخوان ثالث، احمد شاملو، سهراب سپهری، فروغ فرخزاد، بدالله رویایی، منوچهر نیستانی و محمدرضا شفیعی کدکنی نقد و بررسی شده است.» این منتقد درباره روشی که در نقد اشعار به کار برده اظهار داشت: «در نقد مجموعه شعرها ابتدا جو کلی حاکم بر کتاب را برای خواننده شرح می دهم تا تصویری کلی از فضایی که در آن مجموعه ارائه شده است به دست آید.»

وی یاد آور شد: «پس از مشخص کردن نقاط عطف آن مجموعه شعر، به بررسی زبان شعر، فرم، وحدت اثر و ساختار آن سروده می پردازم.»

کتاب «آوازاها و پاداوازاها» آماده انتشار است و به زودی برای چاپ به انتشارات نوید شیراز سپرده می شود. این مترجم در پایان به کتاب «خوانش دیالوژیک؛ منطق گفت و گو» اشاره کرد و گفت: «این کتاب ترجمه ای از آثار باخترین است و به موضوع رمان پلی فونیک (رمان چند صدایی) می پردازد. همچنین کتاب دیگری که آماده انتشار دارم «نقد ادبی و نوعیت متن» نام دارد. این دو اثر را برای چاپ به انتشارات نوید شیراز می سپارم.»

عبدالعلی دستغیب متولد ۱۳۱۰ آبان ۱۳۱۰ در فیروزآباد شیراز است. وی سال ۱۳۳۷ وارد دانشسرای عالی شد و پس از گذراندن دوره سه ساله دانشسرای عالی، به تدریس ادبیات، جامعه شناسی هنر و نقد ادبی در مدارس عالی و دانشسراهای شیراز و تهران پرداخت و در سال ۱۳۵۹ به درخواست خود بازنشسته شد. این منتقد بیش از ۵۰ عنوان کتاب تالیفی یا ترجمه در کارنامه ادبی خود دارد.

معاونت امور فرهنگی وزارت ارشاد خبر داد

لغو قرارداد بین ناشر و مؤلف در صدور مجوز

نوبین و همچنین احیای شیوه های سنتی در تبلیغات اسلامی، جوانان کشور را از آسیب ها، معضلات و مشکلات فرهنگ غربی مصون کنید.»

دری درباره درخواست های مکرر انتشارات و موسسات وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی و همچنین ناشران خصوصی درباره لغو ارائه قرارداد بین ناشر و مؤلف در صدور مجوز، گفت: «این مهم صورت گرفته و از ۱۷ مردادماه لازم الاجراست که قطعا با ابلاغ این دستور، روند صدور مجوز در اداره کتاب سرعت پیدا می کند.»

در این جلسه، توافق هایی در زمینه ساماندهی توزیع سراسری کتاب، حمایت از کتاب های ارزشمند در حوزه های دفاع مقدس، انقلاب اسلامی و تجهیز کتابخانه های موسوم به شبستان انجام شد.

معاون امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بر حمایت از انتشار کتاب های مناسب برای معرفی فرهنگ و تمدن اسلامی تاکید کرد.

به گزارش ایسنا، بهمن دری اخوی که در جمع رییس و مسوولان سازمان تبلیغات اسلامی سخن می گفت، با مثبت ارزیابی کردن عملکرد سازمان تبلیغات اسلامی برای احیا و اشاعه معارف، فرهنگ و تاریخ تشیع گفت: «وحدت تمام مذاهب اسلامی و حراست از آنها برعهده این سازمان است و ما هم در معاونت فرهنگی، سازمان تبلیغات اسلامی را در تدوین و انتشار کتاب های مناسب برای معرفی فرهنگ و تمدن اسلامی و تبیین مواضع انقلاب اسلامی حمایت خواهیم کرد.»

او در این دیدار خواستار برنامه ریزی های ویژه، علاوه بر فعالیت های آن سازمان برای جوانان کشور شد و اضافه کرد: «با بهره گیری از شیوه های تبلیغاتی

آزادگان را می‌شناسیم، خاطراتشان را می‌خوانیم، اما نمی‌دانیم که...

کتاب‌هایی که با طعم اسارت و لذت آزادی منتشر می‌شوند

نخستین گروه آزادگان سال‌های دفاع مقدس، در مقابل میلیون‌ها چشم منتظر، بیست و ششم مرداد ۱۳۶۹ پا به خاک ایران گذاشتند گروهی شاد و جمعی خوشحال از سرور هموطنان، باز هم به امید بازگشت همسر و فرزندان دیگرشان دست به دعا برداشتند.

برخی از آزادگان با احساس دین و مسوولیت، در قبال هم‌زمان در بند و صبر آنان در مقابل شکنجه‌های نیروهای ارتش متجاوز، ثبت خاطرات را آغاز کردند تا حقایق و مظلومیت خود را به اثبات برسانند. اما پیش از این حرکت، دست‌اندرکاران دفتر ادبیات و هنر مقاومت حوزه هنری، کمر همت به گردآوری خاطرات آنان بسته و کتاب «رمل‌های تشنه: خاطرات جعفر ربیعی» را در سال ۱۳۶۸ به عنوان نخستین کتاب خاطرات آزادگان منتشر کرده بودند.

ربیعی در سال ۱۳۶۶ و در یکی از ۱۰ مرحله رسمی مبارله اسرا به ایران بازگشته بود.

بر اساس اطلاعات موجود در کتابخانه تخصصی جنگ حوزه هنری، تاکنون ۷۵ عنوان کتاب خاطرات آزادگان توسط دفتر ادبیات و هنر مقاومت حوزه هنری چاپ شده و دو اثر دیگر با عناوین «ساعت یک و بیست و پنج دقیقه شب به وقت بغداد» و «اردیبهشتی دیگر» در دست چاپند. البته در طول ۲۰ سال اخیر، حدود ۲۴۰ عنوان کتاب خاطره آزادگان به همت سایر موسسات فعال عرصه دفاع مقدس مانند انتشارات پیام آزادگان، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، بنیاد شهید و امور ایثارگران نیز منتشر شده‌اند.

نخستین کتاب‌های پژوهشی این عرصه هم توسط اداره کمیسیون اسرای ارتش و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی چاپ شده که به بررسی وضعیت اسرای ایرانی پرداخته‌اند. طبق آمار کلی کتابخانه تخصصی جنگ حوزه هنری، ۳۵۰ عنوان منبع کتابی درباره اسارت در این کتابخانه موجود است که از این میان، ۲۴۰ عنوان کتاب خاطرات آزادگان، ۲۰ عنوان اثر پژوهشی، ۱۵ عنوان کتاب در حوزه کودک و نوجوان و بقیه نیز شامل زندگی‌نامه، داستان و نامه‌های اسارتند. حال باید دید با توجه به این سابقه، آیا محققان و آزادگان از وضعیت کلی و کنونی این کتاب‌ها راضی‌اند؟

عبدالامیر افشین پور ۱۰ سال اسارت در کمپ‌های حزب بعث عراق را در طول سال‌های دفاع مقدس و پس از آن تجربه کرده است. وی خاطرات خود را طی ۱۴ سال گردآوری و تدوین کرده و سال گذشته، به همت دفتر ادبیات و هنر مقاومت حوزه هنری و انتشارات سوره مهر، در قالب کتابی با عنوان «شن‌های سرخ تکریت» منتشر کرده است. او درباره کتاب خاطرات خود می‌گوید: «من

نوزدهم مهر ماه سال ۱۳۵۹ در خرمشهر به اسارت نیروهای بعثی عراق درآمد. چهار سال در اردوگاه‌های رمادیه و تکریت و شش سال نیز در اردوگاه موصل بودم و در ششم شهریور سال ۱۳۶۹ به ایران بازگشتم. در طول ۱۰ سال اسارت، حدود ۶۰۰ نامه به زبان رمز برای مادرم نوشتم و پس از گذشت ۱۵ روز از آزادی‌ام، نگارش خاطرات دوران اسارت‌م را با رمزگشایی این نامه‌ها آغاز کردم. این نامه‌ها در مرکز فرهنگساز دفاع مقدس خرمشهر نگهداری می‌شوند.»

این آزاده‌سال‌های جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، پس از توصیف کلی فضای کتاب‌های خاطرات خودنوشت آزادگان دوران دفاع مقدس، بر لزوم طبقه‌بندی موضوعی خاطرات، تاکید و خاطر نشان می‌کند: «در صورتی که زوایای مختلف اسارت مانند زندگی روزمره، مسایل اعتقادی و رفتار نیروهای بعثی با اسرا به صورت طبقه‌بندی شده تدوین شوند، مخاطبان به خوبی و روشنی با سیر زندگی آزادگان آشنا می‌شوند.»

افشین پور در ادامه، اعمال شیوه طبقه‌بندی موضوعی را در نگارش کتاب‌های خاطرات دیگر نوشت، بسیار دشوار می‌داند و معتقد است: «با توجه به تعداد زیاد آزادگان و حجم بسیار سال‌های اسارت رزمندگان، قطعا تقسیم‌بندی موضوعی خاطرات آنان عملی نیست، مگر این که خود آزادگان دست به کار شوند و تمامی خاطرات خود را به صورت جزء به جزء مطرح کنند و با همکاری محققان و نویسندگان دفاع مقدس، در طبقه‌بندی‌هایی مانند ورزش در اسارت و کلاس‌های فرهنگی در اسارت جای دهند.»

وی تاثیر حمایت‌های اقتصادی را در پیشبرد این راهکار، موثر می‌داند و خاطر نشان می‌کند: «پشتیبانی مالی در این گونه پروژه‌ها حرف اول را می‌زند و پس از آن هم علاقه و پشتکار مهم است. من برای تدوین کتاب «شن‌های سرخ تکریت» به ۱۷ کشور مانند آلمان، سوییس، اتریش و سوئد سفر کردم تا نامه‌های صلیب سرخ، عکس‌ها و اسناد مورد نیاز را برای نگارش کتابم گردآوری کنم. اما با تمام این اوصاف، چاپ اول کتاب من در انبار ناشر آن باقی مانده است.» به عقیده عبدالامیر افشین پور، بیشتر کتاب‌های خاطرات آزادگان، به بیان رفتارهای غیر انسانی نیروهای بعثی عراق با اسرای ایرانی پرداخته‌اند. در حالی که هنوز فرهنگ اسارت و دلایل این که چرا ما این سختی‌ها و مصائب را تحمل کرده‌ایم، در هیچ کتابی مطرح نشده‌اند.»

این آزاده سال‌های دفاع مقدس، پس از بیان برخی ابتکارات اسرای ایرانی در طول حضور در کمپ‌های ارتش متجاوز صدام، تاکید می‌کند: «چاپ و بیان این

ابتکارات، بسیار اهمیت دارد. برای مثال در نخستین ماه‌های اسارت، بعضی از رزمندگان، سواد خواندن و نوشتن نداشتند و ما نامه‌های آنها را می‌نوشتیم. تا این که یک معلم مشهدی که بین اسرا حضور داشت، سوادآموزی به آنها را آغاز کرد. ما هم با خیس کردن هر پاکت پودر لباسشویی در آب، شش برگه درمی‌آوردیم، در آفتاب خشک می‌کردیم و به صورت دفترچه یادداشت به آنها می‌دادیم. در نهایت، اکثر بچه‌های بی‌سواد تا پایان سال ۱۳۶۴ توانایی خواندن و نوشتن پیدا کردند.»

افشین پور، ابتکارات آزادگان را بی‌شمار می‌داند و معتقد است: «فقط تبلیغات، باعث جا افتادن یک موضوع در جامعه می‌شود و اگر روی کتاب خاطرات اسرا و ابتکارات آنها تبلیغات نشود، مخاطبان از این آثار دور می‌شوند و مجددا همان روند کلیشه‌ای سابق را ادامه پیدا خواهد کرد و در این صورت، نمی‌توان به آینده این گونه آثار امیدوار بود.»

بیشتر کتاب‌هایی که تاکنون درباره آزادگان چاپ شده‌اند، به بیان خاطرات آنان پرداخته‌اند و توجه کم‌رنگی به عمق وقایع اسارت داشته‌اند. آیا این خلأ به دلیل دسترسی نداشتن به اسناد طرف متجاوز جنگ یا مدارک بین‌المللی مربوط به جنگ تحمیلی عراق علیه ایران است؟

نادر دریابان، پژوهشگر خوزستانی عرصه دفاع مقدس، یک پژوهش شخصی را درباره جنایات رژیم صدام آغاز کرده و این موضوع را در دو بخش مورد بررسی قرار داده است. گروه اول، رزمندگانی که در خط مقدم اسیر می‌شدند و پس از بازجویی به شهادت می‌رسیدند و گروه دوم، اسرای که در لحظه‌های شکنجه توسط نیروهای بعثی به شهادت رسیده یا عذاب دیده‌اند.

وی درباره محورهای اصلی این پژوهش می‌گوید: «شهادت اسارت و نوع شکنجه‌ها اساس و محور کار تحقیقاتی‌ام هستند. نکته جالب اینجاست که رزمندگان عرب‌زبان ایران، به جرم خیانت کردن به آرمان عربی قادسیه صدام که همان پست دانستن ایرانیان بود، متحمل سخت‌ترین شکنجه‌ها می‌شدند.»

مدیر مرکز فرهنگی دفاع مقدس خرمشهر، پس از برشمردن برخی از دردناک‌ترین شیوه‌های شکنجه اسرای ایرانی که به دلیل دلخراش بودن از بیان آن‌ها خودداری می‌شود، تاکید می‌کند: «اسناد مکتوبی که پس از سقوط صدام به دست ما رسیده و همچنین خاطرات بیان شده توسط برخی از نیروهای نظامی شیعه عراق در زمان تبادل شهدا و کشته‌شدگان عراقی که خودم گردآوری کرده‌ام، از جمله منابع مورد استفاده در زمینه پیشبرد پژوهش شکنجه‌های

اسرای ایرانی‌اند. پس از این اقدامات، به گنجینه خوبی از مدارک و اسناد مربوط به اسرا دست پیدا کردیم و به نقطه اصلی این شرارت‌ها رسیدیم.»

دریابان از اعلام تعداد اسناد موجود در آرشیو خود، خودداری، اما سرهنگ ستاد عبدالرشید عبدالباطن، رییس ستاد بازرسی گارد ریاست جمهوری عراق را به عنوان نفر اصلی جنایات جنگی حزب بعث معرفی و خاطر نشان می‌کند: «او در اواخر دهه‌های ۴۰ و ۵۰ در دانشگاه تهران و رشته ادبیات فارسی فارغ‌التحصیل می‌شود و به عراق برمی‌گردد و با آغاز جنگ تحمیلی، ماموریت اقرار گرفتن از اسرای ایرانی در خط مقدم را برعهده می‌گیرد.»

عبدالامیر افشین پور

به گفته نادر دریابان، عبدالرشید عبدالباطن در دست نوشته‌های خود به این موضوع اعتراف کرده که دستان، انگشتان و پاهای تعداد زیادی از اسرا را قطع کرده و بین چهار تا شش هزار اسیر ایرانی را کشته یا دستور قتل آنان را صادر کرده است. او در سال ۲۰۰۷ میلادی به عنوان جنایات کار جنگی دستگیر شده و اکنون، در بازداشت دولت موقت عراق به سر می‌برد.»

دریابان که به تازگی تدوین مجموعه دایره‌المعارف رسانه‌ای ۲۲۲ جلدی دفاع مقدس را به پایان رسانده، خاطر نشان می‌کند: «سه مجلد از این مجموعه، به این جنایات نیروهای بعثی عراق اختصاص داده شده‌اند. این پژوهشگر خوزستانی عرصه دفاع مقدس در ادامه می‌گوید: «قصدم دارم حاصل پژوهش‌هایم را در قالب کتابی جداگانه منتشر کنم، اما هزینه زیادی دربر خواهد داشت. اگر یکی از نهادهای متولی دفاع مقدس، این کار را متقبل شود، اطلاعات مربوط به جنایات جنگی حزب بعث در طول جنگ تحمیلی عراق علیه ایران را منتشر خواهیم کرد.»

وی در پایان، با ارزیابی مختصری از کتاب‌های چاپ شده درباره آزادگان، یادآوری می‌کند: «در زمینه کتاب‌های خاطرات آزادگان به این معتقدم که آنچه در طول دوران اسارت رخ داده، باید به صورت مستدل مطرح شود و صداقت در بیان واقعیت‌ها را رعایت کنیم تا برای مخاطبان این گونه آثار، قابل پذیرش باشند.»

پانوش:

۱- مرتضی سرهنگی، مدیر دفتر ادبیات و هنر مقاومت حوزه هنری در مراسم پیشواز کتاب مجموعه خاطرات «شنام» گفت: «حدود ۴۰ هزار زن و مرد اسیر ایرانی داشتیم که پس از برگشت‌شان به کشور، ۴۰ هزار جلد کتاب‌های خاطرات خود را به همراه آوردند در حالی که ما فقط حدود ۳۰۰ عنوان کتاب خاطره از اسرای جنگی منتشر کرده‌ایم.» (خبرگزاری کتاب ایران، ۲۸ تیر ۱۳۸۹)

انتشارات حق شناس
در دیار شهرباران
گفت و گذاری بر کشور ایران
با نگاهی به گذشته‌ی تاریخی ایران
که به شناسایی و شکوه و عظمت ایران باستان
اختصاص دارد که نویسنده با استفاده از منابع
معتبر تاریخی و کسب اطلاعات دقیق از باستان -
شناسی دانشمند به کتد و گوا این پرداخته است.

شاعر: اکبر
محامدیان (حامد)

۸۰۰۰۰ ریال / ۱۰۰۰ نسخه

۰۱۳۱
۲۲۴۴۳۱۲
۲۲۴۴۳۱۲

انتشارات افتخاری منتشر کرد
نثرهای شعری
حسینی
مولودی، عربی،
مناجات و پندیات

شاعر: اکبر
محامدیان (حامد)

۳۵۰۰۰ ریال / چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه

۰۹۱۲ ۷۶۱۷۸۶۲ - ۲۳۹۹۱۶۸۱۳۸

ترجمه روان از
قرآن کریم
ترجمه عبدالکریم رشیدیان
مترجم: محمد باقر مجلسی

۳۳۰۰۰ ریال / چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه

۰۹۱۲ ۷۶۱۷۸۶۲ - ۲۳۹۹۱۶۸۱۳۸

عزت اسماعیلی

«تاریخ زبان و ادب فارسی در سند و پیوستگی های آن با ایران» و کتاب «مرجع شناسی عمومی فارسی و عربی ویرایش جدید» دو عنوان از جدیدترین تالیفات دکتر قاسم صافی اند. انتشار این کتاب ها بهانه ای شد تا با نویسنده آن درباره موقعیت کنونی زبان و ادبیات فارسی و توسعه علوم انسانی به بحث و گفت و گو بنشینیم و نظرات وی را جویا شویم. قاسم صافی، محقق، نویسنده و استاد دانشگاه تهران، متولد ۱۳۲۷ گلیاگان و دارای دکترای زبان و ادبیات فارسی و گرایش های علوم کتابداری و علوم تربیتی و چاپ و نشر است. وی از محضر استادان و فرهیختگانی چون جلال آل احمد، دکتر لطفعلی صورتگر، دکتر عبدالحسین زرین کوب و استادان دیگری کسب فیض کرده و در کارنامه اش قریب یکصد مقاله، گزارش علمی و ۳۰ عنوان کتاب منتشر شده به چشم می خورد.

دکتر قاسم صافی، استاد زبان و ادبیات فارسی:

رشد جوامع، در گرو آموزه های علوم انسانی است

از سوی دست اندرکاران اداره کشور و برنامه ریزان در جهت ترقی و توسعه علمی و اقتصادی و نوآوری ها در همه عرصه ها، باید دغدغه مهمی باشد.

البته نباید از این نکته هم غفلت کرد که برخی استادان مراقب حرفه و صنف خود نیستند و در انفعال و جدایی همکاران خود از فرایند آموزش و محیط دانشگاه، تاثیر می گذارند و نوعی بیگانگی دانشگاهی ایجاد می کنند.

ارزیابی شما از دانشجویان امروزی رشته ادبیات چیست و آیا احتمال پدیده و نوآوری در آنها می بینید؟

در ایران در چند دهه گذشته، ابعاد گسترده ای در حوزه علوم انسانی پدید آمده و جمعیت فراگیر زبان و ادبیات فارسی بیشتر شده به نحوی که شاید بتوان گفت اگر چه صورت و جامعیت گذشته را نمی توان با این زبان مقایسه کرد، اما پیشرفت قابل ملاحظه ای به لحاظ کمی حاصل شده و ممکن است در حد بسیار محدودی از این جمعیت داوطلب دانشجوی، برای دریافت حقیقت علم و آنچه در حوزه این رشته است، توفیقی پیدا کند.

من برآنم که پذیرش دانشجوی مطابق نیاز و ظرفیت ها انجام نمی گیرد و تعداد قابل ملاحظه ای از دانشجویان در رشته هایی تحصیل می کنند که ذوق و علاقه لازم را نسبت به آن ندارند. برای بیشتر آنان رابطه عاطفی بین تحصیلات و فرهنگ دانشگاهی وجود ندارد، پس جایگاه حرفه ای خود را در بازار کار مبهم می دانند. گروهی هم محتوا و نوع دروس را با نیازهای جامعه منطبق نمی دانند، هر چند دیدگاهشان، انگیزه اقتصادی یا تحرک، تحول و توسعه جامعه را چندان جدی نمی گیرند. استادان این رشته نیز در دانشگاه های معتبر گرچه اغلب وظیفه آموزش خود را انجام می دهند اما معترفند که جامعیت گذشته و آن رهبری و زعامتی که گذشتگان در تعلیم و تربیت دانشجویان داشته اند، کمتر برای آنها حاصل می شود.

با توجه به این که شما می گوید استادان وظیفه آموزش را انجام می دهند پس چرا آن اتفاقی که باید حاصل نمی شود؟

علت اول، نبود نیروی متخصص و متخلق کارآمد است که بتواند الگوهای آموزش را در رشته های مختلف علوم انسانی مطرح کند و از طریق تشکیل یک مرکز واحد برای ارزیابی و تشخیص نقاط قوت و ضعف در برنامه های موجود، یک برنامه خوب و ارزشمند برگزیند.

علت دوم که از نظر من بسیار مهم است، پیچیدگی علوم انسانی است. استادان جوانی وجود دارند که در رشته برق، الکترونیک یا فیزیک ابتکارات زیاد و مقالات فراوانی دارند و «استاد تمام» شده اند اما در حوزه علوم انسانی، کسی به آسانی صاحب نظر نمی شود. عمری باید بگذرد تا کسی بتواند در ادبیات یا فلسفه صاحب سبک شود. ما در نیم قرن گذشته، گوهرهای گرانبهایی را از دست داده ایم که جبران و جایگزینی آنها میسر نیست. فراموش نکنیم که عرفان (نه تصوف خانقاهی) با ادبیات گذشته مادر هم تنیده است که امروز جای آن بسیار خالی است و عموماً، سالک و عارف وجود ندارد. علت سوم به دلیل نبود تأمین لازم فکری و مالی

مدیریت های اجتماعی و کشوری چنان باشند که بتوان با طرز دانش، تخصص، آگاهی و فن پرهیز کاری که لازمه این کار است نمودهای تفوق یک تمدن برتر را به نمایش بگذارد. باید پیش از هر چیز، به تمرکز سیاستگذاری ها، تصمیم ها و اجرا در توسعه و آموزش نواحی این زبان در داخل و خارج اهتمام شود. ضرورت این امر خطیر اقتضا می کند که استادان و کارشناسانی برای تصمیم گیری در برنامه ریزی و تقویت آموزش این زبان برگزیده شوند که موضوع زبان فارسی، تنها دغدغه و مشغله ذهنی آنان باشد و از انتصاب افراد و مسوولان چند پیشه که از سر تفتن یا به طور تشریفاتی و پایه لحاظ زیاده خواهی، در جلسات و شوراها، مختلف عضویت می گیرند، دوری کنند و این فراهم نمی آید جز از طریق استفاده مطلوب و صحیح از تمامی امکانات و استعدادها بالقوه که می تواند حامل و ناقل تفوق علمی و مقتضای فضای مناسب موجود در محافل علمی جهان باشد. دیگر این که حرمت و اعتبار استادان علوم انسانی مانند فارغ التحصیلان حوزوی، پزشکی و مهندسی پاس داشته شود.

شما فکر نمی کنید طی چند سال گذشته که از چهره های ماندگار قدردانی شده، گام مثبتی در این زمینه برداشته شده است؟

طرح چهره ماندگار که چند سالی است مرسوم شده، کمکی به حفظ منزلت عمومی استادان نمی کند و در این قشر یک رابطه عمل گرایانه با زندگی واقعی مادی و اجتماعی و امنیت عادلانه پدید نمی آورد. فهم حرفه استادی و معلمی در دانشگاه

در ایران در چند دهه گذشته ابعاد گسترده ای در حوزه علوم انسانی پدید آمده به نحوی که شاید بتوان گفت پیشرفت قابل ملاحظه ای به لحاظ کمی حاصل شده

فن به دلیل مرگ و میر و بازنشستگی و دلایل دیگر، به موازات عقب ماندگی و ضعف تکنولوژی آموزش و محیط نامساعد، آموزش و پژوهش این زبان را با مشکلات گوناگونی مواجه ساخته است.

بدون تردید، بازنگری در تشکیلات و بدنه اصلی و روند کاری دستگاه هایی که مأمور آموزش، تقویت و گسترش زبان فارسی اند مثل دانشگاه ها و رسانه ها، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، شوراها، گسترش این زبان و سایر نهادی متعدد متولی این زبان در داخل و خارج و رهیافت هایی که اتخاذ می شود، از مواردی اند که بر محورهای چرخش رو به رشد چرخ های عظیم این زبان می توانند کارساز باشند و فارسی گوینان جهان معاصر به ویژه کشورهای فارسی زبان مثل افغانستان و تاجیکستان را نیز یاری بخشند.

به نظر شما ویژگی ادبیات امروز نسبت به سال های دور چیست و آیا این ویژگی ها در آینده و برای نسل های بعد قابل فهم و ماندگار خواهد بود؟

این موضوع قابل بررسی است که چه عواملی باعث می شود یک زبان گسترش و ارتقاء یابد و مرزها را درنوردد و به عکس چه عواملی موجبات محدودیت و تنزل ارزش اجتماعی آن را فراهم می کند. زبان پدیده مستقلی نیست در نتیجه رشد و زوالش تابعی است از دیگر پدیده ها که با آنها ارتباط دیالکتیکی دارد؛ از آنها تاثیر می گیرد و بر آنها تاثیر می گذارد. از این رو باید بفهمیم بر سر تقویت کننده زبان فارسی چه آمده است و دریابیم که رویدادهای ضعیف کننده این ثروت عظیم معنوی و فرهنگی، به ویژه در خارج قلمرو ایران، مثل شبهه قاره چه بوده است؟ زبانی که حامل پیام اسلام و زبان و فرهنگ و تمدن بوده و زمینه ارتباط با میراث هزار ساله ادبی، فرهنگی، تاریخی و گنجینه بزرگ اسرار و رموز زندگی به شمار می رفته است.

به نظر شما نویسندگان و شاعران امروزی آن قدر نوآوری دارند که بتوانند بر ادبیات معاصر جهان تاثیرگذار باشند؟ شما نقش دستگاه های سیاستگذاری را در توسعه علوم انسانی چگونه می بینید؟

در پاسخ به پرسش شما، طرح مقدماتی لازم است. به گمانم باید تدایمی به کار بست که

وضعیت فعلی ادبیات امروز ما چگونه است و آیا ادبیات امروز می تواند در آینده مثلاً ۵۰ سال بعد، به عنوان زبان معیار و مورد استاد قرار گیرد؟ و اساساً ادبیات فارسی در مقایسه با کشورهای دیگر چه جایگاهی دارد؟

جایگاه زبان فارسی در جهان امروز متأسفانه به رغم شایستگی های بی حد و ضرورت گسترش آن در جهت شناسایی و حفظ تمدن و فرهنگ و ایسته به آن، از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. اگر با دقت به مدد آمار و ارقام و مطالعه گزارش ها و مشاهدات مختلف، به وضعیت کنونی آموزش زبان فارسی در جهان معاصر بنگریم، ملاحظه خواهیم کرد که فعالیت های آموزش زبان فارسی و نقش متولیان اصلی آن در سطح جهانی، نقش امیدوارکننده ای نیست. امروزه، جوان چینی، دانشجوی ترک، کودک هندی، بازرگان عرب، پزشک اروپایی و... انگیزه قوی تری برای التذاذ و بهره گیری از قله های رفیع عرفان و فلسفه و اخلاق نهفته در آثار فارسی را جست و جو می کند. در جهان اطلاعات، یک دانش پژوه ناگزیر است با حجم انبوه و نامحدود دانش ها و اطلاعات رویه رو شود و دست به گزینش بزند. او می کوشد آنچه را برگزیند که به کارش، شغلش، تخصص و موضوع تحقیقش مربوط باشد و در زبانی بیاید که به لحاظ ساختاری و به ویژه موضوع های مورد علاقه اش، آخرین پیشرفت های علمی را دارا باشد. برایش نافع باشد و گره ای از مشکلات او بگشاید.

از این حقیقت نمی توان چشم پوشید که اگر قرار است زبان فارسی که قرن ها، زبان فرهنگ اسلامی و زبان دانش های روز بوده و تاثیر آن از آسیای کوچک گرفته تا آسیای مرکزی و شبه قاره آسیای جنوب شرقی گسترده بوده، امروزه باید عمومیت و جایگاه بایسته خویش را بیابد و مناسبت و سرزندگی پیشین خود را حفظ کند. باید علاوه بر جذابیت های ذاتی و غنای بسیار آن به لحاظ منابع تاریخی، فلسفی، اخلاقی، عرفانی، هنری قرون گذشته، جذابیت های جدید و به کلام دقیق تر، کاربردهای وسیع تری یابد و توانایی بیان مفاهیم و معانی جدید را پیدا کند و روی آنتن های جهانی عرضه شود.

درواقع برای دفاع از یک زبان نباید به تعریف و عبارت پردازی یا به حمایت سیاسی از آن اکتفا کرد.

اگر زبان فارسی، روزگاری یکی از زبان های رایج و عمده جهان بود، به علت گستردگی دانش و فن نزد فارسی زبانان بوده است. در نتیجه باید امکانات تازه ای را به منزله پشتوانه های علمی که به رشد و ارتقای آن می انجامد برای تعلیم آن طراحی کرد تا ملل جهان برای درک و دریافت آخرین پیشرفت ها ناگزیر به فراگیری این زبان باشند.

وضعیت توسعه و گسترش زبان فارسی را نسبت به ادوار گذشته ایران، چگونه ارزیابی می کنید؟ کرسی های زبان فارسی در دانشگاه های ممالک جهان، رونق گذشته را ندارند و زبان فارسی از برنامه درسی اغلب دانشکده ها که سال ها این زبان را به عنوان درس اجباری، اختیاری می کردند حذف شده است. کمبود نیرو و کاهش نسبی استادان این

برای استادان و دانشمندان این حوزه، میزان بالای ساعات تدریس استادان و ورود آنان به کارهای اجرایی، موجب می شود بیشتر اوقات ایشان برای کسب درآمد بیشتر در کلاس های دانشگاهی یا مدیریت ها اختصاص یابد و از مطالعات و پژوهش بدیع متناسب با نیاز جامعه و انجام راهنمایی دانشجویان در عرصه آموزش و پایان نامه تحصیلی، غافل شوند.

شاید یکی از عللی که موجب شده برخی دانشجویان به خرید پایان نامه گرایش یابند، همین باشد. نظر شما هم این گونه است؟

بله، متأسفانه در این موضوع، دانشجویان به فایده های معرفتی دست نمی یابند. از سوی دیگر چند سالی است که مرسوم شده برخی استادان، امتیاز معنوی و تلاش دانشجویان را در پژوهش های انجام شده، به ویژه در پایان نامه هایشان رعایت نمی کنند و کارهایی که به نام آنان تمام و مقاله ای برگرفته از آن پایان نامه تدوین می شود، نام استاد در مقام نویسنده همکار و قبل از نام دانشجو به چاپ می رسد و استاد، که امتیاز مجزا از نظارت بر پایان نامه برای ارتقای خود می گیرد، امتیاز دیگری از بابت چاپ مقاله دریافت می کند!

طبیعی است اگر دانشجو مشاهده کند که استادش بیشتر به دنبال تولید ثروت است تا تولید دانش، احساس بی انگیزگی به او دست می دهد.

با توجه به صحبت های شما که معتقدید افزایش کمی در میان دانشجویان ادبیات به چشم می خورد، در جامعه نیز علاقه مندان به ادبیات کم نیستند. آیا کتاب های مربوط به ادبیات، فقط کاربرد دانشگاهی دارند و تنها از طریق دانشگاه می توان به ماندگاری و اعتلای ادبیات فارسی کمک کرد؟ آیا مردم عادی و علاقه مند به ادبیات می توانند بدون تحصیلات دانشگاهی به علاقه خودشان پاسخ دهند؟

متون ادبی و اشعار فارسی پیش از آن که آموزشگاه یا دانشگاهی تاسیس شود، مورد بهره برداری معنوی و روحی خانواده ها قرار می گرفتند خانواده ها معمولاً گردهم می آمدند و ساعتی از شبانه روز را به خواندن آثاری نظیر شاهنامه، مثنوی، گلستان و... اختصاص می دادند.

امروزه با ورود اعضای خانواده به مدارس و دانشگاه ها و وجود رسانه های متنوع به ویژه تلویزیون و اینترنت، آن شیوه گذشته تقریباً تغییر یافته و مطالعه و تحقیق تا حدودی، شکل حرفه ای به خود گرفته است.

برای اصحاب دانش، پوشیده نیست که ادبیات در دوران گذشته، کارکردی متکثر داشت و خواندن، معنا کردن، حفظ کردن، نوشتن، فهمیدن و اصلاح رفتار و تهذیب نفس همه اینها در حیطه ادبیات بود. در بحث مربوط به کتاب ها باید گفت کتاب های ادبیات فارسی که در دانشگاه ها تدریس می شوند، جنبه عمومی و تخصصی دارند. کتاب زبان و ادبیات فارسی عمومی که در تمام رشته های دانشگاهی معادل ۳ واحد تدریس می شود و از پر شمارش ترین کتاب دانشگاهی و درسی در ایران است، در بردارنده مطالبی ناهماهنگ و پر غلط است و اگر استادی از دانش و تجربه خود مایه نگذارد و در تدریس و تفسیر آن، بیان رسا و جذابی نداشته باشد، فایده ای حاصل نمی شود و بر معرفت ادبی کسانی که از مقطع دبیرستان به آموزش عالی راه یافته اند، پنجره ای تازه گشوده نمی شود و معلوم نیست مقصود نویسندگان از تالیف چنین کتبی چه بوده است. نکته

دیگر این که آیا مناسب است که یک کتاب با محتوای واحد را به تعداد بیشماری دانشجویان رشته ها و گرایش های مختلف فنی و مهندسی، پزشکی، هنر و علوم انسانی آموزش داد؟

منظور شما این است که متون آموزش علوم انسانی، هر سال نسبت به سال قبل، سطح متعالی تری طی نمی کند؟

متأسفانه کمتر چنین موضوعی دیده شده و اغلب برای دانشجویان تکراری و ملال آور جلوه می کند. باید در تدوین متون حساسیت

بیشتری لحاظ شود و از سلیقه فردی و قومی هم بپرهیزیم.

در این صورت شاید بتوان به آرمان های مندرج در مقدمه کتاب ها تا حدودی دست یافت. در کتاب های تخصصی هم که در دانشگاه ها تدریس می شوند بیشتر صنایع ادبی، آرایه های پیچ در پیچ لفظی از استعاره گرفته تا معادله و کنایه و تلمیح و ایهام و نکته های ادبی و دستور و معنایی و... دیده می شود که دانشجو آن را یاد گیرد، استخراج کند و کمتر مطلبی در جهت تفهیم مطالب و ادراک و فهم روح شاعرانه و حکیمانه ایرانی یا تحلیل علمی و اخلاقی، طرح مباحث سیاسی و اجتماعی و کاربردی متون ادبی به چشم می خورد. به همین دلیل ذهن دانشجو از حکمت ایرانی بارور نمی شود و برای چگونه زیستن و چگونه اندیشیدن، به نحوی که بتواند آموخته خود را در روند زندگی به کاربرد، میسر نمی شود.

هنوز انتقادهای تند جلال آل احمد، دکتر امیرحسین آریانپور و... در مقام کارشناس و صاحب نظر تعلیم و تربیت درباره وضعیت آموزش ایران و دوره گذشته قابل مطالعه و امعان نظر است.

به هر روی، درباره این مقوله بسیار گفته و نوشته شده که گاه گفتار دیگری ملال آور است ولی چاره چیست؟ باید یادآوری کرد هدف هایی را که ابرقهرمان فوق العاده، میرزا تقی خان امیرکبیر در تاسیس دارالفنون در سر داشت.

علامه اقبال هم نقدی بر این موضوع داشته است! بله، اقبال در نامه ای خطاب به شاه سلیمان پلویاری لاهور در ۱۸ اسفند ۱۲۹۵ می نویسد: «طباي هر ملت نتوانسته اند که مرض اصلی مرض هایشان را درست تشخیص بدهند. مرض اصلی آنها ضعف و زبونی قوای حیات است و بیشتر این ضعف، نتیجه ادبیات خاصی است که بدبختانه در بعضی ملل آسیایی به وجود آمده است. ولی ادبیات زیبا و نیکو آن را محکم نگه داشته است و اوضاع کنونی اقتضای کند که این نگاه اصلاح شود.»

ارزیابی شما از کتاب هایی که در سال های اخیر در زبان فارسی منتشر شده چیست؟ آیا شرح و تفسیر پیشینیان توانسته به نیاز امروز ادبیات ایران به درستی پاسخ دهد و اساساً تفسیر مجدد بر اساس نیاز و سوابق امروز ضرورتی دارد؟

درس ادبیات با اثرپذیری از مفاد آن در عمل و به صورت کاربردی در زندگی فردی و اجتماعی، دو مقوله جد است. آنچه می خوانیم و علم آن را می آموزیم، با این که چگونه آن را پیاده کنیم بحث دیگر و مهم ترین بحث است. بنا به گفته افلاطون «اهل علم را به کثرت علم امتحان مکن بلکه به اجتناب از شرور و فساد اختیار کن» مطالبی که اغلب مورد فراموشی قرار می گیرند.

بی شک کتاب های ادبی و به طور کلی آثار مربوط به علوم انسانی، که بخشی از حیات جمعی مردم را در برمی گیرد، در توسعه علوم انسانی و رابطه میان انسان ها، نقشی موثر داشته اند و شما می دانید که رشد جوامع پیشرفته و توسعه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، اساساً در گرو استفاده از آموزه های علوم انسانی است. در هر حال آثاری که منتشر شده از وجوه مختلف قابل بررسی اند. تعداد قابل ملاحظه ای از آنها، نوعی تکراری فایده یا کم فایده اند و نمی توانند تاثیرهای عینی و عملی برای بهبود وضعیت اجتماعی و ارتقای جایگاه انسان داشته باشند. تعدادی هم، مجموعه ای از آرا و نظرات یک یا چند نفر و برگرفته

آثار دکتر صافی

«مجموعه گفتارهایی درباره چند تن از رجال تاریخ و ادب ایران»، «تحقیقی در کاربرد زمان فراغت دانشجویان»، «عکس های قدیمی از رجال»، «مناظر، بناها و محیط اجتماعی ایران»، «کارت پستال های تاریخی ایران»، «ترتیب و تدوین نامه ها و نوشته های میرزا جلال طباطبایی زواره ای اردستانی، نویسنده و مورخ نامدار ایران»، «تاریخ مختصر زبان و ادب فارسی در شبه قاره»، «قلمرو اندیشه جلال آل احمد»، «سفرنامه سند»، «سفرنامه پاکستان»، «گنجینه خطی و هنری تالپوران»، «آیین نگارش و ویرایش».

از نوشته های دیگرانند. تعدادی هم، بازخوانی تازه و خوش آب و رنگی از متون قدیم است که عبارات و جمله ها را نشان گذاری کرده و مشکلات را شرح داده اند، اما فهم تازه ای از متون کهن به دست نمی دهد. تعدادی هم محققانه و مفیدند. گرچه تعدادی از آنها نیز، تفسیر، ترجمه و گزارش از نظریه پردازان است و زاینده گی و پویایی در جهت توسعه علوم انسانی در آنها کمتر دیده می شود.

شما می دانید آنچه در بعضی کتاب ها به ویژه در علوم انسانی از گذشته های دور تا به امروز آمده، با آنچه آدمیان از آن تاثیر گرفته و می گیرند فاصله دارد.

ما امروز رتبه شصت و هشتم را در ارجاع خود به دنیا داریم در حالی که در گذشته دور، بیشترین ارجاع را داشته ایم.

به نظر شما چه عواملی ادبیات نوشتاری و گفتاری امروز را تهدید می کند و آیا واژه های بیگانه ای که در دوره معاصر، وارد زبان فارسی شده اند تهدید محسوب می شوند یا به پویایی زبان فارسی می توانند کمک کنند؟

مرحوم استاد دکتر فرشیدورد، معتقد بود یکی از معضلات در دانشگاه ها، مدارس عالی کشور و مراکز تحقیقی این است که خیلی از آنها، روش علمی ندارند به ویژه در رشته ادبیات فارسی و زبان شناسی. این دسته از افراد بر اساس تصور خود و برای زبان فارسی قاعده وضع می کنند که مطابق با تجربه و مشاهده روزمره نیست. ایشان این نگرش که حتماً باید کلمات عربی و واژه های زبان های دیگر در زبان فارسی حذف و به جای آن کلمات فارسی جایگزین کرد در اغلط و غیر علمی و غیر عقلانی می دانست. او معتقد بود چون هر زبان کم و بیش لغات دیگر زبان ها را در خود دارد و سال ها در آن زبان جا افتاده و پس از چهل سال اساساً متعلق به آن زبان می شود، مثل زبان انگلیسی که توسعه یافته ترین زبان در جهان امروز. پر از لغات فرانسوی است، تعصب بیجاست که هر لغت، به ویژه لغات جا افتاده را که امثال حافظ، سعدی و فردوسی به کار می برند، حذف کرده و الفاظ نامانوس جایگزین آن کنیم. به خاطر دارم که یکی از شماره های همین کتاب هفته به گمانم دی ماه ۱۳۸۸ قبل از درگذشت استاد، به گفت و گو با ایشان در این باره پرداخته بود که مطالبی قابل تامل و توجه داشت.

به عنوان آخرین سوال درباره ویرایش جدید «مرجع شناسی عمومی فارسی و عربی» و اثر دیگران به نام «تاریخ زبان و ادب فارسی در سند و پیوستگی های آن با ایران» که طی سال اخیر منتشر شده، توضیحاتی بفرمایید.

«مرجع شناسی عمومی» کتاب درسی است و به گمانم جدیدترین اطلاعات را در بر دارد. انگیزه اصلی نگارنده، آن بوده که به قدر امکان و به اختصار، گوشه ای از جای خالی آثاری از این نوع را با نثری موجز، روان، پربار، روزآمد و مستند برای مطالعه و تحقیق تأمین و نیاز دانشجویان، جامعه کتابخوان و پژوهشگران زبان فارسی را به شناخت منابع و مراجع کلی پر کند به صورتی که هم راهنمای پژوهشگران در دستیابی به منابع و هم قابل بهره برداری برای عموم باشد.

«تاریخ زبان و ادب پارسی در سند و پیوستگی آن با ایران» از آثار دیگری است که دانشگاه تهران به انتشار آن، اهتمام کرده است و موضوع نو و پراهمیتی است و جای آن در مجموعه کتاب های انتشار یافته

به زبان فارسی، خالی بود که تالیف آن بر پایه منابع معتبر و مشاهدات علمی و به قصد خدمتی به فرهنگ ایران زمین و احیای میراث مکتوب انجام گرفت و بر جنبه تحقیقی و آموزشی و مطالعات ایران شناسی تاکید دارد. از نظر من، شناسایی و نشر آثار ادبی و مجموعه های شاعران فارسی زبان در هر جای جهان برای ایرانیان و همه مسلمانان و کسانی که با زبان فارسی آشنا هستند، از واجبات است و همین انگیزه بنا بر ذوقیات شخصی موجب شد که این اثر پدید آید.

یادداشت

حکیمه دبیران

پژوهشگر و مدرس دانشگاه

به یاد سید محمد محیط طباطبایی دقت در پژوهش و ایمان به کار

تمامی استادان و بزرگان تاریخ و ادبیات در ارتباط با مرحوم محیط طباطبایی اتفاق نظر دارند که دقت او در پژوهش و ایمانش به کار یکی از برجسته ترین ویژگی های اوست.

عبدالحسین زرین کوب، مورخ و منتقد ادبی، درباره این شخصیت گفته است: «محیط طباطبایی تاریخ زنده و پویای یک قرن است»، همچنین حبیب یغمایی، شعری برای او سروده و ضمن آن که محیط را به نیک نهادی ستوده است او را گره گشای هر مشکل علمی می داند و برایش جاودانگی نام نیک را آرزو کرده است.

پرورش در خانواده ای عالم و فاضل، شاگردی در مکتب استادان علم و دین و از همه مهم تر ذوق و کشش باطنی اش برای تحصیل و تحقیق در ارتقای مرتبه او به مدارج بالای علم و ادب بسیار موثر بوده است. بر این اساس، هر که در این مسیر، به تحقیقات ارزنده علمی و پژوهشی او استاد کند به آرامش خاطر و اطمینان ویژه ای دست می یابد.

او خود در بخشی از مجموعه گفتارها و نوشتارهایش درباره حافظ که با عنوان «آنچه درباره حافظ باید دانست» در سال ۶۷ توسط انتشارات بعثت به چاپ رسید، شیوه صحیح پژوهش را به مخاطبانش آموزش داده و گفته است: «آری در تحقیق علمی همه اسناد و مدارک کهنه و نزدیک به زمان شاعر یا نویسنده را باید گرد آورد تا بر تاریکی ها و سایه های دوران زندگانی او روشنی بیفکند و به کمک محتویات سخن مسلم او که بر اساس معانی و مصداق های مفهوم زمان او تفسیر، تعلیل و تقسیم می گردد راهی حتی الامکان نزدیک، راست، روشن و درست به سوی حقیقت شناسایی او گشوده شود.» این دستورالعمل نشانه نهایت دقت او در کار علمی است.

شاید مقالات و کتاب هایی که درباره محیط نوشته شده اند تا اندازه ای گویای زحمات قابل تقدیر و تحسین او باشند، اما با توجه به کثرت خطابه ها و مقالات او که متجاوز از دوهزار و پانصد مقاله و شش هزار خطابه است باز هم تلاش محققان را برای گردآوری، تحلیل آثار، تدوین دیوان و تحلیل اشعارش می طلبد.

از سوی دیگر برخی از مجموعه مقالات این منتقد و ادیب در دهه ۵۰ تا ۷۰ منتشر شده اند.

به عنوان مثال «بیداری مشرق زمین» (مجموعه مقالاتی پیرامون نقش سید جمال الدین اسدآبادی/۱۳۵۰)، «دادگستری در ایران» (موضوعاتی از صدر اسلام تا آغاز مشروطیت/۱۳۵۷)، «تاریخ تحلیلی مطبوعات ایران» (مجموعه خطابه های به صورت تدریس تاریخ مطبوعات ایران/۱۳۵۴)، «فرهنگ اسلامی»، «خیام یا خیامی» (مجموعه گفتارهایی درباره خیام/۱۳۷۰) و «فردوسی و شاهنامه» (۱۳۷۰) عنوان برخی از این آثار هستند.

جا دارد که این کتاب ها تجدید چاپ شوند و بسیاری از مقالات استاد محیط که طی ۷۰ سال تحقیق و پژوهش در نشریات مختلف به چاپ رسیده اند استخراج و در قالب کتاب هایی منتشر شوند.

پژوهشی درباره «فتورمان» و منابع مکتوب عکاسی روایی

ترسیم معانی تصویر نشدنی در قاب کتاب

انتخاب می شود و تماشاگر همچنان که در گریبی گیری این تسلسل روایت مولف است، حلقه های گمشده یا احتمالی دریافتی در جهت پیدا کردن قائل را بدون آن که ببیند، در ذهن خود می سازد و روایت، همزمان در ذهنش شکل می گیرد. در کمیک استریپ مثل فیلم سینمایی، مولف انتخاب خود را در داستان گویی تحمیل و با استفاده از نقاشی و ادبیات تعریف می کند. فتورمان، فواصلی از یک واقعه را به شکل تئاتیک به وجود می آورد، چیزی که در تئاتر نیز یوجنیو باربا، آن را از بین سکوت ها می جوید. این باعث می شود که مخاطب نیز آفرینشگر محسوب شود.»

شقایق نظری، طراح جلد کتاب «گفتمانی روایی در پنج قاب» که دبیر گرافیک هنرستان های اهواز است، می گوید: «در چهار فریم، داستان به شکل طبیعی پیش می رود، اما در فریم پنجم به شکل غیر طبیعی پایان بندی می شود که غیر منتظره و غافلگیر کننده است و چیزی نیست که انتظارش را داشته باشیم. عکس یک احساس است، اما داستان در فتورمان، پلان به پلان جلو می رود و پایان بندی آن منجر به نتیجه گیری می شود که در عکس وجود ندارد.»

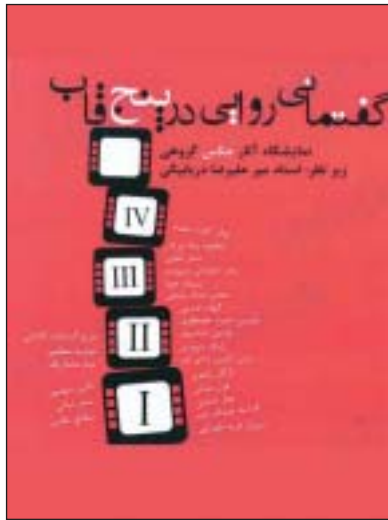
در کمیک استریپ حتی صداهایی مثل بنگ بنگ شلیک تفنگ نوشته می شود که می توان نمونه آن را در تصویرسازی «تن تن» دید. ماهیت کمیک استریپ عکاسی نیست و تصویرسازی (نقاشی و گرافیک) است. ما در این کتاب کاربردی بودن عکاسی را در گرافیک از منظر داستان گونه نشان دادیم.»

سحر تقوی، ویراستار کتاب نیز می گوید: «عکاسی به پرورش ایده و تصویرسازی کمک می کند و در سینما تحیل برانگیز است. ناشناخته بودن فتورمان، موضوع عجیبی نیست، چرا که به این مبحث در دانشگاه ها کمتر پرداخته شده است. به دلیل دنباله دار بودن عکس ها در فتورمان، با وجود این که عکاسی جزء هنرهای تجسمی است، کارکرد آن در هنرهای دراماتیک ملموس تر است.»

اما مهرداد خرابانی، مدرس رشته عکاسی، اگر چه کتاب «گفتمانی روایی در پنج قاب» را کار جالبی می داند که شیوه های تازه ای را تصویر کرده است، اما نواقص آن را از حیث زیبایی شناسی و تکنیک عکاسی مطرح می کند. او می گوید: «این کتاب از این منظر که دانشجویان را در تجربه اندوزی شیوه های متفاوت قرار داده است، موفق است اما گاهی آنها را مدعی و حتی انگیزه لازم را در بعضی موارد از آنها می گیرد.» این استاد دانشگاه، فتورمان را گرته برداری از سینما دانسته و ساختار سینمایی را در آن دخیل می داند.

وی می افزاید: «از این رو که یک عکس در بعضی مفاهیم نمی تواند منتقل کننده ایده های هنرمند باشد - همچنان که در سینما برداشت های عکاسی (نماها) شکلی روایی می یابد- در فتورمان نیز این گونه است. شاید به این دلیل که چون کمونیم در کشورهای بلوک شرق، جلو عقاید را در زمان جنگ دوم جهانی و پس از آن، گرفت نوعی توتالیتاریسم حادث شد که هنرمندان برای خلق آثار و تجربه گرایی به آمریکا رفتند، ولی دیدگاه های خود را حفظ کردند که از آن میان می توان به دوئین مایکلز اشاره کرد.»

خرابانی درباره فتورمان در ایران هم می گوید: «درست است که فتورمان شیوه تازه ای در هنر عکاسی است، اما در این حوزه کمتر کار شده است. با این همه در این اواخر به شکل نمایشگاهی، روایتگری سه لته ای و پنج لته ای، تحت تاثیر پست مدرنیسم که موسیقی نیز فضا را آکنده می کند، جریان دارد.»

عکس های خود را در پنج قاب در مسیر موضوعی خاص به ثبت رسانده اند، به نمایش گذاشته شد.

نگاه تنی چند از دست اندرکاران کتاب «گفتمانی روایی در پنج قاب» به فتورمان
میرعلیرضا دریابیگی، مدرس هنر درباره تفاوت عکس های تک فریم با فتورمان می گوید: «در هر یک فریم عکس به عنوان یک تصویر، که از یک لحظه ثبت می شود، مناسبات معنایی وجود دارند که با خوانش های متفاوت تاویل می شوند که مولف شاید در زمان ثبت تصویر به آنها واقف نبوده یا مورد توجه قرار نداده است.»

اما در فتورمان تفاوت کلان در بستری که مولف برگزیده، برای ثبت روایت تصویری حادث می شود و چون ریشه های هنر در داستان گویی متجلی است، در عکاسی نیز بروز یافته است. البته ممکن است در فتورمان نیز برداشت های بیننده متفاوت باشد.»

این استاد دانشگاه دلیل پرداختن به فتورمان در درس عکاسی رنگی را چنین ذکر می کند: «دانشجویان گرافیک می بایست پس از فراغت از تحصیل، توانایی این را داشته باشند که به واسطه یاری جویی از هر گونه ابزار که در اختیار دارند، بتوانند برای بیان ارائه یک اندیشه یا حتی یک محصول، موفق عمل کنند. به همین دلیل پس از گذراندن واحد عکاسی آنالوگ، که مراحل ظهور و چاپ و آشنایی با دوربین و لنزها و زاویه دید را کار کردیم، به این نتیجه رسیدیم که در درس - واحد عکاسی رنگی، یک موضوع را با تمام توانایی و ظرفیت و ظرفیت انتخاب و محدوده ای را در پنج فریم مشخص کنیم که روایت را شامل شود. این روایت از دل اتفاقات و بر اساس چیزی است که دور و برمان وجود دارد و مهم است که دانشجویان، ایده پردازی و خلاقیت را در خیال پردازی های تصویری دنبال کنند.»

دریابیگی، تفاوت فتورمان را با کمیک استریپ چنین مطرح می کند: «از این حیث که در فتورمان عکس ها به شکل پیاپی و در ارتباط با هم ثبت می شوند، می توان گفت که فاصله بین تسلسل در فتورمان نسبت به کمیک استریپ بیشتر است، چرا که فرصت بیشتری به دریافتگر داده می شود تا فاصله بین دو تصویر را در ذهن خود روایت کند. این تعریف را فرمالیست های روسی هم از مساله روایت داشته اند. آنها معتقد بودند سوژه دومی از روایت متضاد با اصل روایتگری که در ذهن مخاطب شکل می گیرد و به طور موازی جلو می رود، اتفاق می افتد. به طور مثال، در فیلم های جنایی، یک نوع تسلسل روایت،

دست یابد. پایدار ذکر می کند: «ترتیب تماشای عکس ها را در کتاب، نظم صفحه ها تعیین می کند، اما هیچ چیز بیننده را مجبور نمی کند که به این نظم توصیه شده، پایبند باشد یا حتی مقرر نمی دارد که چه مدت زمانی را باید برای هر عکس صرف کند، اما در نمایش روی پرده، هم ترتیب نگاه کردن به هر عکس و هم مدت زمان آن، تحمیل شده است.»

با این همه، مانند پساساختارگرایان که به جای گفتار، بر فضاهای خالی میان گفتارها تاکید می کردند و محور توجه شان بر معانی و حواشی متون بود، مایکلز نیز در طرح قصه هایش، ترجیح می داد بسیاری از نکات را ناگفته بگذارد تا حدس و گمان بیننده در دیدن تصاویر به پرسش ها پاسخ دهد و وحدتی را از ترکیب نشانه های دیداری و نوشتاری برای دستیابی به واقعیت دنیای تصاویر شکل بخشد. برخلاف نظر برخی که عکس را کلمه ای می دانند که هزاران کلمه را در بر می گیرد، مایکلز اما بیان هزار کلمه را به بیشتر عکس هاتر ترجیح می داد. گویی نوشته ها، معانی تصویر نشدنی را به چیزهایی که در عکس نیستند، ترسیم می کند و برای توجه به آنچه در تصویر وجود ندارد، نمایان می شود، به همین دلیل نوشته ها به قصه شرح دادن محتوای عکس ها به کار نمی رفتند.

عکاسی به دلیل این که تنها برای ثبت سندگونه لحظه شکل می گیرد، با استفاده از نوشتار و نقاشی به داستان روایی تبدیل می شود که در دل خود گفتمان، داستان و روایتگری را همراه دارد. در شیوه تلفیقی عکس، نقاشی، این امکان برای ارتباط خیال و واقعیت میسر می شود. در این شیوه آشکار ساختن حالات روحی و دنیای درونی بر ثبت صحنه هایی از زندگی پدیدار می شود. تجربه گرایی و نوگرایی در هنر عکاسی از سال ۱۹۶۶ با درآمیخته شدن با روایت اتفاق افتاد و در سال ۱۹۷۴ اضافه شدن نوشتار به عکس و سپس در سال ۱۹۷۹ نقاشی با عکس تلفیق شد.

سکوتنس برخلاف فتورمان که مبتنی بر نوشتار است، بازآفرینی قصه و پیشرفت روایت با اتکا به رشته ای از تصاویر که از پی هم می آیند و بار روایی اثر را بر عهده دارند، صورت می پذیرد.

آثار مکتوب در ایران

در بررسی عکس، داستان های متوالی و فتورمان در حوزه آثار مکتوب در ایران، بیشتر از دو کتاب منتشر نشده است؛ کتاب «دنیای تصاویر روایی» دوئین مایکلز، پژوهشی از عبدالرضا پایدار توسط انتشارات امیرکبیر در سال ۱۳۷۹ و کتاب «گفتمانی روایی در پنج قاب» مجموعه آثار عکس گروهی به کوشش میرعلیرضا دریابیگی توسط انتشارات افراز در سال ۱۳۸۸. در کتاب «گفتمانی روایی در پنج قاب» روایت عکس ها که در پنج فریم صورت گرفته است، سه نظام متفاوت را مطرح می کند؛ منطلق روایی (تعیین و تعریف رویدادها، مناسبات علت و معلولی و توازی رویدادها)، معرفی زمان (نظام زمان مند، تداوم زمانی و تکرار) و معرفی مکان (ترکیب تصویری، زاویه های دوربین و جهت گیری تصویر).

کتاب «گفتمانی روایی در پنج قاب» مجموعه ای است از عکس های دانشجویان رشته گرافیک دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی که در نیم سال اول سال تحصیلی ۸۹ - ۱۳۸۸ برای واحد درسی کارگاه عکاسی رنگی زیر نظر میرعلیرضا دریابیگی و با کوشش و مقدمه ای از وی تهیه و تدوین شد و بهمن ماه ۱۳۸۸ در مرکز هنرپژوهی نقش جهان فرهنگستان هنر نیز توسط ۲۲ نفر از دانشجویان که

عکاسی روایی با توجه به نقاشی ها و نقوش ابتدایی درون غارها، با عنوان عکس، داستان های متوالی (sequential photo-story) و فتورمان (photoroman) شیوه ای را روایت می کند که بتواند واسطه کاملی در رساندن تمام آنچه در تصویر رخ داده، باشد. به نقل از عبدالرضا پایدار، پژوهشگر و مترجم، «هر تک عکس در گوهر خود با گذشته پیوند دارد و نمایش، لحظه ای است از بی شمار لحظات یک واقعه که پیوستگی اش را با قبل و بعد از دست داده است. گرچه روایتگری پس از توسعه فرهنگ و معارف بشری و اختراع خط به ادبیات محول شده، اما اشتیاق به روایت، نقاشان را به شرح سرگذشت پیشینیان و حکایات مذهبی واداشته که نمونه های آن در اروپای قرون وسطی و نقاشی های قهوه خانه ای ایران به ترتیب زمانی در یک تابلو نقش بسته اند.»

از نخستین سال های پیدایش عکاسی، عکاسان در پی یافتن روش هایی بودند که تداوم زمانی را از حیث دراماتیک درگیر کنند و به آن شکل روایی ببخشند. از همین رو نخستین تجربه ها در تصویر ترکیبی (فتمونتاژ) برای اجرای ایده هایی که به دلایل گوناگون نمی شد آنها را یک جا عکاسی کرد و همچنین سیکوئنس (sequence) شکل گرفت. این در صورتی است که برخی رکود نقاشی روایی را تا حدی نتیجه رشد این شیوه ها دانسته اند. از میان عکاسان مطرحی که در حوزه عکس های ترکیبی داستان گونه توانستند تصاویر ارزشمندی خلق کنند، می توان به اسکار جلدنر و هنری پیچ رابینسون در نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی اشاره کرد.

در حوزه سیکوئنس اگر چه سابقه عکس های پیاپی به نخستین تجربه های ادوارد مایریچ و دیگران در اواخر قرن نوزدهم بر می گردد، اما قصه گویی در رشته ای از تصاویر توسط دوئین مایکلز شکل گرفت.

عکس، داستان های متوالی و فتورمان

مایکلز اغلب برای واقعی تر کردن حوادث خیالی داستان هایش، خود را ناگزیر می دید بیش از یک تصویر بسازد. به گفته پایدار، برخلاف سینما که در آن تصویر متحرک، گذر لحظات را آشکارا به رخ می کشد، در سیکوئنس با ثبت پی در پی دقیق بر جسته یک حکایت با وجود وقفه های بین آنها، طولی از زمان را در فرصتی ابدی پیش رو داریم چرا که کنش عکاسی، هر جزء آن را برای همیشه در عکس محبوس ساخته است.

در این شیوه برخلاف فتورمان، عکس ها بار روایی اثر را بر عهده دارند. شکل ارتباط نوشتار و عکس در فتورمان اغلب به لزوم گزینش عکس های مناسب و روایتی صریح می انجامد در حالی که عکس ها جدا از چگونگی ارتباطی که با موضوع روایت دارند، گسسته نیستند.

مایکلز فتورمان را تنها با بازآفرینی تصویری داستان اصلی شکل داد و لذت بصری و وضوح داستانی را در ساختار اثر ممکن ساخت. او قطعه عکس های متوالی یا تصاویر پیاپی را از سال های ۱۹۶۳ تا ۱۹۶۸ در گالری «آندر گوند» نیویورک به نمایش گذاشت و در سال ۱۹۷۰ آثارش را در کتابی با عنوان «سیکوئنس ها» منتشر کرد.

مایکلز عنوان یا نوشته ای را با تصاویر همراه می ساخت، از این رو ترجیح می داد سیکوئنس ها به روش اسلاید روی پرده به نمایش درآیند یا دست کم چاپ آنها را در کتاب به صورت یک تصویر در هر صفحه مناسب می دانست. این موجب می شد که بیننده در پی یافتن هر چه زودتر سرانجام قصه در آخرین تصویر به هیجان خود از حس کنجکاوانه اش

گزارشی از گردهمایی خبرنگاران حوزه کتاب در روز خبرنگار

خبرنگاران، نقش اول رصد حوزه کتاب و نشر

سهام آنان در افزایش سرانه مطالعه اشاره کرد و گفت: «امیدواریم این شاخصه، رشد قابل ملاحظه‌ای داشته باشد.» وی با تأکید بر گفت و گوهای انجام شده با رئیس جمهور، حرفه خبرنگاری را در شمار مشاغل دشوار برشمرد و بیان داشت: «بر این اساس، بیمه تکمیلی و وام مسکن خبرنگاران پیگیری خواهند شد. همچنین هدیه‌ای از سوی رئیس جمهوری به خبرنگاران تعلق گرفته که امیدواریم زمینه‌های اهدای آن به خانه کتاب نیز پیگیری شود.»

حسینی حضور خبرنگاران عرصه کتاب را در مباحث جدی کشور، از موضوعاتی خواند که انتظار می‌رود خبرنگاران این حوزه همواره حضور فعال و حساسیت بیشتری در آن داشته باشند. وی در این زمینه به بحثی که اخیراً یکی از نمایندگان برای دائمی کردن حقوق نویسنده و انحصار امتیاز اثر برای وراثت وی در مجلس شورای اسلامی داشت، اشاره کرد و با بیان اینکه «این بحث در نهایت تحولاتی را در پی داشت»، گفت: «متأسفانه از سوی مطبوعات و خبرگزاری‌ها توجه اندکی به این مساله شد.»

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در خاتمه سخنانش، با تشکر از فعالیت‌های معاونت فرهنگی و خانه کتاب، یادآور شد: «همچنان که دولت کارگروه فرهنگی را درباره سینماها تشکیل داد، امیدواریم درباره کتاب نیز به زودی این مساله تحقق یابد.» این نشست صمیمانه با پذیرایی شام در سالن هتل انقلاب پایان یافت.

خبرنگاران حوزه کتاب چشم‌بینای معاونت فرهنگی تلقی می‌شوند. وی سپس با اشاره به فعالیت‌های خبرنگاری خود در حوزه کتاب، خاطراتی را از نخستین باری که به معرفی کتاب در یکی از رسانه‌ها پرداخته بود، بیان کرد.

حضور خبرنگاران حوزه کتاب در مسایل و مباحث جدی کشور

دکتر سید محمدحسینی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، آخرین سخنران این برنامه بود که با تقدیر و تشکر از خبرنگاران به ویژه فعالان حوزه کتاب، به

خبرنگاران این مجموعه برشمرد. وی درباره مشکلات و مسایلی که خبرنگاران در تهیه خبر با آن مواجه‌اند نیز مطالبی را عنوان کرد و اظهار داشت: «خبرنگاری خوش شانس است که در تهیه خبر با مسوول یا مولفی مواجه می‌شود که به راحتی صحبت می‌کند و بدا به حال خبرنگاری که فرد مصاحبه‌شونده - مولف یا ناشر - شکایت‌ها و گله‌های خود را به او می‌گوید و خبرنگار را مسوول برخی رخدادها و پاسخگو می‌داند.»

در ادامه، آقاغفار پیشنهاد داد خبرنگاران از مشکلات و خواسته‌های خود سخن بگویند که از میان آنان، خبرنگاری از خبرگزاری «ایسنا» مساله حضور نداشتن خبرنگاران حوزه کتاب را در نمایشگاه‌های بین‌المللی کتاب و نمایشگاه‌های استانی مطرح کرد و مسوولان خواست، در این زمینه تدابیر لازم را بیندیشند و توجه بیشتری به خبرنگاران و حوزه مغفول کتاب داشته باشند. خبرنگاری از خبرگزاری کتاب ایران نیز با تأکید بر شأن خبرنگاران این حوزه، آزادی و آزاد اندیشی را از ویژگی‌های آنان خواند. خبرنگار دیگری هم جای خالی اهالی حوزه نشر و خلاص سخن گفتن از چرخه صنعت نشر را در میان اخبار مرتبط با کتاب، از مشکلات این وادی خواند.

خبرنگاران حوزه کتاب

چشم‌بینای معاونت فرهنگی ارشاد

در ادامه، بهمن‌دری، معاون امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با تریک روز خبرنگار، از خبرنگاران شهید یاد کرد که جان خود را در این راه نهادند و راهشان ماندنی شد. وی دیده‌بانی و رصد در حوزه کتاب و نشر را از اولویت‌هایی خواند که در حکم مسوولیت وی نیز به طور صریح به آن اشاره شده و بیان داشت: «در تحقق این امر، خبرنگاران حوزه کتاب نقش اول را دارند که دیدن و بررسی چالش‌ها، مشکلات و مسایل و نقاط مثبت این حوزه، ما را در پیمودن این مسیر کمک می‌کنند.»

وی یکی از راه‌های موفقیت خبرنگاران حوزه کتاب را افزایش مطالعه در زمینه‌های تخصصی خواند و یادآور شد: «باید نشر و چرخه نشر را با شناسایی و بازخوانی کنیم، البته تردیدی نیست که اگر بخواهیم تحلیلی در این حوزه ارائه دهیم و مراحل نشر را بازگو کنیم، خبرنگاران مظلوم حوزه کتاب، یکی از حلقه‌های مفقوده آن هستند.»

دری با تأکید بر خودباوری، تکیه بر ارزش‌ها و هویت ملی، توجه به مفاخر را از اولویت‌های دیگر برشمرد و تصریح کرد: در این مسیر باید مفاخر خود را بشناسیم و به آنان ایمان بیاوریم تا بیشتر به ارزش‌های فکری و فرهنگی خود پی ببریم. شما

هفدهم مرداد ماه، همزمان با «روز خبرنگار» سالن اجتماعات هتل انقلاب، میزبان جمعی از خبرنگاران حوزه کتاب بود که در محیطی صمیمی، هم‌کلام سیدمحمد حسینی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و بهمن‌دری، معاون امور فرهنگی وی بودند و از دیدگاه‌هایشان بهره‌مند شدند.

جشن روز خبرنگار، از ساعت ۱۹:۳۰ یکشنبه در جمع عده‌ای از مسوولان خانه کتاب و مجموعه‌ای از خبرنگاران حوزه کتاب و نشر برگزار شد. در ابتدای این دیدار دوستانه، علی شجاعی صائین، مدیر عامل موسسه خانه کتاب و میزبان این میهمانی، با قدردانی از خبرنگاران، روز خبرنگار و آگاهی را به آنان تبریک گفت. وی از هفدهم مردادماه به عنوان روز دانایی و فرزانی یاد کرد و اظهار داشت: «به امید روزی که خبرنگاران ما پیک این دانایی و فرزانی باشند.»

حرف دلی از پیشکسوتان خبر

در ادامه نشست خبرنگاران حوزه کتاب، امیر کاووس بالازاده، روزنامه‌نگار و مدرس دانشکده هنر، با اشاره به زحمات همکاران حوزه کتاب، به مظلومیت این عده از خبرنگاران اشاره کرد. وی با تأکید بر تجارب و کوله‌باری که از نوشتن در این وادی اندوخته، گفت: «در این مسیر و خبرنگاری حوزه کتاب، افراد ارزشمندی بودند که عمر خود را در خدمت کتاب صرف کردند. امیدوارم روزی فرارسد که فضای حوزه کتاب فرصتی ایجاد کند تا علاقه‌افراد که واقعا عاشق کتاب بودند، نظیر استاد آذریزی، در جایی ثبت شود.»

حوزه‌های همیشه مغفول

فریدون صدیقی از استادان حوزه رسانه و خبرنگاری در این محفل دوستانه اظهار داشت: «متأسفانه رسانه‌های گروهی عمومی، که به شکل تخصصی در حوزه کتاب فعالیت ندارند. آن‌گونه که شایسته کتاب است، به آن نمی‌پردازند و از کتاب غافلند.»

وی این ایراد را ناشی از توجه نداشتن این رسانه‌ها به مخاطبان عمومی و فعالیت خبرنگاران غیرمتخصص درباره کتاب برشمرد. کارشناس حوزه خبر و رسانه، یکی از مشکلاتی را که در حوزه خبرنگاری کتاب مشاهده می‌شود، ورود دغدغه‌های مصاحبه‌شونده یا تحلیلگر، در روند بیان مطالب ذکر کرد که نتیجه آن جز زیاده‌گویی و طولانی شدن حجم تحلیل و مصاحبه و غفلت از دغدغه مخاطبان به ویژه عامه مردم، نیست. به اعتقاد صدیقی؛ حتی نشریات تخصصی کتاب نیز رویکرد مخاطب‌شناسی و طبقه‌بندی افراد را ندارند و تمام مخاطبان را واحد می‌پندارند. بنابراین به کتاب‌ها و آثار خاصی می‌پردازند، گویی تنها مخاطبان نخبه را هدف قرار داده‌اند. در چنین شرایطی، آثار متوسط و مخاطبان عمومی مغفول می‌مانند. در حالی که چرخش و حضور آثار خاص در میان مخاطبان خاص حوزوی و دانشگاهی وجود دارد، اغلب آنان اهل کتاب خواندن و نوشتن اند. وی در خاتمه گفت: «تقاضا دارم قشر متوسط و عامه مردم را نیز در معرفی و گفتن از کتاب در نظر بگیرد.»

سخنی از خبرگزاری تخصصی کتاب

خبرنگاران خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) از جمله خبرنگاران حاضر در این نشست بودند. علی آقاغفار، سردبیر خبرگزاری، با تقدیر از فعالان حوزه کتاب، این روز را تبریک گفت و با لحنی طنزآمیز از تمامی خبرنگاران و رسانه‌هایی که بدون ذکر منبع خبر از مطالب «ایبنا» استفاده می‌کنند، تشکر کرد و با اشاره به آمار فعالیت‌های روزانه «ایبنا» که تنها خبرگزاری تخصصی کتاب در کشور است، انتشار روزانه ۸۰ خبر تولیدی مرتبط با کتاب را از دستاوردهای

فراخوان سومین دوره جایزه ادبی جلال آل احمد

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
معاونت امور فرهنگی

سومین دوره جایزه ادبی جلال آل احمد

سومین دوره جایزه ادبی جلال آل احمد با مشارکت معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و موسسه خانه کتاب، دوم آذر ماه ۱۳۸۹، هم‌زمان با سالروز تولد نویسنده توانا و صاحب سبک، سید جلال آل احمد، برگزار می‌شود. موضوع‌های مورد ارزیابی هیئت داوران عبارتند از:

- داستان
- نقد ادبی
- تاریخ‌نگاری و مستند‌نگاری

از تمامی نویسندگان، منتقدان، ادیبان، تاریخ‌نگاران و ناشران دعوت می‌شود، آثار خود را که در سال ۱۳۸۸ به چاپ رسیده است، تا تاریخ ۳۱ مردادماه ۱۳۸۹، به دبیرخانه ارسال کنند.

جایزه نفرات برگزیده:

۱. لوح تقدیر به امضای وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی
۲. تندیس ویژه
۳. نشان ادبی جلال آل احمد
۴. ۱۱۰ سکه تمام بهار آزادی

نشانی دبیرخانه: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان فلسطین جنوبی و برادران مظفر، ساختمان شماره ۱۰۸۰، طبقه ۲
تلفن: ۶۶۹۶۶۲۱۴ - تلفکس: ۶۶۹۶۶۲۱۸

خانه کتاب

امیرکاووس بالا زاده

فرهنگ جهانبخش تنها یک کتابفروش نیست، مولف و محقق نیز هست. از او آثاری چون «سیر اندیشه در دو قرن اول اسلامی»، «تاریخ زبان فارسی» انتشارات جامی، «تک درخت» جشن نامه دکتر اسلامی ندوشن، برگردان ضیافت افلاطون توسط انتشارات جامی و کتاب‌ها و مقالات گوناگونی انتشار یافته است. وی اکنون تاریخ اندیشه را مطالعه می‌کند و به تحقیقات بینارشته‌ای متمایل است. جهانبخش از دوستان شادروان مهدی آذریزدی است و بر این باور است که از او روش تحقیق و نحوه شناسایی منابع را آموخته است. وی متولد سال ۱۳۵۲ و کتابفروشی کوچکش در بازار بزرگ کتاب پاتوق دانشجویان و محققان است.

گفت و گو با فرهنگ جهانبخش، پژوهشگر و کتابفروش

از کتابخانه پدری تا کتاب درمانی

مخاطب را به سوی شناخت علمی و جهان بینی منطقی سوق می‌دهد، در اختیارشان قرار می‌دهم. بنابراین، به مشتریانمان کمک می‌کنیم که با مطالعه به شیوه درست مشکلاتشان را حل کنند و به تولید مشتری هم می‌پردازیم.

کسانی که از این شیوه بهره گرفته‌اند، از این کار راضی‌اند؟

طبیعتا در این راستا، گاه با خانم‌ها و آقایانی مواجه می‌شویم که مشکلات خانوادگی دارند و با کتاب درمانی به حل مشکلات خود می‌پردازند و خیلی‌ها را به کتابخوان حرفه‌ای تبدیل کرده ایم. برخی افسردگی و اضطراب دارند و بهترین نوع درمانشان آشنا ساختنشان با شناخت درمانی و رفتار درمانی است و این کار از طریق معرفی کتاب‌های ساده و مفید است البته با در نظر داشتن سطح دانش و معلومات مشتری در نتیجه، خود درمانی و کتاب درمانی صورت می‌گیرد. این بحث امروز در مباحث روان‌شناسی جایگاه ویژه خود را یافته است. کار دیگر مشاوره و انتخاب منابع برای دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتراست. در زمینه روان‌شناسی هنر و هنر درمانی نیز تحقیقاتی کرده‌ام و اکنون دانشجویی با مشاوره با من، بدین کار مشغول است.

می‌توانم تحقیقاتم را ادامه بدهم. کتابفروشی کوچکم محل رفت و آمد استادان و دانشجویان است و به روش جدیدی در کتابفروشی رسیده‌ام و آن کتاب درمانی است.

کتاب درمانی؟!؟

بله، امروزه در روان‌شناسی بهترین روش درمان، شناخت درمانی است. در این شیوه نگرش‌ها تغییر می‌یابد، چون مغز را مرکز پردازش اطلاعات می‌دانیم. بنابراین، اگر این مرکز اطلاعات درست دریافت کند، به پردازش درست می‌رسد و رفتار ما اصلاح می‌شود. رویکرد تازه روان‌شناسی جدید رویکرد فرهنگی، تاریخی، فرهنگی است، چون روان در فرآیند اجتماع و تاریخ شکل می‌گیرد. به همین دلیل روان‌شناسانی مثل ویگوتسکی و حتی فروید و یونگ به اهمیت تاریخ و فرهنگ اشاره می‌کنند.

کتاب درمانی واقعا همین طور است که می‌گویید؟
بله، پس از گفت و گو با مشتری، ساختار ذهنش را تجزیه و تحلیل می‌کنیم و کتاب‌های مورد نیازش را به او ارائه می‌دهیم و از آنجا که ساختار فرهنگی ما در ایران، ساختار مذهبی است و اکثر پرسش‌های مشتریان به مسائل تاریخی - مذهبی بازمی‌گردد، کتاب‌هایی که خودم طبقه‌بندی کرده‌ام مغز و شناخت

دایره المعارف زرین را نوشتم و این به سال ۱۳۷۵ بازمی‌گردد که تازه لیسانس را گرفته بودم. یک دوره تاریخ و فرهنگ ایران را هم نوشتم. هنگام تحصیل در کارشناسی ارشد خودم کتابفروشی دایر کردم نخست در خیابان نهبندان و بعد بازار بزرگ کتاب و شعبه دوم را در زیرزمین مجتمع امیرکبیر (الغدیر سابق) و کتاب‌های جیبی (سبق) که الان در اجاره سازمان گاج است و نزدیک پنج سال هر دو جار داشتم. رساله کارشناسی ارشد من «سیر اندیشه در دو قرن اول اسلامی» بود که راهنمایی مشاوره آن را استادان دکتر اسلامی ندوشن و دکتر شیرین بیانی برعهده داشتند. هنگام کار بر روی این موضوع دریافتیم که مهم‌ترین مشکل ما در تاریخ اندیشه، خود مفهوم اندیشه است و از این رو، به مطالعه روان‌شناسی و فلسفه پرداختیم و تحقیقاتم را روی روان‌شناسی و فلسفه ذهن و نوروسیکولوژی متمرکز کردم. وقتی در مسائل تفکر و خود مقوله زبان تحقیق کردم به این نتیجه رسیدم که باید روان‌شناسی زبان و ارتباط زبان و اندیشه را دریابیم و هنگامی که با نظرات جدید زبان و اندیشه آشنایی یافتیم، درصدد تدوین تاریخ زبان فارسی برآمدیم و حاصل کارم را انتشارات جامی به چاپ رساند. در این کتاب، مباحث جدیدی مثل زبان‌شناسی نو، فلسفه زبان و تاریخ و دستور زبان فارسی در کنار مباحثی چون لهجه‌شناسی و دستور زبان اوستایی قرار گرفته و مقالات نویسندگانی چون دکتر خاتلری و دکتر صفا هم در کنار آنهاست.

گویا از این کتاب استقبال نشد!

از این کتاب، «دانشگاه‌ها استقبال کمی کردند، اما مراکز علمی خارج کشور و سایت‌های مختلف به تمجید از آن پرداختند. به گمانم علت این که در داخل از این اثر استقبال نشد، سنگین بودن کتاب است. کتاب بعدی‌ام که به درخواست همین ناشر به رشته تحریر درآمد، «شعر و شاعران ایرانی» است که در این اثر تاریخ شعر پارسی از دوران باستان مورد توجه قرار گرفته و به ارتباط شعر پیش از اسلام و دوران اسلامی و سبک‌های شعری هر دو دوره پرداخته شده است.

در سالیان اخیر چه کرده‌اید؟

در چند سال گذشته در مورد اهمیت روان‌شناسی و اندیشه پژوهیده‌ام، زیرا معتقدم برای نوشتن تاریخ اندیشه ایرانی باید به روش‌شناسی درست در بررسی اندیشه دست یابیم. ویلاگی در زمینه نوروسیکولوژی شناختی تاریخ اندیشه ایرانی تاسیس کردم. آخرین کتابم «کاربردهای تاریخ در عصر اطلاعات» است و به کتاب دیگری با عنوان «کاربرد ریاضیات در تاریخ» خواهد پیوست. بنابراین، خود را در حقیقت وارد مطالعات بین رشته‌ای کرده‌ام، زیرا امروزه اکثر مطالعات حالت بین رشته‌ای دارد. به هر حال، کتابفروشی مرا از نظر مالی به استقلال رسانده و

چطور با کتاب آشنا شدید؟

پدرم کتاب‌های تاریخی می‌خواند و خانه مان مملو از کتاب بود. بنابراین، از کودکی با کتاب آشنا شدم. رشته تحصیلی‌ام ریاضی بود، اما در دبیرستان به دلیل نوع مطالعات پدرم، کنجکاوی‌ام بیشتر شد و تصمیم گرفتم سراغ استادان و بزرگان ادبیات فارسی بروم. بنابراین، رشته ریاضی را رها کردم و رشته فرهنگ و ادب را برگزیدم. روزی، دکتر باستانی پاریزی را مقابل دانشگاه دیدم. ایشان وقتی اشتیاقم را دید، مرا به کتابفروشی تاریخ در ساختمان فروردین، که به مرحوم بابک افشار پسر استاد ایرج افشار تعلق داشت، راهنمایی کرد. در آنجا با بزرگان تاریخ و فرهنگ ایران آشنا شدم. از جمله شادروان دکتر ایرج وامقی و استاد دانشمند دکتر عباس زریاب خویی. یک سه‌شنبه به دفتر این انتشارات یزدان در بلوار کشاورز رفتم و دکتر اسلامی ندوشن را دیدم و دوستی‌ام با ایشان آغاز شد که تا الان حدود ۱۳ سال است، ادامه یافته است. جلسات روز سه‌شنبه انتشارات یزدان پاتوق افراد خاصی بود و نامدارانی چون شادروانان دکتر یحیی ذکا، سیروس ذکا، فریدون مشیری و دکتر اسماعیل دولتشاهی در آنجا حضور می‌یافتند. نویسندگان مجله «هستی» هم می‌آمدند. به تدریج ضمن آشنایی بیشتر با دکتر اسلامی به ایشان در انتشار هستی کمک کردم.

گویا در همین زمان با آقای آذریزدی آشنا شدید؟

بله، اندکی بعد ویژه‌نامه مربوط به کشور چین مجله «هستی» را در آوردم و کتابشناسی چین را نوشتم و برای نخستین بار نامم در کنار مرحوم مهدی آذریزدی و دکتر ایرج وامقی به چاپ رسید. این مقدمه آشنایی‌ام با مهدی آذریزدی است. من از مهدی آذریزدی خیلی چیزها آموختم، نظیر روش تحقیق، انتخاب کتاب و کتابشناسی را و او بسیاری از شخصیت‌ها را معرفی کرد. از همه اینها مهم‌ترین که آذریزدی مرا برانگیخت که زبان انگلیسی بیاموزم. او زبان عربی را بسیار خوب می‌دانست و به گمانم فقط قصه نویس نبود، بلکه محقق خوبی هم بود و از زبان انگلیسی را در حد نیاز درک می‌کرد و از کتاب‌های انگلیسی بهره می‌برد. او در کارش دقت بسیار داشت و تا آنجا که یادم می‌آید، بسیاری از کارهایش را به خاطر چند کتابی که آنها را نمی‌یافت، رها کرده بود. بزرگ‌ترین آرزوی من داشتن کتابخانه‌ای کامل و جامع بود و ظاهرا هرگز به آرزوی من نرسید.

شما با استادان دیگری هم آشنا بودید؟

بله، با دکتر عبدالحسین زرین کوب در همین دوره آشنا شدم و روزهای دوشنبه به منزل ایشان می‌رفتم و همان‌جا بود که از طریق دکتر ترابی با دکتر صفا آشنا شدم. مرحوم دکتر محمدامین ریاحی را نیز در همین زمان‌ها شناختم. ایشان هر دو هفته یک بار جمعه‌ها در منزلشان جلسه داشتند. غلامرضا سمیعی مرا با دکتر محمدامین ریاحی آشنا کرد. ایشان ابتدا چندان مایل نبود مرا بپذیرد، اما وقتی فهمیدم دکتر زرین کوب و دکتر اسلامی ندوشن مرا می‌شناسند، پذیرفت که به منزلشان بروم. در منزل دکتر ریاحی نیز با استادانی مثل دکتر جمال رضایی و غیره آشنا شدم.

کمی هم از کتاب‌هایتان بگویید.

وقتی قرار شد برای دکتر صفا جشن نامه در آوریم سراغ ناشران مختلف رفتیم. در این نشست و برخاست‌ها با انتشارات زرین آشنا شدم و

هفتمین دوره جشنواره نقد کتاب همزمان با هیجدهمین دوره هفته کتاب

مؤسسه خانه کتاب به منظور ارتقای سطح کمی و کیفی نقد، هفتمین دوره جشنواره نقد کتاب را همزمان با هیجدهمین دوره هفته کتاب در سال جاری برگزار می‌کند. لذا از تمامی منتقدان، مدیران مسئول مطبوعات، نشریات، سایت‌های خبری و نیز وبلاگ نویسان دعوت می‌کند مقالاتی را که در حوزه نقد کتاب در سال ۱۳۸۸ منتشر کرده‌اند، حداکثر تا پایان مرداد ماه ۱۳۸۹ به دبیرخانه جشنواره ارسال کنند.

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، بین فلسطین و برادران مظفر جنوبی، شماره ۱۰۸۰، طبقه منفی ۲
تلفن تماس: ۶۶۴۱۵۲۵۵
تلفکس: ۶۶۹۶۲۱۸
سایت: www.naghdeketab.ir

خانه کتاب   جشنواره نقد کتاب

آب از مهم ترین عناصر حیات موجودات زنده است که حفظ منابع آن در میان جوامع بشری بسیار اهمیت دارد اما امروز رشد جمعیت، گسترش شهرنشینی و فعالیت های صنعتی منجر به آلودگی منابع آبی شده است. به گونه ای که بسیاری جوامع از جمله کشورهای در حال توسعه با بحران کمبود آب آشامیدنی سالم مواجه هستند. ورود فاضلاب های تصفیه نشده شهری به آب های زیرزمینی و سطحی، آلودگی آب در این جوامع را تشدید کرده است که کارشناسان بهداشت محیط برای حل چنین معضلی به مدیریت فاضلاب شهری در کشورهای در حال توسعه مثل ایران تاکید دارند. مصطفی لیلی، یکی از این متخصصان بنا به همین ضرورت، کتاب «مدیریت فاضلاب شهری در کشورهای در حال توسعه» را به کمک همکارانش ترجمه کرده است. برای شناخت محتوای کتاب که توسط انتشارات اندیشه رفیع چاپ شده است با وی گفت و گو کرده ایم. «لیلی» دانشجوی دکترای بهداشت محیط در دانشگاه تربیت مدرس است که تا امروز کتاب های متعددی با موضوع تصفیه آب و فاضلاب ترجمه کرده است.

گفت و گو با دکتر مصطفی لیلی، مترجم کتاب «مدیریت فاضلاب شهری در کشورهای در حال توسعه»

مدیریت علمی به مطالعه نیاز دارد

بله، سازمان بهداشت جهانی و دیگر سازمان های معتبر دنیا، این استانداردها را طوری تعیین می کنند که در همه کشورها قابل اجرا باشند. بسیاری از استانداردهایی هم که در ایران استفاده می شوند توسط سازمان بهداشت جهانی یا سازمان محیط زیست ایالات متحده (APA) تعیین شده است. اگر چه بیشتر استانداردهای ماجهانی هستند، اما در مواردی سازمان محیط زیست و وزارت بهداشت برای تعیین کیفیت آب و هوا با توجه به شرایط کشورمان استانداردهایی را نیز تدوین کرده اند که میزان برخی آلاینده ها بسیار کمتر از مقدار تعیین شده جهانی آنهاست.

با وجود استانداردهای ملی و جهانی مکتوب در کشور باز هم مسؤولان به علت بالا بودن میزان برخی آلاینده ها مثل نترات در آب هشدار می دهند. بهره گیری از راه حل های موقت در تصفیه آب و فاضلاب از برخی مدیریت های ناصحیح ناشی می شود که سبب شده شاهد آلودگی آب آشامیدنی در بعضی مناطق باشیم. از جمله این راه حل های می توان به دفع فاضلاب صنعتی بدون تصفیه آن اشاره کرد که سبب آلودگی آب های سطحی شده اند. ما از آب های سطحی برای آشامیدن استفاده می کنیم که به علت آلودگی باید مورد تصفیه پیشرفته قرار گیرند و میزان آلاینده های آنها کاهش یابد. اما در تصفیه خانه های ما به روش های معمولی آب پالایش می شود که گاهی میزان آلاینده ها مثل نترات بالاتر از حد استاندارد آن گزارش می شود.

بنابراین راه حل های ارابه شده در کتاب به مسؤولان ما پیشنهاد شده اند؟

از آنجا که امروز بحث استفاده از فناوری های نوین در جمع آوری و تصفیه متمرکز فاضلاب ها مطرح می شود مسؤولان ما در تصفیه خانه های آب و فاضلاب نیز باید راهکارهای اینچنینی را بشناسند که مطالعه کتاب حاضر در این باره به آنها کمک می کند. همچنین دانشجویان مقاطع تحصیلی تکمیلی محیط زیست و بهداشت محیط می توانند از مباحث کتاب درباره تصفیه پیشرفته فاضلاب بهره مند شوند.

کاربرد دارند اما برای ما که در ایران با کمبود آب مانند این کشورها مواجه نیستیم لزومی ندارد با صرف هزینه های گزاف به تصفیه پیشرفته فاضلاب بپردازیم. جمع آوری و تصفیه فاضلاب در ایران تا حذف آلاینده های بیماری زای میکروبی و همچنین نیتروژن، ازت و فسفر که سبب شکوفایی جلبکی در دریاچه ها و رودخانه می شوند، کافی است. این نوع تصفیه با هزینه محدود از آلودگی آب های سطحی و زیرزمینی توسط فاضلاب ها جلوگیری می کند و آب حاصل از آن حاوی مواد مغذی مثل «نوترین ها» است که می تواند در کشاورزی برای آبیاری استفاده شود. در بخش هایی از این کتاب به روش های تصفیه پیشرفته فاضلاب اشاره شده است که اگر چه کاربردی برای ما ندارند، اما برای حفظ کل مطالب، آنها را ترجمه کردیم.

در کتاب، استانداردهایی برای سنجش کیفیت آب سالم عنوان شده اند. آیا مدارک این استانداردها در ایران موجودند و ما هم می توانیم به آنها استناد کنیم؟

شده که می توان از آنها در کشور ما نیز استفاده کرد. به همین دلیل این کتاب را شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشورمان معرفی کرد که با کمک همکاران آن را ترجمه کردیم.

اگر چه بحث سیستم فاضلاب های مدرن در ایران اجرامی شود، اما همچنان در بیشتر نقاط آن چاه های جذبی وجود دارند که عامل اصلی آلودگی آب های زیرزمینی اند و در کتاب به آن اشاره ای نشده است؟ چاه های جذبی در دهه های اخیر کاربرد داشتند که امروز با توجه به رشد جمعیت، بالا رفتن سطح رفاه زندگی و افزایش میزان تولید فاضلاب نمی توان از آنها استفاده کرد. همچنین مدارک و مستندات وجود دارند که این چاه ها سبب آلودگی آب های زیرزمینی می شوند و استفاده از آنها عملکردی غیر علمی است. این تکنولوژی در کشورهای توسعه یافته و حتی در حال توسعه منسوخ شده است و به عنوان مدیریت فاضلاب شهری کاربردی ندارد که در این کتاب هم به آن اشاره ای نشده است. اما همچنان در بسیاری از شهرها و روستاهای ایران از چاه های جذبی استفاده می شود که باید طرح جمع آوری و تصفیه فاضلاب به صورت متمرکز جایگزین آن شود. سازمان بهداشت و بانک جهانی از اجرای این طرح در تهران حمایت می کند و به صورت آزمایشی به روستاهای ما از جمله همدان نیز ارائه شده است تا در آینده مورد بهره برداری قرار گیرد.

در کتاب راه حل هایی برای تصفیه پیشرفته فاضلاب و ورود آن به شبکه آبرسانی ارائه شده است. چرا این راهکارها را که مختص کشورهای توسعه یافته و وابسته به تکنولوژی های مدرن هستند برای جوامع در حال توسعه ارائه داده اید؟

بسیاری از کشورهای پیشرفته به تکنولوژی هایی دسترسی یافته اند که می توان آب حاصل از فاضلاب را تا اندازه ای تصفیه کرد که در شبکه آبرسانی به عنوان آب آشامیدنی مورد استفاده قرار داد. این مباحث برای کشورهای واقع در آسیای جنوب شرقی یا حاشیه خلیج فارس که با کمبود آب مواجه هستند

مدیریت فاضلاب شهری در جوامع در حال توسعه و توسعه یافته چه تفاوت هایی دارند که در این کتاب تنها به یکی از آنها اشاره شده است؟

امروز تصفیه فاضلاب شهری کشورهای توسعه یافته با مباحثی مطرح می شوند که برای جوامع در حال توسعه کاربردی ندارند. در کشورهای توسعه یافته مانند ژاپن در آسیا و فرانسه و آلمان در اروپا مشکل آلودگی آب های زیرزمینی و سطحی که با مدیریت مناسب فاضلاب شهری یا روستایی در منبع تولید مرتبط است حل شده و مسائل مهم دیگری در این باره وجود دارند. آنها درصددند با کمک تکنولوژی های پیشرفته، آلاینده هایی مثل نترات را که امروز بحث بالا بودن مقدار آن در آب تهران نیز مطرح است از میزان استانداردش یعنی ۵۰ که سازمان بهداشت جهانی تعیین کرده است کاهش دهند یا اینکه اگر در کشورهای جهان سوم مالاریا و عوامل بیماری زای دیگر به عنوان آلاینده های آب محسوب می شوند، امروز به حل مشکل آلاینده های نوپدید در کشورهای پیشرفته می اندیشند. همچنین نباید فراموش کنیم که کشورهای پیشرفته از تکنولوژی هایی در مدیریت فاضلاب شهری استفاده می کنند و دسترسی به آنها برای جوامع دیگر میسر نیست؛ بنابراین اهداف و ابزار مدیریت فاضلاب در این دو نوع جامعه متفاوت است و نمی توان از راهکارهای مشابه برای هر دو در یک کتاب سخن گفت.

راه حل های ارائه شده در کتاب برگرفته از تجربه کدام کشورها هستند؟

نویسندگان این کتاب از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه هستند که سعی کرده اند تجربه جوامع پیشرفته را برای کشورهای دیگر مطرح کنند. آنها راه حل هایی را برای مدیریت فاضلاب شهری در کشورهای جهان سوم ارائه داده اند که با توجه به شرایط حاکم بر این کشورها، کاربردی هستند. به عنوان نمونه از تکنولوژی هایی که در کشورهای مالزی یا هند در حال اجراست در کتاب سخن گفته

معرفی کتاب

همایش نامه : مجموعه مقالات همایش های انجمن کتابداری و اطلاع رسانی ایران

کتاب حاضر حاصل همایش های ماهانه انجمن کتابداری و اطلاع رسانی ایران طی سال های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۵ است که مقالات علمی ارایه شده. در این نشست های تخصصی را بازمی نماید. آنچنان که در مقدمه کتاب می خوانیم تلاش انجمن همواره این بوده است که با رویکردی علمی و مبتنی بر خردورزی، مسایل علمی روز دنیا را پیگیری کند و نتایج آنها را از طریق برگزاری همایش ها، در اختیار دانشجویان و پژوهشگران قرار دهد. مطالعه مقالات ارایه شده در این مجموعه علمی که توسط نشر چاپار چاپ شده است، می تواند در روزآمد سازی دانش تخصصی کتابداران مفید باشد و نگرش سیاست گذاران و مدیران کلان علمی کشور را نسبت به حوزه کتابداری و اطلاع رسانی تغییر دهد. کتاب «همایش نامه» مجموعه مقالات همایش های انجمن کتابداری و اطلاع رسانی ایران»

توسط محسن حاجی زین العابدینی گردآوری و ویراستاری شده است که با قیمت ۸۰۰۰ تومان در کتابفروشی های معتبر عرضه می شود.

مبانی شیمی تجزیه (جلد اول)

شیمی تجزیه یکی از مباحث اصلی و پایه در رشته تخصصی شیمی است که نقش سازنده ای در کنترل کیفیت صنایع ایفا می کند. از آنجا که شیمی تجزیه می تواند تأثیر بسزایی در پاسخگویی به نیاز علمی و صنعتی جامعه داشته باشد، صاحب نظران معتقدند صنعت بدون تجزیه، کور خواهد بود.

بنا به همین ضرورت، شیمی تجزیه در دانشگاه های معتبر جهان و ایران تدریس می شود که جلد اول این کتاب که به تازگی توسط نشر دانشگاهی منتشر شده است مطالبی درباره مبانی و کاربردهای تجزیه شیمیایی را شامل می شود. عبدالرضا سلاجقه، ویدا توسلی و هوشنگ خلیلی، مترجمان کتاب سعی کرده اند با یافتن معادل های مناسب فارسی این اثر سودمند را در حد امکان سلیس و روان ترجمه کنند و در اختیار اهل تحقیق قرار دهند. مجموعه علمی حاضر که توانست

جایزه دوازدهمین دوره کتاب فصل را دریافت کند با قیمت ۱۲۰۰۰ تومان عرضه می شود.

پسته (کشاورزی، صنعت، تغذیه و درمان)

بر اساس آمار سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (فاو)، ایران بزرگ ترین کشور تولیدکننده پسته در جهان است که بنا به گفته صاحب نظران، این محصول پس از فرش، دومین کالای صادراتی غیر نفتی کشورمان را تشکیل می دهد. به همین دلیل کتاب «پسته (کشاورزی، صنعت، تغذیه و درمان)» به زمینه های کشاورزی،

صنعت، تغذیه و درمان طبیعی با پسته پرداخته است که در اختیار علاقه مندان قرار می گیرد. مطالب این کتاب که توسط مهندس شهرام مقصودی تألیف شده، نه تنها برای کارشناسان کشاورزی، تغذیه، صنایع غذایی و گیاه درمانی کاربردی است بلکه عموم مردم نیز می توانند آن را مطالعه کنند. کتاب حاضر توسط نشر علم کشاورزی روانه بازار نشر شده و با قیمت ۵۰۰۰ تومان در اختیار مخاطبان قرار گرفته است.

از چهارشنبه تا سه شنبه با سرای اهل قلم خانه کتاب

از اسرار انجمن ارواح تا مرز خشم و پرخاشگری

سرای اهل قلم خانه کتاب با برگزاری نشست‌های نقد و بررسی و معرفی کتاب و همچنین ایجاد فضایی مناسب برای گفت‌وگو و تبادل نظر اهالی قلم، زمینه رشد و اعتلای فرهنگی کشور را مهیا می‌کند. سرای اهل قلم هفته گذشته نیز در ادامه سلسله نشست‌های شاهنامه پژوهی میزبان نشست دیگری با عنوان «برداشتی دیگرگون از داستان بیژن و منیژه» بود. همچنین نقد و بررسی کتاب «اسرار انجمن ارواح» نوشته چیستا یثربی و نقد و بررسی کتاب «کنترل خشم» اثر گیل لیندفیلد در حوزه روان‌شناسی عناوین دو نشست دیگر سرای اهل قلم در هفته گذشته بودند.

می‌شود، ولی در لایه‌های زیرین تمام رابطه‌ها به یأس و ناامیدی ختم شده است.

یثربی: این کتاب پس از مجموعه «سلام خانم جنیفر لویز» و «من آنکار نینا نیستم» سومین مجموعه‌ای است که از من منتشر می‌شود. اکنون مشغول نوشتن داستان «جمعه‌ها از عشق می‌میرند» ام که درباره سه سال از زندگی یک زن است. قصه‌های من در این کتاب بسیار متنوع‌اند چون در یک برهه زمانی نوشته نشده‌اند؛ برخی از آنها در مطبوعات منتشر شده‌اند که الان از آوردن آنها در این کتاب پشیمانم چون سطحی به نظر می‌رسند. من برای پروراندن این قصه‌ها فرصت نداشتم، ولی در باقی قصه‌ها تغییر و تحول روحی من آشکار است. البته خودم تفاوت داستان‌های این مجموعه را دوست دارم. بسیار گفته می‌شود که داستان‌های من زنانه‌اند؛ خوب من زن به دنیا آمده‌ام و واقعیت دنیای زنان را بیشتر می‌شناسم، ولی در نوشته‌های اخیر به مردان هم پرداخته‌ام چون از آقایان کمک‌های بیشتری دیده‌ام. یک زمانی دیدگاه من این بود که مردان سیاه‌اند، ولی الان نه.

محمودی: یثربی در حوزه‌های زیادی فعال است؛ نمایشنامه، شعر، فیلمنامه و داستان و نوشته‌های درخشانی از او خوانده‌ایم. داستان‌های «اسرار انجمن ارواح» به لحاظ ساختار، روایت فضا و مضمون بسیار پراکنده‌اند و باهم فاصله دارند که نیازمندسته‌بندی‌اند؛ هر چند این پراکندگی می‌تواند سلیقه‌های متفاوتی را جذب کند. کتاب واکنش‌های مختلفی در پی داشته که حاصل سلیقه‌های گوناگون مخاطبان است. این مجموعه باید در دو یا سه جلد چاپ می‌شد تا تاثیر بیشتری بر مخاطب می‌گذاشت. این مجموعه تنوع لحن دارد و نشان می‌دهد این نویسنده به مرحله پختگی در نثر، ساختار و زبان رسیده است. برخی از قصه‌های این مجموعه مانند «سیندرلا»، «مرد تاریکی» و «کوتاه کردن موی مرده» فوق‌العاده جذابند و موضوع ازلی و ابدی دارند و می‌توانند در هر زمان و مکانی رخ دهند. برخی از داستان‌های مجموعه ساختار افسانه‌ای مدرن دارند و قصه‌های زیبایی‌اند که در داستان نویسی امروز خیلی با آن برخورد می‌شود، ولی در ادبیات جهان بسیار مورد توجه‌اند.

برخوردهایی که جوامع با زنان دارند، در عمده داستان‌های این نویسنده دیده می‌شوند. از این رو، بیشتر شخصیت‌های کتاب را زنان تشکیل می‌دهند، زنانی که همیشه اسیر تنهایی، تردید و عشق خود به خانواده‌اند؛ پس در ظاهر و باطن زیرین این مجموعه دغدغه خاطر یک زن دیده می‌شود.

جهان قصه یثربی، به دو دسته مجازی و واقعی تقسیم شده‌اند. در ظاهر روابط خوب و موفقی دیده

اسرار انجمن ارواح درباره تنهایی و عشق

نشست نقد و بررسی کتاب «اسرار انجمن ارواح» نوشته چیستا یثربی با حضور احسان عباسلو، مترجم و منتقد، حسن محمودی، منتقد و نویسنده و چیستا یثربی، نویسنده و کارگردان برگزار شد.

عباسلو: این مجموعه شامل ۲۲ قصه است که برخی از آنها در حوزه سینما مورد استفاده قرار گرفته‌اند. واقعی بودن قصه‌ها از ویژگی‌های این مجموعه است که بر اساس رویدادهای زندگی نویسنده و اجتماع شکل گرفته‌اند و حقیقت بیرونی هم دارند. این مجموعه به لحاظ فرم و محتوای می‌تواند به دو بخش تقسیم شود که ممکن است به لحاظ فرم، خیلی گویای کلیت کار نویسنده نباشد؛ ولی از نظر محتوا، همه داستان‌ها مضامین مشخصی دارند که تنهایی، عدم درک متقابل، فاصله بین نسل‌ها و عشق، از شاخصه‌های آن است.

برنامه‌های این هفته سرای اهل قلم

برنامه هفتگی سرای دائمی اهل قلم از سوی خانه کتاب به ترتیب زیر اعلام شد.

شنبه، ۲۳ مرداد: نقد و بررسی کتاب «تاثیر طلاق بر فرزندان» در حوزه روان‌شناسی با حضور فرناز فرود، الهه مظاهری و مرضیه عطاردی از ساعت ۱۷ تا ۱۹.

یکشنبه، ۲۴ مرداد: نشست اول: نقد و بررسی کتاب «دروغ‌هایی که معلم به من آموخت» نوشته جیمز دبلیو لوان، در حوزه تاریخ با حضور حوریه سعیدی، دکتر امیرمسعود شهرام‌نیا و احسان عباسلو از ساعت ۱۷ تا ۱۹. نشست دوم: متن و متن‌شناسی تعزیه با حضور دکتر حسین اسماعیلی و دکتر محمدحسین ناصرخت.

دوشنبه، ۲۵ مرداد: نشست اول: کارگاه داستان‌نویسی با حضور فیروز زوزی جلالی از ساعت ۱۴:۳۰ تا ۱۶:۳۰. نشست دوم: نقد و بررسی کتاب «همانی کلاغ‌ها» در حوزه ادبیات با حضور نرگس آبیاری و زهرا پورقربان از ساعت ۱۷ تا ۱۹.

سه شنبه، ۲۶ مرداد: نشست «مروری بر تاریخ ادبیات فرانسه» از مجموعه نشست‌های ادبیات ملل با حضور دکتر علی عباسی و رضا نجفی از ساعت ۱۷ تا ۱۹.

چهارشنبه، ۲۷ مرداد: نشست اول: شعرخوانی با حضور جمعی از شاعران از ساعت ۱۶:۳۰ تا ۱۸:۳۰. نشست دوم: زیبایی‌شناسی متن نمایش با حضور دکتر رحمت امینی، دکتر فرشید ابراهیمیان و صادق رشیدی از ساعت ۱۵:۳۰ تا ۱۷:۳۰.

سرای اهل قلم در خیابان انقلاب، خیابان فلسطین جنوبی، کوچه خواجه نصیر، شماره ۲ واقع و حضور در این جلسات برای عموم آزاد است. علاقه‌مندان برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانند با شماره ۶۶۹۶۱۵۶ تماس بگیرند.

بنیاد شاهنامه بر آیین مهر است

پنجمین نشست «شاهنامه پژوهی» درباره موضوع «برداشتی دیگرگون از داستان بیژن و منیژه» با حضور قدمعلی سرامی، پژوهشگر و سخنران نشست، شیرین امامی، از بانوان نقال، یاسر موحدفرد، دبیر نشست و جمعی از علاقه‌مندان این حوزه در سرای اهل قلم برگزار شد.

قدمعلی سرامی، پژوهشگر و شاهنامه‌پژوه: «شاهنامه» اثری است که می‌تواند محل تجمیع آرای علمی ایرانیان باشد و در علوم روان‌شناسی، اسطوره‌شناسی، شناخت اقوام تاریخی، جامعه‌شناسی، دراماترپای و دیگر رشته‌ها مانند ریاضیات به ما کمک کند. زیرساخت، ژرف‌ساخت، بنیادهای پنهان و لایه‌های زیرین شاهنامه، آیین مهرند. داستان «بیژن و منیژه» به نوعی بیانگر آزادی فکری ایران است. فردوسی در پایان داستان نتیجه‌گیری می‌کند که هیچ فردی با جهان حساب ویژه‌ای ندارد.

در اندیشه شاهنامه مبداء خیر و شر یکسان است. در مقدمه داستان شب تار توصیف شده و روز نو در مقابل آن قرار دارد که این امر یک اندیشه مهری است. تاکید اندیشه شاهنامه بر مدارا؛ نه با رفیق بلکه با غیر دوست است. این موضوع نیز از نشانه‌های آیین مهر به حساب می‌آید. در تمام اسطوره‌های تاریخی از جمله شاهنامه، پهلوانی و عظمت در انتخاب راهی است که دیگران کمتر آن را می‌پیمایند. به عنوان مثال، نحوه تولد رستم و به دنیا آمدن او با شیوه سزارین، نشان می‌دهد که این اسطوره راه همه‌پسند را انتخاب نمی‌کند. داستان «بیژن و منیژه» طی طریق پلکان مهری و هفت خوان است.

یکی دیگر از نشانه‌های اندیشه مهری در این داستان، انجام تمامی مراحل به صورت آزمون است. این ویژگی آیین مهری است. از سوی دیگر، فرهنگ ایرانی را باید فرهنگی جهانی بدانیم؛ چراکه فرهنگ ایرانی هرگز دنیا را تحقیر نمی‌کند. به عنوان مثال، مال‌پادارایی در شاهنامه «خواسته» نامیده شده است.

مرز باریک میان خشم و پرخاشگری

نشست نقد و بررسی کتاب «کنترل خشم» اثر «گیل لیندفیلد» با حضور دکتر حسین بیگدلی، استاد دانشگاه و روان‌شناس، فرزانه حسن‌زاده، کارشناس ارشد روان‌شناسی کودک، حمید شمس پور، مترجم کتاب «کنترل خشم» و سپیده باطنی، دبیر نشست در سرای اهل قلم موسسه خانه کتاب، برگزار شد.

حسن بیگدلی: راهکارهای روان‌شناسی که نویسنده در این کتاب ارائه کرده، انعکاس دهنده زندگی شخصی‌اش بوده است، بنابراین به دلیل مسلط نبودن نویسنده بر مطالب روان‌شناسی، ایراداتی بر کتاب وارد است. نویسنده کتاب، خشم را تحت واژه جرأت‌مندانه تعبیر کرده است، به این معنا که خشم واژه مثبتی است و فرد با این ابزار از حریم شخصی خود دفاع می‌کند. این نوشتار آموزش دهنده استفاده از خشم از روش‌های غیرمستقیم است، به این معنا که خشم باید از حالت ناهوشیار به هوشیار تبدیل و به صورت غیرمستقیم اعمال شود. برای کنترل خشم مستقیم نیز می‌توان از ورزش‌های رزمی و هنرهای تجسمی استفاده کرد. خشم تنها یک هیجان است، اما پرخاشگری رفتار کلامی و غیرکلامی است که هدف آن آسیب زدن به شخص مقابل است.

سپیده باطنی: بخش ابتدایی کتاب حاوی مباحثی درباره درک و شناخت مکانیسم خشم به لحاظ فیزیولوژیک، الگوهای روان‌شناختی و سپس راه‌های کنترل خشم در درون فرد و کنترل خشم دیگران است. در انتهای کتاب نیز راه‌های پیشگیری از رفتارهای پرخاشگرانه تشریح شده‌اند.

حمید شمس پور: اصل کتاب در سال ۲۰۰۰ در انگلستان تألیف شده است. از این نویسنده کتاب‌هایی نظیر «حال برتر»، «چگونه خود را باور کنیم» و «اعتماد به نفس برتر» منتشر شده‌اند. از جمله نقاط انتقادی کتاب، فقدان یکپارچگی و انسجام و همچنین گم شدن خط سیر کتاب و نامشخص بودن تفاوت میان خشم و ترس است. نویسنده در بخش‌هایی از کتاب اشاره کرده که برخی اختلالات جسمی مرتبط با خشم است، در حالی که این طور نیست.

ایلیاد و اودیسه؛ آغازی بر ادبیات غرب

نخستین نشست از سلسله «نشست‌های ادبیات ملل» با استقبال قابل توجه علاقه‌مندان در سرای اهل قلم برگزار شد.

رضا نجفی، مولف و مترجم: سرچشمه‌ها و تاریخ ادبیات غرب از یونان باستان آغاز می‌شود و نخستین آثار ادبی غرب از «ایلیاد و اودیسه» تا تراژدی‌های بزرگ، از یونان پدید آمده است؛ در حالی که شروع تاریخ ادبیات غرب نیز با «ایلیاد و اودیسه» هومر شکل می‌گیرد.

ایلیاد و اودیسه، نخستین متون غربی‌اند که ما می‌شناسیم. بعد از افول یونان و دوره قرون وسطی که شاهد احیای ادبیات غرب هستیم، بازگشت به اصول یونانیان باستان دوباره آغاز می‌شود و ادبیات غرب با تقلید از ادبیات یونان سازوکار می‌یابد. در قرون وسطی، فلسفه، ادبیات و هنرها به کلی تعطیل می‌شوند و فقط هنر مذهبی و کلیسایی رواج دارد، اما با آمدن رنسانس، گرایش به ادبیات شکل می‌گیرد. در این دوران، نمایشنامه‌نویسی تحت تاثیر الگوهای یونان باستان آغاز می‌شود. ادبیات کلاسیک فرانسه نیز دنباله‌رو ادبیات کلاسیک یونان باستان است که برخی برای بیان تفاوت میان این دو واژه کلاسیسیسم و نئوکلاسیسیسم استفاده می‌کنند.

تفاوت‌های زبانی و مذهبی منجر به تفاوت‌های ادبی می‌شوند. ادبیات و زبان فرانسه جزو زبان‌های لاتینی و متأثر از ادبیات یونان، روم و ادبیات لاتینی است. مبدأ روشنگری، کشورهای انگلستان فرانسه و هلند بودند و از نشانه‌های روشنگری در این کشورها، رواج دایره‌المعارف نویسی، شکل‌گیری محافل و سالن‌های ادبی بود. یکی از کارکردهای این محافل آن بود که بسیاری از جریان‌های اجتماعی و سیاسی از دل آنها بیرون آمدند که کم‌کم این محافل توانستند سلطنت و نفوذ کلیسا را محدود کنند.

بازتاب روشنگری غرب را می‌توانیم در کتاب‌هایی مانند «کاندید» اثر ولتر یا آثار «روسو» و «دیدرو» ببینیم.

درخت اووه

اووه تیم/ ترجمه: امید اجتماعی جندقی/ نشر افق
چاپ اول ۱۳۸۹/ ۴۱۶ صفحه/ ۸۵۰۰ تومان

رمان «درخت مار» به تضادهای سیاسی و اجتماعی دهه هشتاد آمریکای جنوبی می‌پردازد. روایت تضادها با دقت و موشکافانه است. این اثر، در کنار تحلیل ریشه‌های رشوه خواری و شکست

کمک‌های اقتصادی دنیای غرب، جادوی فرهنگ سرخپوستان این سرزمین را هم به تصویر می‌کشد. شخصیت اصلی رمان آقای واگنر، مهندس آلمانی است که پیشنهاد مدیریت بنای یک کارخانه تولید کاغذ را در جنگل‌های بارانی آمریکای جنوبی می‌پذیرد. او امیدوار است که در این مکان ناشناخته زندگی تازه‌ای را آغاز کند؛ اما تفاوت‌های فرهنگی، خرافات و فساد مالی در محیط جدید، او را با چالش‌های تازه‌ای روبرو می‌کند.

اووه تیم که نگاه منتقدان ادبی را به ادبیات آلمان معطوف کرده است، یکی از مهم‌ترین نمایندگان رمان‌نویسی معاصر به شمار می‌آید.

فرهنگ مطهر

مفاهیم، اصطلاحات و تعابیر علوم انسانی - دینی از دیدگاه استاد شهید مرتضی مطهری پژوهش و تدوین: محمد علی زکریایی
انتشارات جامعه و فرهنگ/ چاپ اول ۱۳۸۹
۶۰۵ صفحه/ ۱۲۰۰۰ تومان

«فرهنگ مطهر» ابعاد گوناگون فکری و نظری یکی از چهره‌های برجسته دانش دینی در عصر کنونی، یعنی استاد شهید آیت‌الله حاج شیخ مرتضی مطهری (قدس سره) را نشان می‌دهد.

این اثر با فهرست کردن عناوین و مفاهیم گوناگون فلسفی، کلامی، منطقی، دینی و اجتماعی (جز آنها که در آثار فراوان استاد شهید مطهری به کار رفته است) به طالبان اطلاع و احاطه اجمالی بر افکار و آراء و نظرات آن متفکر بزرگوار و به نسل پرستگار و حقیقت‌جو در عرصه‌های مختلف علوم انسانی - به ویژه در قلمروهای فلسفی، کلامی و کلا معارف دینی - خدمتی شایان توجه کرده است. کتاب حاضر در عین حال، نموداری از زمینه‌های گوناگون و متنوع پژوهش‌های شهید بزرگوار است که دربرگیرنده قصه‌گویی و داستان‌نویسی است و وعظ و خطابه را هم در عمیق‌ترین مباحث فلسفی و کلامی - با توجه به آنچه در عصر آن شهید بر افکار صاحب‌نظران متفاوت و متضاد حاکم بوده - شامل می‌شود. علی‌تاج‌دینی که مقدمه «فرهنگ مطهر» را نوشته،

در بخشی از این مقدمه آورده است: «گوناگونی و پراکندگی آثار استاد شهید در عین حسن و زیبایی و شمول فایده‌ای که دارد، کار را برای پژوهشگر جوان و پرتلاشی که مبتکر این اثر گرانقدر است، کمی با اشکال مواجه کرده است. زیراتمفکر شهید - اعلی‌الله در جته - در هر قلمرو به تناسب آن قلمرو از عبارات، اصطلاحات و واژه‌های خاصی بهره برده است، و این بهره‌گیری همه‌جا، جنبه دقیق فنی و علمی نداشته است و بلکه یک اصطلاح علمی گاه بدون منظور داشتن جنبه علمی آن به کار رفته است. در حالی که پژوهشگر و مولف اثر حاضر درصدد آن بوده است که کلیه تعابیر، اصطلاحات، مفاهیم و واژه‌های به کار رفته در آثار شهید مطهری را فراهم آورد و آنها را «مدخل» سازد. هر چند در مواردی این مدخل‌ها جنبه دقیق علمی و فنی نداشته و یا حتی استاد شهید در مقام تعریف دقیق منطقی کلمه و اصطلاح مورد نظر خود به صورت حد تام نبوده است، این نکته که از دید صاحب‌نظران پوشیده نیست، باید مد نظر جویندگان جوان باشد...»

سه روز در خانه مادرم

فرانسوا ویرگان/ ترجمه: سعید بوغیری
انتشارات افراز/ چاپ اول ۱۳۸۸/ ۱۷۶ صفحه/ ۳۸۰۰ تومان

فرانسوا ویرگان، نویسنده و فیلمساز بلژیکی - فرانسوی است که در ۶۸ سالگی، در ماه مارس سال ۲۰۰۹، جانشین آلن رب‌گریه فقید و صاحب‌سی و دومین کرسی دائم در آکادمی فرانسه شده؛ او سال ۲۰۰۵ به خاطر

نوشتن هشتمین رمانش «سه روز در خانه مادرم» جایزه گنکور را به خود اختصاص داد، رمانی که در آن مکثی طنزآمیز بر زندگی خویش داشته است. فرانسوا ویرگان با دریافت جایزه گنکور توانست میشل مونولیک را که پرسروصداترین رمان‌نویس امروز فرانسه است پشت سر بگذارد. ویرگان درباره کتاب «سه روز در خانه مادرم» گفته است: «این کتاب به شرح رابطه بین یک مادر که وضعیت جسمانی خوبی ندارد و پسرش که اوضاع روحی مناسبی ندارد می‌پردازد.»

سکولاریسم، خاستگاه، مبانی و مولفه‌ها

سعید کرمی/ انتشارات امیرکبیر/ چاپ اول ۱۳۸۸
۱۲۷ صفحه/ ۲۷۰۰ تومان

مترجمان برای واژه سکولاریسم معادل‌های متعددی از قبیل دنیویت و این جهانی، لادینی، عرفی شدن، جدا شدن دین از دنیا، غیردینی شدن، اعتقاد به اصالت امور دنیوی،

گیتی‌گرایی، دنیامداری، جدایی دین از سیاست و... ذکر کرده‌اند که برخی از آنها ناظر به بعد شناختی و بعضی دیگر ناظر به بعد اجتماعی و سیاسی است. برای مثال، گفته شده است: سکولاریسم برخلاف سکولاریسیون، که یک پروسه و حادثه خارجی

است، یک مسلک و طرز فکر و جهان بینی است که بشر را برای نیاز از ارزش‌های الهی و اخلاقی و معنویت و فضایل دینی و آموزه‌های وحیانی می‌داند. سکولاریزه شدن دین یک پدیده و جریان است که در متن جامعه و به عنوان یک واقعیت خارجی رخ می‌دهد، اما سکولاریسم یک اندیشه و ایدئولوژی است و از جنس فکر و معنویت است و این دو را نباید با هم در آمیخت.

کتاب حاضر دربرگیرنده پنج فصل است. تولد و خاستگاه سکولاریسم، مبانی جامعه‌شناختی سکولاریسم، سکولاریسم حق‌گرا و تکلیف‌گریز، سکولاریسم و روند عرفی شدن دین و اسلام و سکولاریسم عناوین فصل‌های کتاب هستند.

ارتداد از دیدگاه فقها

اصغر تفضلی هرندی/ انتشارات امیرکبیر
چاپ اول ۱۳۸۸/ ۱۹۷ صفحه/ ۳۵۰۰ تومان

مساله ارتداد نیز مانند بسیاری از مسائل مطرح در آیین و شریعت اسلام به صورت تاسیسی نبوده است، بلکه در شرایع الهی دیگر نیز مورد توجه بوده و اسلام نیز آن را تایید کرده و لزوم مجازات آن را پذیرفته

است. هر چند که ارتداد در آیین یهود به عنوان یک انحراف فردی و در آیین مسیحیت به عنوان یک انحراف سیاسی مطرح بوده است، اما در شریعت مبین اسلام ارتداد به عنوان یک انحراف فردی، اجتماعی و سیاسی مورد توجه قرار گرفته است، چون علاوه بر این که شخص مرتد خود را از سعادت محروم و به ورطه هلاکت می‌کشاند، سلامت فکری و عقیدتی افراد جامعه را نیز به مخاطره می‌اندازد و باعث می‌شود که افراد دچار شک و شبهه شوند.

اسلام و آزادی‌های گوناگون را حق طبیعی افراد دانسته است که از جمله آنها آزادی عقیده است. منظور از آزادی عقیده این است که هر شخصی هر فکری اعم از اجتماعی، فلسفی، سیاسی و مذهبی را که می‌پسندد یا آن را عین حقیقت می‌پندارد آزادانه انتخاب کند. لازم به ذکر است آزادی عقیده‌ای که اسلام آن را پذیرفته فقط در مرحله گزینش و انتخاب دین است که آیه (لا اکراه فی الدین قد تبین الرشد من الغی) و بسیاری از آیات دیگر مبین آن است. اما از نظر اسلام پس از انتخاب دین، شخص باید تابع قوانین و مقررات آیینی که برگزیده است باشد و محدودیت‌های ناشی از انتخاب خود را بپذیرد. در نتیجه شخصی که با آگاهی کامل و از روی میل و رغبت دین اسلام را پذیرفته، این امر بدین معناست که او در کمال آزادی، تابعیت اسلام را پذیرفته و خود را ملزم به رعایت احکام و قوانین آن کرده است. در این اثر، تکیه بیشتر بر آراء و نظرات حضرت امام خمینی (ره) به عنوان فقهی است که موفق به تشکیل حکومت اسلامی شده‌اند. بررسی مفهوم ارتداد و پیشینه تاریخی آن، بررسی فقهی ارتداد، فلسفه احکام ارتداد، رابطه آزادی عقیده و احکام ارتداد و بررسی برخی از مصادیق باز ارتداد عناوین سه بخش اصلی این کتاب هستند.

خاک عشق

در شرح و زندگی و آثار منیژه آرمن فاطمه ابراهیمی و فریبا فرهاد مهر/ انتشارات سوره مهر
چاپ اول ۱۳۸۹/ ۱۸۰ صفحه/ ۲۹۰۰ تومان

مرکز آفرینش‌های ادبی حوزه هنری از سال پیش رویکردی را درباره انتشار مجموعه کتاب‌هایی درباره خاطرات مفاخر امروز ایران در پیش گرفته که تاکنون سه کتاب از این مجموعه منتشر شده است، از جمله این کتاب‌ها خاطرات منیژه آرمن، نویسنده و سفالگر معروف است.

این کتاب براساس مصاحبه‌ها و همچنین صحبت‌هایی که با آرمن و خانواده و دیگر دوستان وی انجام گرفته، نوشته شده است. کتاب خاطرات زندگی آرمن از سه چهارسالگی وی تا سال‌های پایانی زندگی هنری اش، یعنی سال ۸۶ را روایت می‌کند.

برابری‌های علوم بلاغت در فارسی و عربی

براساس تلخیص المفتاح و مختصر المعانی
تالیف: سید حمید طبیبیان/ انتشارات امیرکبیر
چاپ اول ۱۳۸۸/ ۵۲۲ صفحه/ ۸۵۰۰ تومان

علم معانی و بیان در سده اول هجری، مقارن با خلافت امویان (۴۱-۱۳۲) پدیدار شد و در روزگار خلافت عباسیان به اوج رسید. نخستین کسی که در زمینه علوم بلاغت عربی به گونه‌ای مستقل دست به کار

تالیف شد، ابو عبیده ابن منی (متوفی ۲۱۱ق) بود که کتاب «مجاز القرآن» را نگاشت. ابو عبیده ایرانی الاصل و نخستین کسی است که علم لغت را تدوین کرد. عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی (متوفی ۴۷۱) پس از ابو عبیده، کتاب‌های «اسرار البلاغه» و «دلایل الاعجاز» را تالیف کرد و توانست با این دو اثر ارزنده علوم بلاغت را پایه گذاری کند و بدون سازد.

کتاب حاضر، با مقایسه و برابری‌های علوم بلاغت در فارسی و عربی، تلخیص المفتاح و مختصر المعانی را اساس کار قرار داده است. معانی، بیان و بدیع عناوین اصلی سه بخش این کتاب هستند.

سید حمید طبیبیان، نویسنده اثر متولد سال ۱۳۲۷ دزفول است. وی تحصیلات تکمیلی اش را تا سطح دکتری در تهران ادامه داد و سال ۱۳۵۴ به عضویت فرهنگستان ادب و هنر ایران درآمد و اکنون عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی است. از او آثار تالیفی و ترجمه‌هایی در دست است که مهم‌ترین آنها عبارتند از: «ترجمه فرهنگ عربی لاروس به فارسی»، «فرهنگ فارسی به عربی فرزانه»، «ترجمه شرح ابن عقیل»، «فرهنگ جیبی فارسی عربی»، «فرهنگ جیبی عربی به فارسی» و «ترجمه واژه‌های فارسی عربی».

تبلیغات کتاب
agahicketab@yahoo.com

قاریان و حافظان ایرانی
تالیف: سید حسین مرعشی
تلفن: ۸۸۲۴۲۹۸۵ - ۸۸۲۱۸۶۵۳

مقدس‌رذیلی و تفسیر زنده البیان
تالیف: سید محمد مهدی جعفری
تلفن: ۸۸۲۴۲۹۸۵ - ۸۸۲۱۸۶۵۳

آیت‌الله طالقانی و تفسیر بر توی از قرآن
تالیف: سید محمد مهدی جعفری
تلفن: ۸۸۲۴۲۹۸۵ - ۸۸۲۱۸۶۵۳

مهرناز مهاجری

مطالعه تاریخ معاصر ایران در موارد بسیاری سبب تأسف می شود، زیرا همواره در کتاب های تاریخی به نام استعمار روسیه، انگلیس و پس از آنها آمریکا به عنوان یکی از گردانندگان جریان های سیاسی برمی خوریم. آن جا که پای منافع، به ویژه نفت ایران، در میان است، یکی از این سه قدرت استعماری نیز قطعا حضور پررنگ دارند. انگلیس و آمریکا با مشاهده اسلام گرایی و ملی گرایی ایرانیان و پافشاری آنان بر به دست آوری استقلال در ابتدای دهه ۳۰ به واهمه افتاده، برای رفع این مانع چاره جویی کردند که این چاره جویی در کودتای ۲۸ مرداد متبلور شد. شاه گریخت و سایر قوای حکومتی به دلیل تفرقه افکنی و اشتباهات برخی رهبران عملا کارایی خود را از دست دادند و به این ترتیب استعمار بار دیگر پیروز شد. امروزه برخی افراد درباره دلیل نداشتن با قدرت استعماری آمریکا می پرسند و حتی شاید به برقراری ارتباط با این کشور بی میل نباشند. به نظر می رسد اگر اعمال قدرت استعمار در راه اندازی کودتای ۲۸ مرداد بر این افراد مسجل شود، با احتیاط بیشتری از رابطه با آمریکا سخن بگویند. درباره این کودتا و شیوه های پرداختن به آن با قاسم تبریزی رییس کتابخانه تخصصی انقلاب در موزه عبرت گفت و گو کردیم.

گفت و گو با قاسم تبریزی، رییس کتابخانه تخصصی انقلاب در موزه عبرت

تاریخ نگاری بی طرف، یک شوخی است

پهلوی هیچ گونه دسترسی به اسناد نبود، انگلیس و آمریکا نیز اسناد قابل توجهی منتشر نمی کنند و آنچه انتشار می دهند نیز حیل و تزییری بیش نیست. بنابراین کتاب های نوشته شده درباره تاریخ معاصر به ویژه کودتای ۲۸ مرداد مغشوش اند. شاهد این مدعا آن که هنوز بیانیه های آیت الله کاشانی به صورت کامل منتشر نشده اند.

کتاب های تاریخی مربوط به این دوره را می توان به سه دسته تقسیم کرد؛ نخست کتاب هایی که با اغراض سیاسی و گروهی نوشته شده اند، مانند تاریخ نگاری های گزینشی روس و ریچارد کاتم آمریکایی. کاتم جاسوس سیا در ایران بود که سپس به عنوان نظریه پرداز و تحلیلگر خاورمیانه در آمریکا به فعالیت پرداخت. در واقع بسیاری از تحلیلگران آمریکایی خاورمیانه قبلا جاسوس سیا در این منطقه بوده اند. کاتم در کتاب «ناسیونالیسم در ایران» چهار جریان دربار، حزب توده، جبهه ملی و مذهبی را به عنوان عوامل کودتا ذکر می کند و بدون این که نقش تأثیرگذار آمریکا را در نظر گیرد، تنها در بخشی از کتاب عنوان می کند که آمریکا اشتباه کرد که وارد این جریان شد و بهتر بود خود را کنار می کشید. کاتم یک تاریخ نگار، با قلمی گیرا و قوی است که به دلیل وابستگی اش به آمریکا این کشور را از عهده دار بودن هر نقشی در کودتا مبرا می کند. گزینشی روس نیز با همین روش در کتاب «صنعت نفت»، روسیه را عاملی موثر در کودتای ۲۸ مرداد معرفی نمی کند.

کتاب هایی که توسط توده ای ها و طرفداران نهضت ملی و دربار نوشته می شوند نیز دقیقا چنین روشی را در پیش می گیرند. بنابراین انتشار اسناد مربوط به این دوره تاریخی می تواند بسیاری از ابهام ها را برطرف کرده، به مدعیات این کتاب ها پاسخ گوید. متأسفانه هنوز بخش عمده ای از اسناد، به عنوان مثال تعدادی از دست نوشته های آیت الله کاشانی که به تازگی دو سند از آنها منتشر شده، در دسترس محققان قرار ندارند.

اسناد و کتاب های تهیه شده در این زمینه منابع اولیه تاریخ نگاری به شمار می آیند. گردآوری اسناد وزارت امور خارجه، دادگستری، منازل رجال سیاسی، لژی که آمریکایی ها در سال ۲۹ تشکیل داده بودند و اسناد برداران رشیدیان و سایر شخصیت های فعال برای نوشته شدن کتاب های واقع بینانه ضروری است. در سی سال اخیر، بیش از ۳۷۰ عنوان کتاب درباره کودتای ۲۸ مرداد منتشر شد که عمدتا ناقص اند و برخی از آنها در تمجید بعضی چهره ها نظیر مصدق تاریخ سازی می کنند. این معضل در تاریخ نگاری با رجوع به اسناد، خاطرات و رجال شناسی حل خواهد شد. به عنوان مثال پابه دست آمدن اسناد لانه جاسوسی مشخص شد که شاپور بختیار از سال ۱۳۳۰ با سفارت آمریکا مرتبط بوده. این موضوع درباره سایر اشخاص نیز صدق می کند. بنابراین تا رجال شناسی و کیفیت روابط سیاسی و خاستگاه فکری آنها را ندانیم، کتابی کاملا واقع بینانه نخواهیم داشت.

دشمن شناسی یکی از مهم ترین پیامدهای نوشتن کتاب درباره چنین مسأله ای است. دولت های آمریکا و انگلیس به عنوان دو رقیب، به دنبال سلطه بودند اما هر جا که احساس می کردند ملتی از زیر بار سلطه فرار

کرد و به این ترتیب زمینه ای کاملا مساعد برای تحقق کودتا و ۲۵ سال اختناق و چپاول پدید آمد. **عده ای از پژوهشگران واقعه ۲۸ مرداد را کودتا نمی دانند، زیرا معتقدند این واقعه شاخصه های یک کودتا را ندارد. آیا می توان در کودتا بودن این واقعه شک کرد؟**

چنین ادعایی از روی غفلت، ساده اندیشی یا القانات نادرست است. وقتی مصدق مجلس را تعطیل کرد، شاه طبق قانون می توانست نخست وزیر انتخاب کند. کودتا نبودن این واقعه را در صورتی می توان پذیرفت که شاه در ایران می ماند و بدون حمایت آمریکا و انگلیس قدرت را در دست می گرفت. اما او مملکت را ترک کرد و بزرگ ترین خطا را هنگامی مرتکب شد که با دست استعمار به کشور بازگشت و وامدار استعمار آمریکا شد. واقعه ۲۸ مرداد از این جهت کودتاست که وقایع، روند قانونی خود را طی نکردند، در صورتی که اگر شاه در کشور می ماند و طی حرکتی داخلی اعلام انتخابات می کرد، هر چند حرکتی دیکتاتوری بود، اما کودتا محسوب نمی شد. اما محمدرضا با وجود مخالفت برخی شخصیت های اسلامی نظیر آیت الله کاشانی و سیدمحمد بهبهانی، به شمال و سپس ایتالیا و آمریکا گریخت و این گریختن نشان دهنده عدم تعهد ملی او به مردمش است. او یک خیانتکار بود، زیرا با دست استعمار به وطن بازگشت. شاید عده ای به خاطر بغض مصدق و عده ای نیز به دلیل مطالعه کتاب ها و تحلیل های گزینشی و ریچارد کاتم، عاملان روسیه و انگلیس در ایران، چنین تصویری از واقعه ۲۸ مرداد داشته باشند.

تا چه اندازه می توان ادعا کرد که کتاب های این حوزه به موضوعات و عوامل متعددی که شما بخشی از آن را ذکر کردید، نگاهی تحلیلی و واقع گرایانه داشته اند و اصولا ارایه یک تحلیل اصولی از وقایع تاریخی در چه شرایطی حاصل می شود؟

مهم ترین منبع در نوشتن کتاب های تاریخی، اسناد دست اول است. خاطرات و مشاهدات افراد صادق و صالح از وقایع و احاطه کامل تاریخ نگار بر دوره های تاریخی از دیگر عوامل برای نوشته شدن یک اثر تاریخی قابل ملاحظه به شمار می آیند. در دوران حکومت

ضداستعماری در ایران تشدید شد. جامعه با به دست آوردن وحدت و حدی از توان، به دنبال کوتاهی دست استعمار از کشور بود. در همین راستا دو حزب ملی و مذهبی در برابر احزاب کمونیستی و انگلیسی متحد شدند و به فعالیت پرداختند که با مقاومت دربار مواجه شد.

این اتحاد در ۳۰ تیر ۱۳۳۲ با ابقای دوباره مصدق در پست نخست وزیری پس از استعفای او در ۲۶ تیر همان سال به اوج خود رسید. این قدرت و وحدت منافع و برنامه های آمریکا را به خطر می انداخت، بنابراین از همین زمان آمریکا در کنار انگلیس به فکر اختلاف اندازی های بیشتر افتادند. پس از ۳۰ تیر وحدت جامعه رو به افول گذاشت و اختلافات میان نهضت ملی و مذهبی آغاز شد. افرادی نظیر شاپور بختیار نیز در آتش افروزی ها و گسترش اختلافات نقش موثری ایفا کردند. ذکر یک نکته در این قسمت ضروری است و آن این که در دوران مبارزه، عادی است که برخی جریانات با وجود اختلاف عقیده به دلیل هدف مشترک متفق شوند، اما پس از رسیدن به هدف، تفاوت خواسته ها و ایدئولوژی هایشان به تدریج خود را نشان دهد. این موضوع درباره نهضت ملی به رهبری مصدق و اسلام گرایان به رهبری آیت الله کاشانی نیز صادق بود. مصدق یک ناسیونالیست و خواهان جدایی دین از مذهب بود و ایده ای اروپایی برای اداره کشور در ذهن می پروراند، اما آیت الله کاشانی به عنوان یک مجتهد خواهان برقراری حکومت اسلامی به شمار می آمد. این اختلافات در شرایطی که آیت الله کاشانی به عنوان ریاست قوه مقننه در مجلس شورای ملی و مصدق رییس قوه مجریه در سمت نخست وزیر قرار گرفت، بیشتر خود را نشان دادند. در این شرایط آمریکا و انگلیس می کوشیدند نهضت را یا از درون یا از طریق کودتا منحل کنند. با این اعمال نفوذهای آیت الله کاشانی از ریاست مجلس شورای ملی کنار گذاشته شد. فعالیت ها برای کودتا آغاز و تحركات اسفند ۱۳۳۱ و ۲۵ مرداد ۱۳۳۴ به عنوان تمرینی برای کودتای اصلی انجام گرفت تا از طریق آن باز خورد جامعه ارزیابی شود. در چنین شرایطی مصدق خطای بزرگی مرتکب شد و مجلسین شورای ملی را تعطیل

به عنوان سوال نخست، از ضرورت بررسی کودتای ۲۸ مرداد به ویژه در شرایط فعلی و نگاه استعمار به ایران بگویند.

در عصر حاضر، تاریخ به عنوان عامل انتقال تجربه، درس عبرت یا الگوبدیری مطرح می شود. بنابراین نباید به دنبال همسان سازی تاریخ با عصر حاضر بود، همسان سازی عمدتا با اغراق یا پنهان کردن بخش هایی از تاریخ همراه است. تاریخ باید به درستی بیان شود تا افراد بتوانند به قدر توان و ظرفیت وجودی از آن بهره بگیرند. اما یکی از مهم ترین فواید مطالعه تاریخ، دشمن شناسی است. آن جا که درگیری ها بر سر وحدت و اقتدار ملی یک کشور است، باید معاندان را شناسایی کرد و پیشینه آنها را هیچ گاه از نظر دور نداشت.

در این کودتا عوامل متعددی درگیر بودند و همین امر سبب دشوار شدن قضاوت نهایی می شود. برای بررسی این موضوع از کجا باید آغاز کرد؟

برای قضاوت درباره این کودتا، دو مرحله پیش از آن را باید در نظر گرفت، نخست وقوع جنگ جهانی اول و اشغال ایران توسط متفقین و تعذبات در کشور طی چهار سال و مرحله دوم، آغاز نهضت ملی شدن صنعت نفت. با شکست استبداد بیست ساله رضاخان و از میان رفتن اختناق آن دوران، با وجود اشغال ایران و حضور استعمار و عوامل آن در حکومت، جامعه امکانی برای آزادی بیان به دست آورد. در چنین شرایطی جریانات سیاسی میدان فعالیت پیدا کردند و چهار جریان اصلی که هر یک به نوعی در کودتای ۲۸ مرداد دخیل بودند، شکل گرفتند.

نخستین آنها کمونیسم به رهبری حزب توده و وابسته به اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بود که در واقع عامل نفوذی روس ها به شمار می آمدند. البته جریان چپ به دلیل قضیه حزب دموکرات، ضربه شدیدی خورد و حیثیت اجتماعی خود در جامعه را از دست داد.

جریان دوم، پیدایی احزاب متصل به انگلستان است. تا پیش از آن لژ فراماسونری و فریدون آدمیت در درون حکومت، اهداف و مقاصد انگلستان را به مرحله عمل درمی آوردند، اما با شکل گرفتن یک جامعه سیاسی، شیوه استعمار تغییر کرد و احزابی وابسته به بریتانیا و متصل به دربار نظیر حزب اراده ملی و عدالت و آریا شکل گرفتند.

گروه سوم، احزاب ملی نظیر حزب ایران بودند. بیشتر موسسان و گردانندگان این حزب راتکنوکرات ها تشکیل می دادند، حزبی کم خاصیت و خوش بین نسبت به آمریکا که خواهان حضور این کشور به عنوان قدرت سوم در برابر کمونیست ها و انگلیس بودند. احزاب اسلامی که رهبری سیاسی آنها را آیت الله کاشانی عهده دار بود، به عنوان جریان چهارم در شرایط سیاسی آن دوره مطرح بودند که با توجه به سیاست ضداستعماری رضاخان و انگلستان در دوره پیشین، موقعیتی برای آنها پدید آمد تا با تأسیس کانون ها، انجمن ها، سازمان ها و احزاب بتوانند فعالیت هایی در عرصه سیاست و فرهنگ داشته باشند.

از یک دهه قبل از سال ۳۲ و با فعالیت های ضداستعماری «نهضت ملی» به رهبری دکتر مصدق که حاصل آن ملی شدن صنعت نفت بود، روحیه

اسطوره‌های ناب ایرانی در فرهنگ عامه نهفته اند

علی بالایی لنگرودی، پژوهشگر گیلانی است که با هدف ثبت فرهنگ عامه، طی سفرهایی تحقیقاتی، شهرستان لنگرود، استان‌های گیلان، مازندران، قزوین و تهران را درنوردیده است. وی که زبان پهلوی را در بنیاد نیشابور فرا گرفته، به تازگی دو کتاب با عناوین «گنج نامه ولایت بیه پیش» (دفتر اول و دوم) و «گاهشماری در بالا طالقان» را منتشر کرده است. «گاهشماری در بالا طالقان» دو ماه پیش توسط انتشارات همگامان و کتاب «گنج نامه ولایت بیه پیش» تیرماه توسط انتشارات سیحان نور منتشر شده‌اند. جلد اول کتاب «گنج نامه» نیز که به تازگی جلد دومش منتشر شده، سال ۸۰ به بازار آمده بود.

اساطیر ناب مردم ایران خودنمایی خواهد کرد. نمی دانم چرا پژوهشگران برجسته دنیا به اساطیر ایران بی‌اعتنا بوده‌اند، ولی ما امروز کارهای زیادی برای انجام دادن و حرف‌های زیادی برای گفتن داریم. بسیاری از کتابخوان‌های مافکر می‌کنند که اسطوره‌های ایرانی تنها در منابع پهلوی و شاهنامه‌ها و اوستا آمده است. حال آنکه ایرانیان در هر دوره اسطوره‌های خود را داشته‌اند. مطمئن نیستم، ولی شاید بتوانیم از دو گروه اسطوره‌های ایرانی و اسطوره‌های مردم ایران نام ببریم که اولی به اسطوره‌های موجود در ادبیات کلاسیک ما اشاره می‌کند و دومی به گروهی از باورهای اساطیری که در منطقه رایج بوده می‌پردازد. به اعتبار همین پژوهش‌ها ما امروزه می‌توانیم درک بهتری از روایات کلاسیکی مانند ضحاک مارروش یا آرش کمانگیر داشته باشیم. در کتاب «گنج نامه ولایت بیه پیش» به دنبال این مهندسی معکوس بودم؛ یعنی به جای این که روایات و ادبیات فارسی را زمینه‌آشنایی فرهنگ مردم منطقه قرار دهیم، بکوشیم تا با بهره‌گیری از فرهنگ شهرها و روستاهای دورافتاده شمال ایران، به درک بهتری از روایات تاریخی برسیم. در این کتاب با کلیدهایی برای رمزگشایی ابیاتی از شاهنامه فردوسی درباره کاموس روبه‌رو هستیم. یا کشفی تازه از پیشینه افسانه آرش کمانگیر و حتی شناخت بهتر از خدای مهر یا مفهوم دیو. تحقیقاتی از این دست، اعتبار فرهنگ شهر و روستاهای ما را افزایش می‌دهد.

یکی از مشکلات پژوهش در فرهنگ عامه ریشه‌یابی باورها و آیین‌های بومی است. شما چگونه با این مشکل مواجه شدید؟

همیشه در ذهنم این بود که یک کار متفاوت انجام دهم. کم‌کم متوجه شدم که آنچه از دست من برمی‌آید و جایی خالی در تحقیقات فرهنگ مردم دارد، ریشه‌یابی آیین‌ها و باورداشت‌هاست. نمی‌خواهم بگویم که این کار در ایران هیچ سابقه‌ای ندارد. دست‌کم راجع به مواردی چون نخل‌گردانی یا سوسپوش، مطلب زیادی نوشته شده است ولی تاجایی که می‌دانم کسی تمام‌همت خود را مصروف ریشه‌یابی آیین‌های فرهنگ مردم نکرده است.

کتاب دومتان «گاهشماری در بالا طالقان» روایت تعزیه معروفی با نام عاشورا قدیم است که ضمن آن تقویم بومی منطقه بالا طالقان نیز بررسی شده است. قدمت این تعزیه و تقویم به چه زمانی بازمی‌گردد؟

این کتاب به معرفی تقویم سنتی در منطقه بالا طالقان می‌پردازد. این تقویم که ظاهراً از زمان اشکانیان در ایران شناخته شده بوده است، امروزه نشانی‌هایی در شرق گیلان، غرب مازندران و شمال طالقان دارد. همچنین مهم‌ترین مطلب مورد بررسی در این کتاب، برگزاری تعزیه‌ای با نام «عاشورا قدیم» است که به گمان مردم بالا طالقان و به ویژه روستای مهران، در روز شهادت سیدالشهداء و مطابق با آن تقویم، هر ساله در نخستین ماه تابستان برگزار می‌شود. من نزدیک به ۱۵ سال است که درباره این گاهشماری مطالعه می‌کنم و این کتاب، تنها کتاب مستقل درباره تقویم محلی روستاهای دورافتاده بالا طالقان است.

«گنج نامه ولایت بیه پیش» آیین‌های منطقه‌ای موسوم به همین نام را بررسی می‌کند. لطفاً درباره این کتاب بیشتر توضیح دهید؟

این کتاب چند مقاله تحلیلی درباره ادیان و آیین‌های منطقه تاریخی بیه پیش دارد. مخصوصاً درباره آیین‌های مرتبط با گاهشماری که در سال‌های اخیر همیشه دغدغه من بوده است. در نگارش آن، هم از منابع کتابخانه‌ای و هم از تحقیقات میدانی بهره برده‌ام. در مقالات این کتاب، خوانندگان می‌توانند با حجم زیادی از پیشینه ادیان منطقه آشنا شوند، همچنین می‌توانند تصویری پیرایه‌تری از گاه‌شماری‌های بومی کوهستان البرز داشته باشند و بن‌مایه شماری از آیین‌های ایرانی را از عصر فراغنه و کرانه‌های نیل تا هنگامه خدایان و ساحل

سند دنبال کنند و داستان‌ها را از روستاهای منطقه تا زمان‌ها و زمین‌های دور، دنبال کنند. البته این کتاب، دفتر دوم از این عنوان است. دفتر اول در سال ۱۳۸۰ منتشر شد. مطالب دفتر اول و دوم مستقل از هم بوده و ارتباط طولی باهم ندارند. کتاب نخست هم هفت مقاله در باره هفت جلوه دیگر از فرهنگ مردم منطقه است. ولایت «بیه پیش» که در عنوان کتاب آمده، به کدام بخش کشور اطلاق می‌شود؟

ولایت بیه پیش شامل شرق گیلان، غرب مازندران، طالقان و الموت است که دست‌کم از زمان ساسانیان یک مملکت مستقل بوده و تا زمان صفویه، استقلالش از ایران ادامه داشته است. رودخانه سفیدرود، این سرزمین را از جلگه غربی که «بیه پس» خوانده می‌شد، جدا می‌کرد. وضعیت این دو ولایت در طول تاریخ باعث شده که همانندی‌ها و ناهمانندی‌های فراوانی باهم داشته باشند. من به این نتیجه رسیدم که برای بررسی موشکافانه موضوعات مورد اعتنای این کتاب، باید این موارد را مراعات کنم. سرزمین بیه پیش از ساحل شرقی سفیدرود شروع می‌شد و تا طالقان، الموت و کلاردشت، امتداد داشت و پایتخت باشکوهش در لاهیجان بود. از سال هزار هجری قمری و به دنبال تسلط شاه صفوی بر بیه پیش، گیلان هم به حکومت ایران الصاق شد. در این منطقه ما با ویژگی‌های زبانی مانند، افسانه‌های همگون، اساطیر همگون و بسیاری همگونی‌های دیگر روبه‌رو هستیم که شگفت‌انگیزند. گمان نمی‌کنم شما در هیچ جای دیگر ایران در محدوده‌ای که میان چند استان امروزی تقسیم شده باشد بتوانید چنین فرهنگ مشترکی را پیدا کنید.

شما در این پژوهش تلاش کرده‌اید در بجه‌ای نو به اسطوره‌شناسی ایرانی گشوده و اساطیری را که قرن‌ها از دید پژوهشگران فرهنگ عامه مغفول مانده‌اند بگشایید؛ فکر نمی‌کنید در بازنمایی این اسطوره‌ها که اغلب مربوط به یک منطقه کوچک از ایران است. اغراق شده، به گونه‌ای که آنها همسنگ اسطوره‌های ایرانی شاهنامه معرفی شده‌اند؟

دیگر وقتش رسیده که بفهمیم و بفهمانیم که اساطیر ایرانی تنها به روایت‌های شاهنامه که عمدتاً داخل خط قرمز قرار دارند محدود نمی‌شود و اگر فرهنگ عامه را درست واکاوی و بازخوانی کنیم،

به هر حال، هدف از تاریخ‌نگاری عبرت‌آموزی است و با محکوم یا تبرئه کردن فرد یا گروهی مشکل حل نمی‌شود، بلکه هدف تکرار نشدن خطاها از سوی نسل بعدی و تجربه‌آموزی آنان است. برخی جریان‌ها نیز که قصد دارند واقعه ۲۸ مرداد را غیرکودتا جلوه دهند، باید به آنان با استفاده از سند پاسخ جدی داده شود.

در کتاب‌های تاریخی به نظرات متفاوتی درباره دکتر مصدق برمی‌خوریم. پژوهش‌های تاریخی تا چه اندازه توانسته‌اند بدون حب و بغض به شخصیت‌های تاریخی به‌ویژه مصدق بپردازند و به واقعیت نزدیک شوند؟

شخصیت‌های مهمی که حضور درازمدتی در سیاست داشتند، باید در مقاطع زمانی خاص نقد شوند. مسلماً دکتر مصدق دوران مشروطه با مصدق دهه ۲۰ یا ۳۰ تفاوت دارد. همین شخص را در جایگاه یک روشنفکر، رهبر حزب ملی، رجلی سیاسی و نخست‌وزیر باید جداگانه بررسی کرد. بررسی این شخصیت در یک محور، حکم اول را به آخر بردن و برعکس است که سبب نادیده گرفته شدن بخش‌های زیادی می‌شود. بعضی از اشخاص به دلیل رفتار و منش خاص‌شان، شخصیتی ثابت دارند، اما عموماً شخصیت روشنفکران و سیاست‌مداران این‌گونه نیست چرا که با تحولات جامعه تغییر دیدگاه می‌دهند. آیا می‌توان مصدق دهه ۳۰ را با مصدق عضو جامعه آدمیت و لژبیداری یکی بدانیم؟ چگونگی این روند بر ما آشکار نیست و نیاز به بررسی اسنادی بیشتری دارد.

بررسی واقعه‌ای نظیر کودتای ۲۸ مرداد با آشکار کردن اعمال قدرت بیگانگان در کشورمان تکلیف ما را در برابر آنها مشخص می‌کند، در حالی برخی جوانان بدون در نظر گرفتن چنین ملاحظاتی درباره آنها حرف می‌زنند. علت این گونه قضاوت کردن‌ها چیست؟

هنگامی که از تبلیغ و معرفی سلسله‌ای از رویدادها یا مفاهیم سخن به میان می‌آید همواره در ذهن‌ها یک یا چند کتاب نقش می‌بندد، در حالی که در جامعه‌ای ۷۵ میلیونی با سطوح فکری مختلف نمی‌توان تنها با چند کتاب یا مقاله افراد را با آنچه در زوایای تاریخ رخ داده است، آشنا کرد. تحقق این کار نیاز به حرکت فرهنگی با مدیریت قوی و آگاه دارد که آنچنان منظم عمل کند که از هرگونه افراط و تفریط و تناقض و تعارض در کتاب‌های تولیدی دور بماند و اتحاد و وحدت را به ارمان آورد.

عده‌ای از افراد جامعه ما رمان خوانند، عده‌ای به شعر علاقه‌مندند و برخی نیز به سینما و تئاتر گرایش دارند. یک مدیریت علمی قوی می‌تواند با در نظر گرفتن تمامی این موارد آن‌چه در اسناد آمده است را برای همه اقشار بازگو کند. مقدار تولیدات ما باید با تولیدات دشمن در جهات ایجابی و سلبی برابری کرده یا از آن پیشی بگیرد.

به گفته ویل دورانت، هنگامی که او «تاریخ تمدن» را در سال ۱۹۵۰ می‌نوشت، بیش از صد هزار عنوان کتاب درباره ناپلئون در غرب منتشر شده بود در حالی که تنها صد و پنجاه سال از دوران حکومت او می‌گذشت.

هر کتاب نظیر ستاره‌ای در آسمان شب است و بدیهی است که یک آسمان تنها با یک یا چند ستاره روشن نمی‌شود. فرهنگی شدن جامعه نیاز به همت و مدیریتی نظیر آنچه خواجه نصیر دارد که در دستگاه حکومتی مغولان از خود نشان داد. او با اقداماتی نظیر گردآوری چهارصد هزار نسخه کتاب در کتابخانه مراغه و پناه دادن دانشمندان و توسعه معرفت‌اسلامی، مغولان بت‌پرست را مسلمان کرد.

متأسفانه کارهای ما در چنین زمینه‌هایی حالت روزانه و اداری دارند، در حالی که برای این کار نیاز به مهندسی فرهنگی با توجه به مقتضیات زمانه هستیم. این مدیریت باید دارای برنامه‌ای باشد که بتواند نه تنها جامعه ایران بلکه جوامع عراق و افغانستان را نیز متأثر کند. بنابراین درگیری‌های سیاسی مقطعی نباید ما را به خود سرگرم کند تا هم دشمن را فراموش کنیم و هم رسالتان را.

می‌کند، متحد می‌شدند. دشمن همیشه دشمن است و استعمار همواره به ما ضربه زده و می‌زند. متأسفانه عده‌ای در داخل کشور بدون در نظر گرفتن خطر استعمار یا آگاهی از آن عمل می‌کنند، البته خطاکاران و فرصت‌طلبان را می‌توان به نحوی تحمل کرد، اما عامل نفوذی دشمن در درون غیرقابل تحمل است.

منابع و اطلاعات موجود درباره این کودتا را به لحاظ کمی و کیفی چگونه ارزیابی می‌کنید؟ به‌ویژه اکنون که با استقرار نظام جمهوری اسلامی محدودیت‌های انتشار اسناد تا اندازه‌ای برطرف شده‌اند؟

یکی از دستاوردهای انقلاب باز شدن گنجینه‌های اسناد به روی محققان بود. انتشار اسناد پیش از انقلاب نه خواست حکومت بود و نه به نفع او، اما پس از انقلاب اسناد به سه شکل در اختیار پژوهشگران قرار گرفتند که نخستین آنها انتشار کتاب‌های اسنادی است، نظیر انتشار ۲۴۰ عنوان کتاب اسنادی توسط وزارت اطلاعات که تاکنون در هیچ سیستمی سابقه نداشته است. این کتاب‌ها نقش بسزایی در روشن کردن برخی زوایای پنهان تاریخ داشته‌اند. البته نباید به این اندازه بسنده کرد، زیرا این وزارتخانه بیش از ۵۰ میلیون برگ سند در اختیار دارد.

وزارت امور خارجه با ۶۰ میلیون برگ سند، دیگر منبع اسنادی به شمار می‌آید که سابقاً برخی از اسناد آن به دوره تیموریان نیز می‌رسد. تعداد اسناد منتشر شده این مرکز پس از انقلاب رشد چشمگیری داشت و از جمله آنها می‌توان به انتشار اسناد کودتای ۲۸ مرداد و مجموعه ۹ جلدی درباره تاریخ قاجار که تعداد صفحات هر یک از آنها به هزار می‌رسد، اشاره کرد. البته ناگفته نماند که مطالبات یک مورخ بیش از اینهاست.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی سومین مرکز اسناد است که تعداد برگ سندهای آن از ۵۰ هزار برگ در سال ۵۷ به ۴۲۰ میلیون برگ رسیده است که البته تنها ۱۵ میلیون آنها از طریق کليدواژه قابل جستجو هستند و بقیه در پرونده‌هاست.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی که تاکنون ۶۲۰ عنوان کتاب با استفاده از اسناد ساواک، دادگستری، دادگاه‌های انقلاب اسلامی، سازمان شهربانی و بخشی از اسناد ارتش منتشر کرده است، چهارمین مرکز اسنادی محسوب می‌شود. موسسه مطالعات تاریخ معاصر، دفتر ادبیات مقاومت حوزه هنری، مرکز اسناد مجلس و موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی نیز از دیگر مراکز اسنادی کشورند. از میان اسناد دیپلماتی، امنیتی نخست‌وزیری نیز در سال‌های اخیر سی و شش عنوان کتاب ارزشمند منتشر شد که متأسفانه انتشار آنها ادامه پیدا نکرد. در این میان، دادگستری و ارتش دو نهادی‌اند که برای انتشار اسناد آنها با وجود ارزشمندی، هیچ برنامه‌ریزی درستی وجود ندارد.

باید این موضوع را هم در نظر داشته باشیم که تمامی اسناد قابل چاپ نیستند زیرا ممکن است وحدت ملی و سیاسی را مخدوش کند، اما انتشار بخشی از آن که در تاریخ‌نگاری مؤثرند ضروری است. ذکر این نکته نیز ضروری است که تاریخ‌نگاری ما هنوز جوان است و اگر در گردآوری اسناد همکاری لازم وجود داشته باشد، از اواخر دهه نود تاریخ‌نگاری آغاز خواهد شد.

آیا با گذشت بیش از پنجاه سال از کودتای ۲۸ مرداد تفاوتی در قضاوت‌های تاریخ‌پژوهان یا تغییر نظر آنان مشاهده می‌شود؟

این قضاوت‌ها از جانب چند گروه قابل مشاهده‌اند. نظیر آثار نویسندگان آمریکایی که طبیعی است بر ضد منافعشان نویسند. دسته دوم روس‌ها که هیچ سندی را منتشر نمی‌کنند. سوم سلطنت‌طلبانند که سرنوشت و کارنامه‌شان به رژیم پهلوی گره خورده است و دسته چهارم وابستگان به نهضت ملی که با وجود انتشار بخشی از اسناد مربوط به آنها در لانه جاسوسی، عمدتاً قضاوتی یک‌طرفه و باکیه دارند و نمی‌توان آنها را جزو تاریخ‌نگاران متعارف به شمار آورد، به این دلیل از واژه متعارف استفاده می‌کنم که تاریخ‌نگاری بی‌طرف یک شوخی است. درباره اسلام‌گرایان هم باید گفت که بخشی از اسناد مربوط به آنان سامان نیافته‌اند مانند اسناد مربوط به آیت‌الله کاشانی.

گنج نامه ی ولایت بیه پیش

نگاهی به کتاب «برگ‌هایی از تاریخ بی‌قراری ما» نوشته کامیار عابدی

برگ‌هایی بی‌قراری از ادبیات ما

به عنوان ماخذ از آنها نام برده، کتاب‌هایی پایه‌ای در حوزه ادبیات‌اند و همین امر می‌تواند یکی از نکات قوت اثر باشد زیرا نشان‌دهنده مطالعه همه‌جانبه نویسنده و واکاوی زیر و بم‌های شعری ایران است. البته خارج از حوزه انصاف است که حساسیت‌های ادبی عابدی را در این کتاب نادیده بگیریم. همان‌گونه که اشاره شد، نگاه فنی و انسانی عابدی خارج از محدوده‌های آزاردهنده معمول را باید به عنوان یک غایب بزرگ در عرصه ادبیات به فالی نیک گرفت، ظاهر عابدی بر آن است که با این کتاب یک هم‌نشینی معقول ایجاد کند که نبود آن همواره رشد منطقی ادبی را تحت الشعاع قرار داده است.

یکی از مشخصات بارز این کتاب، بخشی به نام «اشاره‌ای به شعر کوتاه» است، بخشی که برای نخستین بار به شعر کوتاه به عنوان یک حرکت ادبی جداگانه نگاه و چهره‌های شاخص این حوزه را معرفی کرده است، بخشی که یادآورنده دوباره نام‌هایی است که مدت زمان زیادی از آنها بی‌خبریم. بدون شک باید گفت عابدی در این بخش روزنه‌ای جدید در پرداختن به شعرهای کوتاه گشوده است، نکته‌ای که در صورت تداوم می‌تواند باعث شناخت هرچه بیشتر این شکل شعری و شاخصه‌های مهم آن باشد.

«برگ‌هایی از تاریخ بی‌قراری ما» (چهل گفتار در شناخت و تحلیل شعر و ادب معاصر)، توسط نشر ثالث در ۴۱۵ و با شمارگان ۱۱۰۰ نسخه منتشر شده است. این کتاب با قیمت ۹ هزار تومان عرضه می‌شود.

از خوشه‌های متفاوت شعرند و جمع کردن آنها در حد یک یادآوری، کاری نیست که فقط از عهده پدیدآورنده این کتاب برآید. کوچک‌ترین انتظار مخاطب از این کار فصل‌بندی‌های منطقی و همخوان با کلیت شعری است.

کتاب «برگ‌هایی از تاریخ بی‌قراری ما» شاید به عنوان یک مرجع به شکل کلی‌گانه، در آینده مورد توجه قرار گیرد اما بی‌گمان به کتابی بالینی تبدیل نخواهد شد چون کتاب‌هایی که نویسنده این کتاب

کامیار عابدی، حوزه نقد جدی و راهگشا را به عهده دیگران بگذارند.

وقتی مخاطب با کتابی از عابدی روبه‌رو می‌شود بدون شک آن را برای یافتن کورسویی در جهت برون رفت از وضعیت فعلی ادبیات و ارائه نظرات اصولی خریداری می‌کند اما باید گفت که عابدی در کتاب تازه‌اش این انتظار را برآورده نکرده است زیرا حد توقع خواننده از او بیش از این است که در کتاب با آن مواجه می‌شود.

یکی از فصل‌های قابل توجه این کتاب فصلی مربوط به بررسی آثار عبدالعلی دستغیب است که ای‌کاش عابدی در حجمی وسیع‌تر به آن نگاه می‌کرد. تاثیر بسیاری از منتقدان در روند رشد ادبیات معاصر انکارناشدنی است و دستغیب هم به هر شکل یکی از این منتقدان است. آنچه عابدی به عنوان یک فعال ادبی باید به دنبالش باشد نقد نقدها و جایگاه آنها در روند ادبیات است؛ نکته‌ای که او تا حدودی در این بخش به آن نزدیک شده اما نیمه‌کاره رها کرده است. همچنین، شایسته بود عابدی در این کتاب روند تکراری بیوگرافی نویسی را فراموش می‌کرد و به جای این کار به واکاوی جایگاه واقعی آثار شاعران مورد اشاره توجه نشان می‌داد، یعنی همان چیزی که از او انتظار می‌رفت.

عابدی در این کار سعی کرده است هیچ شاعری را از قلم نیندازد و در حد توان نامی از شاعران معاصر ببرد که همین حرکت کتاب او را با مشکلاتی مواجه کرده است. شاعران مورد اشاره در این کتاب شاعرانی

کامیار عابدی از آن دست فعالان ادبی است که تلاش می‌کند روند ادبیات معاصر کشور را فارغ از خط‌کشی‌های مرسوم، تجزیه و تحلیل کند. عابدی که می‌توان او را یکی از پرکارترین فعالان ادبی به حساب آورد تاکنون بیش از صد مقاله و بیش از ۳۰ کتاب منتشر کرده است. آخرین کتابی که از عابدی عرضه شده، کتابی به نام «برگ‌هایی از تاریخ بی‌قراری ما» است که در بردارنده ۴۰ گفتار در شناخت و تحلیل شعر و ادب معاصر است. عابدی در این کتاب به رویه‌های ادبیات و پدیدآورندگان ادبی بسنده کرده و برخلاف رویه مرسوم، به نقد و واکاوی نپرداخته است، گرچه نگاه این محقق در این کار با کتاب‌هایی از این دست تفاوت چندانی ندارد و آن‌گونه که باید انتظارات را برآورده نمی‌کند اما این نکته را هم نباید از نظر دور داشت که نگاه او به لحاظ نوع برخورد با موضوعات، نگاه متنوعی است.

یکی از مشکلات حوزه ادبیات معاصر کمبود نگاه‌های منتقدانه است و این کمبود ظاهر این روزها دامنه گسترده‌تری یافته و بر همین اساس ممکن است مساله مسئله جدا نشدن سره از ناسره توسط منتقدان بر سر حوزه‌های دیگر همان بلایی را بیاورد که گریبانگیر شعر کشور شده است.

نکته‌ای که به لحاظ لزوم نگاه‌های جدی در ادبیات می‌شود از آن به عنوان یک آسیب نام برد نگاه‌های تعارف‌آمیز است. یعنی این که بسیاری از دست‌اندرکاران حوزه ادب ترجیح می‌دهند خود را از چارچوب نقدهای جدی دور نگه دارند و مانند

نگاهی به مجموعه داستان «چهارشنبه دیوانه» نوشته الهامه کاغذچی

قطاری بی‌توقف به سوی برزخ

مجموعه داستان «چهارشنبه دیوانه» فارغ‌از هرگونه دغدغه‌های شبه مینی‌مالیستی که مدتی است در ادبیات داستانی ایران رخنه کرده، نگاهی درونی‌تر و ریشه‌ای‌تر به احوال شخصیت‌های درون‌گرای ایران امروز دارد. شخصیت‌های روان‌پریشی که دنیای ذهنی‌شان در برزخی مداوم و مکرر موج می‌زند. شخصیت‌هایی چون مرداوی در داستان «چهارشنبه

دیوانه» یا نداف در داستان «پنبه‌زن»، که دچار نوعی پارادوکس شده‌اند، بیانگر نسل‌های دورافتاده از جامعه امروزند که همراه شدن با زمان پرشتاب در عصر حاضر برایشان غیرممکن است. در واقع زمان در این مجموعه، قطاری است که منتظر هیچ‌کس نمی‌شود و گویی لحظه به لحظه بر سرعش افزوده خواهد شد.

با وجود این که هر یک از داستان‌ها در حال و هوایی کاملاً جدا و بی‌ربط از یکدیگر روایت می‌شوند، اما بهره‌گرفتن از تصاویر ذهنی متناسب و شناخت عناصر بومی، اصطلاحات عامیانه و فضای زندگی سال‌های قبل، به لطیف‌تر بودن داستان‌ها کمک و حسن‌قصه‌پردازی را در آن تقویت کرده است. از طرفی دیگر با وجود به کارگیری ادبیات محاوره‌ای در بعضی داستان‌ها و ادبیات دستوری در داستان‌های دیگر، همین‌طور روایت داستان‌ها توسط روای‌های مختلف در دو داستان آخر، متوجه می‌شویم که در عین بی‌ربطی، نوعی ارتباط سیال میان شخصیت‌ها وجود دارد که موجب به هم پیوستن مجموعه می‌شود. ارتباطی شبیه به فیلم‌تکان‌دهنده «بزرگراه گمشده» ساخته دیوید لینچ.

که می‌توان گفت نگاهی متفاوت نسبت به مجموعه‌های دیگر «جهان تازه داستان» نشر چشمه دارد.

مجموعه داستان «چهارشنبه دیوانه» به ظاهر ساختاری کلاسیک دارد، اما با نگاهی امروزی و شکستن برخی ساختارهای داستان‌نویسی که بین سال‌های دهه ۴۰ تا ۶۰ ادبیات ایران شکل گرفت، می‌توان امید داشت که شاید با ارائه مجموعه‌هایی از این دست، زاویه دید ادبیات داستانی کمی تغییر کند؛ حرکتی که پیش از این در آثار چند نویسنده مطرح معاصر شکل گرفت که برخی از آنها به دلایل مختلف ثابت ماندند و برخی دیگر به‌طابق تکرار گرفتار آمدند. این مجموعه در نگاه نخست کمی شتاب‌زده به نظر می‌رسد و ضرباهنگ سریع بعضی داستان‌ها حالتی گزارش‌گونه به آن می‌دهد. اما این گزارش‌گونه‌ها با موضوعات روزمره و اجتماعی، به ناگاه در فضایی ورای واقعیت، ذهنیت می‌یابند و مجموعه را از ظاهری فرمالیستی به چالشی سوررئالیستی می‌کشاند؛ چنان‌که درگیری خواننده با مجموعه تا مدت زمان زیادی ادامه خواهد داشت.

نکته دیگر این مجموعه، بازی دادن خواننده با ترتیب روایی داستان‌هاست که به ظاهر هیچ ربطی با یکدیگر ندارند و بیشتر آنها حتی در نوع نگارش نیز باهم متفاوتند اما سیال بودن زمان و مکان در داستان‌ها خواننده را از فضاهای سنتی به مدرنیته‌ای نصفه و نیمه و دوباره سنتی سوق می‌دهد.

جایی خواندم که قصه تمام شده است. یعنی دیگر موضوع تازه‌ای برای نوشتن داستان نیست. ولی ما هنوز داستان می‌خوانیم و فکر می‌کنم این مساله درست نیست.

زاویه روایت یک موضوع در داستان نیز مانند دیگر مدیوم‌های روایی فرهنگی و هنری، متفاوت و بی‌نهایت است. آنچنان که با تغییر موقعیت، توالی وقایع، وضعیت عناصر موجود، شیوه‌گره‌افکنی، نوع کشمکش، بحران، نقطه اوج و گره‌گشایی و حذف و اضافه یا جابه‌جایی آگاهانه ترتیب یک یا چند از آنها، می‌توان روایتی جدید را بیان کرد.

به عنوان مثال در عکاسی، هر عکاس می‌تواند قاب روایی خود را از سوژه‌ای مشترک داشته باشد که شاید هزاران عکاس پیش از او بدان پرداخته‌اند. اما ثبت قاب مورد نظر او مفهومی ورای آن یا متفاوت با ماهیت واقعی آن ارائه دهد.

در تفکیک امروزی، داستان به «بدون طرح» و «دارای طرح کلی» یعنی ارتباط ساختاری عناصر داستانی تقسیم می‌شود که به نظر من هرچه ساختار روایت به شیوه کلاسیک (اصول اولیه) نزدیک‌تر باشد، اثر ماندگارتر است. به عبارتی دیگر ارتباط سیال عناصر داستانی حفظ شود و دارای طرح کلی باشد. اگرچه ممکن است درباره ساختار پیوند این عناصر تغییراتی ایجاد و باعث تنوع و نوآوری در شیوه روایی داستان شود.

اینجا بد نیست اگر در تعریف «دیوید ویچر» ادیب انگلیسی در مورد ادبیات هم تعمق کنیم: «ادبیات شامل هر نوع انشا به نثر یا نظم است که هدفش تنها ابلاغ حقایق نیست، بلکه بیان داستان است (خواه ابداعی باشد و خواه از طریق ابداع جانی تازه به آن داده باشند) یا لذت بخشیدن است به وسیله نوعی استفاده از تخیل آفریننده در کاربرد کلمات.» با این مقدمه سراغ مجموعه داستان «چهارشنبه دیوانه»، نوشته الهامه کاغذچی می‌رویم. مجموعه‌ای

در ابتدای مجموعه متنی درج شده که نویسنده را به روایت خودش معرفی می‌کند و از همین متن است که متوجه می‌شویم با مجموعه‌ای متفاوت و درگیرکننده روبه‌رو هستیم.

در داستان «سگ هرزه مرض» که نخستین داستان مجموعه به حساب می‌آید، با شخصیت‌های مجموعه (که فهرست وار در دو سطر آمده‌اند)، آشنا می‌شویم. البته این مساله را پس از اتمام مجموعه درمی‌یابیم. در واقع «سگ هرزه مرض» پیش از آن که داستان باشد، نوعی مقدمه بر کتاب است که در یک مونولوگ توسط نویسنده بیان می‌شود.

داستان «روزگار خاکستری پهلوان ایاز» اگرچه در دو روایت بیان می‌شود، اما هر دو روایت قصه و پایانی متفاوت دارند و نویسنده می‌توانست با تغییراتی کوچک دو داستان جداگانه از هم داشته باشد. با این حساب «روزگار خاکستری پهلوان ایاز» در دو روایت نیز می‌تواند نوعی ساختار شکنی در ارائه باشد. داستان پهلوانی که در سنین کهولت، غرور جوانی را در عضلات پژمرده خود به سختی حفظ می‌کند و حاضر به قبول شرایط حاضر نیست.

دو داستان «قطار» و «قطار دوم» اگرچه عنوان مشترکی دارند، اما از حیث مضمون کاملاً با یکدیگر متفاوتند. قطار اول در فضایی قابل هضم اتفاق می‌افتد، اما با پایانی تکان‌دهنده خواننده را غافلگیر می‌کند و قطار دوم به سرزمینی برزخی نزدیک به جهنم می‌رود با فضایی نامتعارف و چندش‌انگیز.

در مجموع، آشنایی نویسنده با تصویرسازی ادبی، به مجموعه کمک کرده تا از بند تکرار و گرفتار آمدن در گرداب بازی با کلمات رهایی یابد و می‌توان از قابلیت‌های تصویری داستان‌ها در ارائه به شیوه هنرهای تصویری چون سینما یا تئاتر استفاده کرد.

مجموعه داستان «چهارشنبه دیوانه»، امسال در شمارگان ۲۲۰۰ نسخه و در ۱۲۴ صفحه منتشر شده است.

نگاهی به ضرورت‌ها و راهکارهای ایجاد نهضت ترجمه معکوس در جهان اسلام

پلی دوسویه برای تبادل دانش

نهضت ترجمه معکوس یکی از اقداماتی است که نه تنها در چند دهه اخیر بلکه شاید در چند قرن حاضر مغفول مانده است. اواخر دوران حکومت هارون الرشید عباسی، یعنی حدود قرن هشتم تا دهم هجری قمری، جهان اسلام مهد تمدن بود؛ به گونه‌ای که از آن به عنوان عصر طلایی تاریخ اسلام یاد می‌شود. در آن زمان بسیاری از افکار و اندیشه‌های جهان به قلمروی اسلام راه یافت و افرادی مانند خواجه نصیرالدین طوسی، ابوعلی سینا و دیگر اندیشمندان اسلامی با مطالعه، تحلیل، نقد و بررسی آثار به تکامل آنها دامن زدند.

افکار این اندیشمندان علاوه بر جهان اسلام در دنیا نیز به قدری رشد کرد که در قرون وسطی از طریق همین تفکرات دانشمندان اسلامی، اروپاییان با اندیشه‌های ارسطو آشنا شدند؛ به گونه‌ای که می‌توان گفت متفکران جهان اسلام که اندیشه‌های آنان به زبان‌های گوناگون نیز راه یافت، در معرفی فلاسفه غرب نقش بسزایی دارند.

متأسفانه پس از آن دوره بیشتر ارتباط جهان اسلام با دنیای غرب به شکل یک سویه درآمد و تنها به برگردان اندیشه آنان محدود شد، در حالی که مسلمانان در بسیاری از علوم نظیر فلسفه اسلامی سخنان فراوانی برای گفتن دارند و می‌توانند در پیشبرد علم موثر واقع شوند. این گزارش قصد دارد در گفت‌وگو با عده‌ای از مترجمان و کارشناسان علوم انسانی، به ضرورت، راهکارها و نتایج توسعه و توجه به «نهضت ترجمه معکوس» بپردازد.

تشکیل گروه‌های عملیاتی و تخصصی

برخی کارشناسان حوزه ترجمه و مطالعات فرهنگی، معتقدند بسیاری از اندیشمندان و متفکران کشورمان، صاحب آثار و کتاب‌های ارزشمندی‌اند که ارزش ترجمه شدن به زبان‌های گوناگون جهان را دارند. حمیدرضا عاشری، کارشناس ارشد رشته مطالعات فرهنگی و رسانه، در شمار این دسته از کارشناس‌ها قرار می‌گیرد. او معتقد است: «ایران در حوزه علوم بنیادی در شمار پنج کشور برتر دنیا قرار دارد و به تبع آن بسیاری از علوم اعم از حوزه علوم انسانی اسلامی و آکادمیک، که روزی بیشتر وارداتی بودند، اکنون به شکل بومی درآمدند.»

وی با تأکید بر این که امروز بیشتر به دلیل حضور در فضای آکادمیک دنیا، ملزم به ترجمه آثار و اندیشه‌های جهان اسلام هستیم، می‌گوید: «درباره این که بهتر است این ترجمه معکوس را از چه حوزه‌هایی آغاز کنیم، آرای متعددی وجود دارد و ممکن است هر فردی با توجه به شناخت و تعصبی که بر رشته خود دارد، همان را توصیه کند. با توجه به این که از گذشته، علوم انسانی را تنها ترجمه کرده و واردکننده بوده‌ایم، متأسفانه به ترجمه کتاب خاصی از زبان فارسی در این حوزه نپرداخته‌ایم. بنابراین محافل آکادمیک غرب تصور می‌کنند ایران در این زمینه دچار رکود شده است بنابراین پرداختن به ترجمه معکوس در این حوزه ضرورت دارد.»

مترجم زبان انگلیسی حوزه جامعه‌شناسی فرهنگی می‌افزاید: «استادان خوبی در ایران داریم که اشراف و تسلط مناسبی به زبان‌های منابع علمی و زبان‌های مقصد دارند. نتیجه می‌توانیم از توانمندی آنها استفاده کنیم. در این حوزه ما افرادی نظیر دکتر سید سعیدرضا عالمی را داریم، وی اخیراً دو کتاب به زبان انگلیسی در انگلستان منتشر کرده که اکنون جمعی از دانشجویان دانشگاه تهران در حال ترجمه آن به زبان فارسی‌اند؛ همچنین می‌توان دکتر مهدی منتظر قائم را نام برد که

بباز ماییم تا جهانیان با شناخت موفقیت‌های اندیشمندان این سرزمین، بیش از پیش به حقیقت علمی ازن مرزوبوم واقف شوند.

عبدالله حیدری، مترجم زبان آلمانی، می‌گوید: «به ترجمه‌های معکوس بیش از برگردان آثار دیگران نیازمندیم، به این دلیل که مخاطبان ما در خارج از جهان اسلام بیش از جمعیت داخلی این سرزمین‌ها هستند.»

وی با اشاره به داغ بودن مباحث علوم انسانی در محافل علمی دنیا، آغاز کار ترجمه را از این حوزه ضروری می‌بیند و بیان می‌دارد: «آغاز خوب و تداوم این حرکت مستلزم آن است که متولی قدرتمند با سازماندهی مناسب، مسوولیت برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری آن را بر عهده گیرد تا از موازی‌کاری و تکرار جلوگیری شود.»

مترجم زبان آلمانی معتقد است: «گام نهادن در حوزه ترجمه معکوس نیازمند مطالعه و کارشناسی‌های عمیق است. همچنین رسانه‌ها باید بیشتر در این حوزه فعالیت کنند تا زمینه‌های مغفول آن آشکار و خلاهای موجود برطرف شوند.»

تقویت بنیان‌های علمی

گام نخست در جاده ترجمه

شناخت جامعه هدف، توانمندی‌ها و نیاز آنان همان گونه که در تالیف کتاب و تولید اندیشه اهمیت دارد، در ترجمه آثار و گزینش کتاب برای ترجمه نیز بسیار مهم است. دکتر حمید شمس‌پور، دکترای روان‌شناسی و مترجم کتاب‌های این حوزه، در این باره با تأکید بر لزوم شناخت مخاطبان گروه هدف می‌گوید: «برای این کار باید از افراد متخصص و باتجربه استفاده کنیم که علاوه بر تسلط بر حوزه ترجمه، در آگاهی از زبان مبدا و مقصد، با ادبیات و زبان علمی دنیا نیز آشنا باشند.»

وی علاوه بر توجه به محتوای آثار برای ترجمه، توجه به شکل و ظاهری مناسب برای آثار ترجمه شده را نیز از اولویت‌ها می‌داند و می‌گوید: «آثار به فراخور محتوایشان باید از لحاظ کیفیت ظاهر چاپ و نشر نیز شکلی موجه داشته باشند. به عنوان مثال، از نظر انتخاب نوع کاغذ، چاپ کتاب، انتخاب تصاویر و... باید کارشناسی‌های لازم در این باره صورت پذیرد.»

دکتر شمس‌پور با بیان این که نگاه دنیا به جهان اسلام به ویژه ایران نتیجه عوامل مختلفی است که یکی از آنها کتاب‌ها و دستاوردهای علمی تشکیل می‌دهد، عنوان می‌کند: «اما منکر این موضوع نیستیم که تولید کتاب می‌تواند شناسنامه‌ای برای مردم ما باشد، اما باید توجه داشت که قشر مخاطب ما در جهان محدودند و این که تصویری که ما از سایر کشورهای جهان داریم، تنها بر اساس کتاب‌ها و آثار آنان در ذهن ما شکل نگرفته است. به عنوان مثال، ما کشور آلمان، پرترغال یا برزیل را تنها بر اساس تالیفات اندیشمندان آنها نمی‌شناسیم بلکه عوامل متعددی در شکل‌گیری انگاره‌های ذهنی ما دخیل‌اند که مهم‌ترین آنها رسانه است. در نتیجه از طریق رسانه‌ها که کتاب هم یکی از عناصر آن به شمار می‌رود، می‌توانیم به تبلیغ و معرفی داشته‌های علمی مان بپردازیم.»

وی یادآور می‌شود: «اگر بخواهیم در جهان حرفی برای گفتن به ویژه در حوزه کتاب و تالیفات داشته باشیم، ابتدا باید بنیان‌های علمی خودمان را تقویت کنیم و در گام بعدی از نظر پژوهشی به حدی از توانمندی برسیم که در علوم گوناگون حرف‌های تازه‌ای برای گفتن داشته باشیم.»

به وسیله این پل دوسویه انتقال دهند و داشته‌های خود را به زبان علمی و روز دنیا بیان کنند تا با نقد و بررسی این افکار و صیقل خوردن آنها، زمینه ترجمه آثار، آراء و اندیشه‌ها بیش از پیش فراهم شود.

عاشری بر گزینش نشست‌های تخصصی بین‌المللی را یکی دیگر از راهکارهای توسعه ترجمه معکوس می‌داند و اظهار می‌کند: «در این باره دانشگاه‌های داخلی می‌توانند با دانشگاه‌های خارجی تفاهم‌نامه‌هایی را امضا کنند. این حرکت می‌تواند با تأکید بر فعالیت محافل آکادمیک، که حلقه مفقوده این بحث‌اند، صورت پذیرد. از آنجا که آثار خوب جهانی شدن در حوزه تولید اندیشه را فراهم کنیم. در این حوزه برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری در برنامه‌های درازمدت پنج تا ده ساله نتیجه‌بخش خواهند بود.»

مترجم کتاب‌های انگلیسی معتقد است: «تنها انتشار مقاله در دنیای آکادمیک هویت‌ساز نیست، بلکه انتشار کتاب‌های مرجع و آثاری که حرف‌های تازه‌ای برای گفتن داشته باشند، می‌تواند برای جهان اسلام هویت‌ساز باشند.»

آثاری برای شناساندن ایران اسلامی

واقعیت این است که در حوزه علوم اجتماعی بیشتر واردکننده بوده‌ایم و تا حدی هم به بومی‌سازی این علوم و کتاب‌ها پرداخته‌ایم. اما اکنون با گسترش تعاملات آکادمیک علاوه بر توسعه تولید اندیشه، می‌توانیم این حرکت را تداوم بخشیم. در این مسیر می‌توانیم استادان دانشگاه‌های معتبر جهان را به ایران دعوت کنیم تا زمینه‌های بیشتری برای ورود استادان ایرانی به محافل آکادمیک دنیای غرب فراهم شود. در این راه علاوه بر آگاهی با زبان علمی روز دنیا، استادان ایرانی نیز علاوه بر تقویت زبان علمی و گفت‌وگوی خود، ناچارند توانمندی‌های علمی‌شان را توسعه و تعمق بخشند تا نتیجه کارهای پژوهشی خود را

بیشتر واردکننده بوده‌ایم و تا حدی هم به بومی‌سازی این علوم و کتاب‌ها پرداخته‌ایم. اما اکنون با گسترش تعاملات آکادمیک علاوه بر توسعه تولید اندیشه، می‌توانیم این حرکت را تداوم بخشیم. در این مسیر می‌توانیم استادان دانشگاه‌های معتبر جهان را به ایران دعوت کنیم تا زمینه‌های بیشتری برای ورود استادان ایرانی به محافل آکادمیک دنیای غرب فراهم شود. در این راه علاوه بر آگاهی با زبان علمی روز دنیا، استادان ایرانی نیز علاوه بر تقویت زبان علمی و گفت‌وگوی خود، ناچارند توانمندی‌های علمی‌شان را توسعه و تعمق بخشند تا نتیجه کارهای پژوهشی خود را

بیشتر واردکننده بوده‌ایم و تا حدی هم به بومی‌سازی این علوم و کتاب‌ها پرداخته‌ایم. اما اکنون با گسترش تعاملات آکادمیک علاوه بر توسعه تولید اندیشه، می‌توانیم این حرکت را تداوم بخشیم. در این مسیر می‌توانیم استادان دانشگاه‌های معتبر جهان را به ایران دعوت کنیم تا زمینه‌های بیشتری برای ورود استادان ایرانی به محافل آکادمیک دنیای غرب فراهم شود. در این راه علاوه بر آگاهی با زبان علمی روز دنیا، استادان ایرانی نیز علاوه بر تقویت زبان علمی و گفت‌وگوی خود، ناچارند توانمندی‌های علمی‌شان را توسعه و تعمق بخشند تا نتیجه کارهای پژوهشی خود را

نیاز به ترجمه‌های معکوس بیش از ترجمه‌های وارداتی است

اکنون فرصت آن رسیده است که اندیشه‌ها و آثار داخلی را در محک دانش دنیای خارج از اسلام

در حوزه علوم اجتماعی کتاب‌هایی را به زبان غیر ایرانی به رشته تحریر درآورده است.»

وی ادامه می‌دهد: «با استفاده از تجارب چنین نویسندگانی می‌توانیم گروه‌های عملیاتی یا تخصصی را برای ترجمه راه‌اندازی کنیم که سرپرستی آن را چنین نویسندگانی برعهده داشته باشند.»

گام بعدی، توجه به ناشران بین‌المللی است که متأسفانه در این حوزه نیز فعالیت‌های اندکی داشته‌ایم. دست کم می‌توانیم با امضای تفاهم‌نامه‌هایی با ناشران سرشناس بین‌المللی، پشتوانه‌های این حرکت و جهانی شدن در حوزه تولید اندیشه را فراهم کنیم. در این حوزه برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری در برنامه‌های درازمدت پنج تا ده ساله نتیجه‌بخش خواهند بود.»

مترجم کتاب‌های انگلیسی معتقد است: «تنها انتشار مقاله در دنیای آکادمیک هویت‌ساز نیست، بلکه انتشار کتاب‌های مرجع و آثاری که حرف‌های تازه‌ای برای گفتن داشته باشند، می‌تواند برای جهان اسلام هویت‌ساز باشند.»

آثاری برای شناساندن ایران اسلامی

واقعیت این است که در حوزه علوم اجتماعی بیشتر واردکننده بوده‌ایم و تا حدی هم به بومی‌سازی این علوم و کتاب‌ها پرداخته‌ایم. اما اکنون با گسترش تعاملات آکادمیک علاوه بر توسعه تولید اندیشه، می‌توانیم این حرکت را تداوم بخشیم. در این مسیر می‌توانیم استادان دانشگاه‌های معتبر جهان را به ایران دعوت کنیم تا زمینه‌های بیشتری برای ورود استادان ایرانی به محافل آکادمیک دنیای غرب فراهم شود. در این راه علاوه بر آگاهی با زبان علمی روز دنیا، استادان ایرانی نیز علاوه بر تقویت زبان علمی و گفت‌وگوی خود، ناچارند توانمندی‌های علمی‌شان را توسعه و تعمق بخشند تا نتیجه کارهای پژوهشی خود را

عبدالله حیدری: به ترجمه‌های معکوس بیش از برگردان آثار دیگران نیازمندیم، به این دلیل که مخاطبان ما در خارج از جهان اسلام بیش از جمعیت داخلی این سرزمین‌ها هستند

سمیه مومنی

دو کتاب «پیانو» و «زن دیوانه روی پل» را کیهان بهمنی ترجمه کرده است. کتاب اول نوشته «اشنو» نویسنده فرانسوی است و کتاب دوم نوشته «سو تونگ» که یک نویسنده چینی است. اما نکته اینجاست که هر دو این نویسنده‌ها به زبان انگلیسی می‌نویسند. بهمنی که خود دکترای ادبیات انگلیسی دارد در کنار تدریس این رشته در دانشگاه کتاب‌های داستان و روانشناسی هم ترجمه می‌کند، با این توضیح که کتاب‌های روانشناختی ترجمه شده توسط او به طور کامل از ادبیات جدا نیستند و نیم‌نگاهی هم به ادبیات دارند. با این مترجم و مدرس دانشگاه درباره دو کتاب اخیرش کارهای نیمه‌تمامی که برای ترجمه در دست دارد و کتاب‌هایی که ترجمه کرده‌است، گفت‌وگو کرده‌ایم.

کیهان بهمنی، مترجم:

دوست دارم خوانندگانم آدم‌های عادی باشند

را با «ستون پنجم» ارنست همینگوی آغاز کردم. چون نخستین کار جدی‌ام بود و از اساتیدم برای آن بسیار کمک گرفتم. اهمیت آن نمایشنامه که چند سالی وقت مرا گرفت این بود که من بخش‌هایی از پایان‌نامه‌فوق‌لیسانسم رادر انتهای آن کتاب آورده‌ام. آن ترجمه را به همین دلیل دوست دارم.

بعد از آن دو کتاب مربوط به فلسفه را کار کردم. اولی کتابی به نام «درباره آلبر کامو» بود که بعد از ترجمه متوجه شدم آقای خشایار دیهیمی پیش از این کتاب را به شکلی بسیار عالی ترجمه و چاپ کرده بودند. کتاب «درباره امیرتو اکو» را هم بعد از آن ترجمه کردم. بعد از این کارها بود که «فرزند پنجم» دوریس لسینگ را کار کردم که به چاپ پنجم رسیده و یکی از کتاب‌های موفق بوده‌است. کتاب «زن دیوانه روی پل» نوشته تونگ و «وقتی بزرگ بودیم» نوشته آن تایلور - که همسر تقی مدرسی نویسنده بزرگ ایرانی است - را هم بعد از آن ترجمه کردم. بعد هم «پیانو» از ژان اشنو و کار دیگری با نام «مقدمه‌ای کوتاه بر سینمای مستند» را کار کردم. همه کارها را هم نشر افراز منتشر کرده‌است.

«زان و بحران میانسالی» عنوان کتاب دیگری که در ارشاد در انتظار مجوز است. مجموعه داستانی با عنوان «قطار سه و ده یوما» را با نشر ثالث در حال کار کردن هستیم که از یک نویسنده آمریکایی به نام «المرت لئونارد» است و چندین فیلمنامه معروف تاریخ سینما اقتباس‌هایی از نوشته‌های او بوده‌است. اما تا به حال کتابی از او در ایران به فارسی ترجمه نشده‌است.

اگر این روزها کار جدیدی برای ترجمه در دست دارید در چه مرحله‌ای هستید و آیا به زودی شاهد چاپ و انتشار آنها هستیم؟

چند کار در دست انتشار دارم. یکی از آنها در وزارت ارشاد در انتظار اخذ مجوز است به نام «مرگ مورگان» از «آن تایلور» است. البته من قبلاً کار دیگری هم از این نویسنده ترجمه کرده بودم به نام «وقتی بزرگ بودی».

ترجمه دیگری هم دارم که تا یک ماه دیگر توسط نشر افراز منتشر خواهد شد و در حال حاضر در چاپخانه است. این کتاب بیشتر روانشناسانه است و «سیزیف» نام دارد. کتاب با یک رویکرد یونگی به مساله بحران میانسالی می‌پردازد و در واقع با استفاده از کهن‌الگوها و داستان‌های اساطیری، بحران میانسالی را به عنوان یک مساله روانشناختی توضیح داده‌است. در واقع این کتاب هم جنبه روانشناسی دارد و هم جنبه ادبی. کتاب دیگری هم دارم که در مراحل نهایی است. در واقع کارهای مربوط به ترجمه آن را پیش از این انجام داده بودم و تا یکی دو ماه دیگر اثر نهایی منتشر می‌شود. کتاب از نویسنده‌ای آمریکایی به نام ریچارد فورد است به نام «زندگی وحشی».

هر دو این کتاب‌ها بخشی از کار تحقیقاتی من در دانشگاه بوده‌اند. یعنی بخشی از پایان‌نامه دکترای من کار روی نویسنده این کتاب‌ها بود. هر دو کتاب رثالیستی‌اند و حتی سبک کار ریچارد فورد به «درتی ریالیسم» مشهور است. یعنی داستان‌هایش با زندگی آدم‌های عادی و افسردگی‌ها، غم‌ها و شادی‌هایی که مختص این نوع زندگی‌هاست سر و کار دارد.

درباره اهمیت ویراستاری مخصوصاً درباره کتاب‌هایی که ترجمه می‌شوند چه فکر می‌کنید؟ با توجه به اینکه به نظر می‌رسد ویراستاری در این دو کتاب شما کمتر مورد توجه قرار گرفته‌است. زمانی که تی اس الیوت برای نخستین بار شعر معروف «سرزمین هرز» را نوشت، آن را برای ویراستاری به «ازرا پوند» داد. می‌گویند در واقع کاری که «ازرا پوند» روی این شعر انجام داد آن را به «سرزمین هرز» تبدیل کرد و قبل از آن این شعر اصلاً شعر خوبی نبود. عین همین مساله درباره ترجمه هم صدق می‌کند. من این را به دانشجویانم هم می‌گویم که مترجم مثل شطرنج باز است. دو بازیکن چون درگیر حرکت‌های خودشان و دیگری هستند بسیاری از ظرایف را نمی‌بینند. آن نفر سومی که کنار دستشان نشسته است بر همه چیز تسلط دارد و بسیاری از نکاتی را که بازیکن‌ها از آن غفلت می‌کنند می‌بیند. این نفر سوم در کار ترجمه ویراستار است. او متوجه بسیاری از نکاتی می‌شود که مترجم به علت درگیری‌های ذهنی‌اش با متن آنها نمی‌بیند. وقتی من با متن و نویسنده درگیر هستم در جاهایی خودم را قانع می‌کنم عبارتی را که ترجمه کرده‌ام درست است. اما ویراستار متوجه این نکات می‌شود.

من باید اعتراف کنم که درباره ویراستاری کارهایم تا اینجا خیلی کمتر از آنچه لازم است و سواس به خرج داده‌ام. باید بگویم کوتاهی از من بوده‌است. سعی‌ام این است که ویراستار کارهای بعدی‌ام را خودم انتخاب کنم و کارم را حرفه‌ای تر انجام بدهم. یعنی ایرادهایی را که هم از نظر ترجمه و هم از نظر ویراستاری به کارهایم وارد است می‌پذیرم و آنها را در کارهای آینده‌ام رفع می‌کنم.

چه مدت است که به طور حرفه‌ای کار ترجمه انجام می‌دهید؟

حدود هفت سال است که کارهای ترجمه‌ام را به دست چاپ می‌سپارم. تا قبل از آن هم کارهایی را ترجمه کرده بودم که همه لایه‌ای کتاب‌هایم خاک می‌خورند! اولین کاری که ترجمه کردم، نمایشنامه‌ای از ارنست همینگوی بود. قبل از آن داستان‌های کوتاه زیادی را ترجمه کرده‌ام و به مجلات مختلف فرستاده بودم، اما به صورت حرفه‌ای ترجمه

این اصرار شما به ترجمه از نویسندگانی که در این سبک یعنی رئالیسم کار می‌کنند به چه دلیل است؟ بخش مهمی از آن به علاقه شخصی خودم به این سبک برمی‌گردد. رئالیسمی که بعد از به ویژه در اروپا و آمریکا وارد شد زبان بسیار خوبی دارد که برای هر مخاطبی قابل فهم است. در ترجمه یک داستان، اینکه طیف گسترده‌ای از مخاطبان را به خودش جذب کند برایم اهمیت دارد. یعنی کتاب به یک سری مخاطبان خاص محدود نباشد. دوست دارم این کتاب حتی برای آدم‌های عادی و کارمندان که از سر کار می‌آیند و می‌خوانند کتابی را دست بگیرند و بخوانند انتخاب خوبی باشد. البته من به هیچ وجه داستان‌هایی را که مخاطبان خاص دارند رد نمی‌کنم. هر نویسنده‌ای و هر سبکی طرفداران خودش را دارد. اما من دوست دارم خواننده‌هایم آدم‌های عادی باشند چون خودم هم آدمی عادی هستم.

به چه دلیل معتقدید که بسیاری از مخاطبان و کتابخوان‌های ایرانی کتاب‌ها و داستان‌های عادی و عاری از پیچیدگی را می‌پسندند؟

من ده سال است که در دانشگاه‌ها هستم و بیشتر داستان کوتاه و نمایشنامه نویسی تدریس می‌کنم و در طول این سال‌ها متوجه شده‌ام که بسیاری از دانشجویانم، دوستان و آشنایان کتابخوانم و خیلی‌هایی که می‌شناسم دنبال خواندن قصه هستند. به محض اینکه داستان قدری پیچیدگی پیدا می‌کند و پلات اصلی داستان تا حدی حل می‌شود، اینها بلافاصله سوال می‌کنند که این داستان چه داشت؟ به طور مثال در ادبیات جنوب شرقی آسیایم بینیم که نویسندگان آنها به دنبال رساندن یک پیام و پند اخلاقی در آخر داستان هستند. معتقدم درصد بالایی از مخاطبان ما هم همین‌را می‌خواهند. یعنی در عین اینکه می‌خواهند از روند داستان لذت ببرند به دنبال آن پیام اخلاقی هم هستند.

با همه اینها معتقدم اگر ما بتوانیم داستان‌هایی را ترجمه کنیم که علاوه بر مخاطبان عام بتواند قشر کتابخوان خاص را هم راضی کند موفق بوده‌ایم. من فکر می‌کنم در داستان «زندگی وحشی» و «پیانو» این اتفاق افتاده‌است. یعنی بازتاب خواننده‌های پیانو این اطمینان را درباره این کتاب برایم ایجاد کرده‌است.

کتاب‌های تازه‌ای که از شما منتشر شده یعنی «پیانو» و «زن دیوانه روی پل» از دو نویسنده متفاوت‌اند، یکی چینی و دیگری فرانسوی. سوالم این است که انتخاب کتاب‌ها را بر چه اساسی انجام می‌دهید؟ ملیت و زبان نویسنده چقدر برایتان اهمیت دارد و اصولاً از چه زبانی به فارسی ترجمه می‌کنید؟

من کتاب‌ها را از زبان انگلیسی به فارسی برمی‌گردانم. از آنجایی که در دو سال گذشته در خارج از ایران مشغول تحصیل بودم شانس این را داشتم که از کتابخانه‌ها و کتابفروشی‌های بسیار خوبی که در دسترس قرار داشتند استفاده کنم. کتاب‌ها را می‌خواندم و آنهایی را که می‌پسندیدم برای ترجمه انتخاب می‌کردم. به عنوان نمونه کتاب «زن دیوانه روی پل» را در یک کتابفروشی دیدم و چندتا از داستان‌هایش را همان‌جا خواندم. بعد تصمیم به ترجمه آن گرفتم. بین گزینه‌های مختلفی که در اختیار داشتم این نویسنده‌ها را کشف کردم. با تعداد زیادی از نویسندگان هم به واسطه رشته تحصیلی‌ام آشنا شدم. من در رشته ادبیات انگلیسی مدرک دکترا گرفته‌ام. «سو تونگ» که کتاب «زن دیوانه...» را نوشته یک نویسنده چینی ساکن هنگ کنگ است. اما کتاب‌هایش را به زبان انگلیسی می‌نویسد. درست یک ماه بعد از اینکه ما این کتاب را در ایران چاپ کردیم تونگ جایزه بوکر آسیا را برای مجموعه آثارش از آن خود کرد. او نویسنده بسیار مطرحی است.

سوالی که پس از خواندن این دو کتاب شما به ذهن می‌رسد میزان وفاداری تان به سبک و شیوه نگارش نویسنده‌هاست. آیا معتقدید باید شیوه و سبک نویسنده را در ترجمه در نظر بگیرید یا تمرکز و توجهتان به معنا و مفهوم نوشته‌هاست؟ کتاب‌هایی که برای ترجمه انتخاب می‌کنم باید در مرحله نخست داستان محور باشند، یعنی خواننده بتواند به راحتی داستان را پی بگیرد و تا آخر برود. برای همین از ترجمه بسیاری از کارهایی که به دستم رسیده و احساس کرده‌ام که از نظر داستانی پیچیدگی‌هایی دارد که فهم آن را برای مخاطب سخت می‌کند اجتناب کرده‌ام.

همین‌طور سعی می‌کنم داستان‌هایی را ترجمه کنم که زبان روان و ملموس داشته باشند. به عنوان مثال، کارهایی را که از خانم «آن تایلور» ترجمه کرده‌ام بیشتر به خاطر زبان نوشتاری او انتخاب کرده‌ام. من این نویسنده و کارهایش را برای این دوست دارم که زبانش یک زبان رئالیستی بسیار ساده است. شخصیت کتاب‌هایش آدم‌های عادی‌اند و دیالوگ‌هایشان عادی و معمولی است. اگر به کارهایی که تا به حال ترجمه کرده‌ام نگاهی بیندازید، متوجه می‌شوید که این رئالیسم در آنها نیز وجود دارد. یعنی من زبان عادی را دوست دارم، از آنجایی که داستان‌هایی که انتخاب می‌کنم خیلی هم شاعرانه نیست، با یک زبان ساده در ترجمه هم قابل انتقال و جوابگو است.

سعی من این است که در وهله نخست مفهوم را برسانم و بعد سبک نویسنده را هم مد نظر قرار می‌دهم. مثلاً اگر نویسنده از جملات خیلی کوتاه یا بلند استفاده می‌کند من هم لحن و آهنگ او را حفظ کنم اما انتقال مفهوم برایم در اولویت اول است.

گزارشی از کتاب‌های منتشر شده به مناسبت سیزدهمین جشنواره بین‌المللی نمایش عروسکی تهران - مبارک

مبارک و ماه پیشونی در محاق فراموشی

در امتیاز کردن یک اثر می‌توان به اجرایی عروسکی دست یافت. به عنوان مثال، در پراگ جای نمایشنامه‌نویس عروسکی به دراماتورژ تغییر کرده است. وی می‌افزاید: «کارگردانان مولف کمی در حوزه نمایش عروسکی داریم، که از آن میان می‌توان به جواد ذوالفقاری و زهره بهروزی نیا اشاره کرد. مهم این است که شمارگان نمایشنامه‌های عروسکی به نسبت دیگر گونه‌های نمایشی کمتر است و پس از چاپ کمتر اجرا می‌شوند.»

جواد ذوالفقاری، نمایشنامه‌نویس و کارگردان نمایش عروسکی که کتاب‌های «هنر عروسکی» اثر بیل برد و «حرفه من» اثر سرگئی ابراتسوف را ترجمه کرده است، می‌گوید: «از آنجایی که عروسک، جسم بی‌جان است و روی صحنه از طریق بازی دهندگان جان می‌گیرد، به همین علت برخورد، کنش و رفتارشان باید غیرعادی باشد. انسان، درونیات و مطالب خود را از طریق میمیک و حالت‌های صورت بیان می‌کند، ولی در عروسک کمتر امکان‌پذیر است و عمل عروسک، متفاوت از عمل انسانی است و موضوعات موردانتخاب عروسک، بیشتر اسطوره، حماسه، افسانه و موضوعات غیرعادی است و از این رو با اعمال انسانی تفاوت دارد. اگرچه این اعمال را انسان نیز می‌تواند اجرا کند، اما امکان تخیلی بودن و فانتزی شدن آن، بسیار کمتر از عروسک است. در اروپا روندی به وجود آمده که حتی کارگردانان تئاتر انسانی، برای صحنه‌های غیرعادی و جادویی از ماسک و عروسک استفاده می‌کنند. این مورد را در آثار تئاتر مدرن جهان می‌بینیم هم همین‌طور استفاده از عروسک برای شخصیت‌های سیاسی که طنز بیشتری ایجاد می‌کند.»

ذوالفقاری که از او چند نمایشنامه عروسکی به چاپ رسیده، می‌افزاید: «از آنجایی که در نزدیک به ۳۰ جشنواره عروسکی در جهان شرکت کرده‌ام، با قاطعیت اعلام می‌کنم که ما قوی‌ترین امکان نمایش عروسکی را در جهان داریم. نمایش «علی بابا و چهل دزد بغداد» که با گروه تئاتر لهستانی، توسط من کارگردانی شد، اکنون یک سال و شش ماه است که در لهستان اجرا می‌شود. این در حالی است که لهستان بزرگ‌ترین کارگردانان تئاتر عروسکی دنیا را دارد. در واقع، متن من برای آنها از نظر ایرانی بودن و روش اجرایی ایرانی مورد استقبال قرار گرفته است و من از تئاتر غربی تقلید نکرده‌ام.»

وی در پاسخ به این سوال که «پس ضعف ما در کجاست؟» می‌گوید: «ضعف ما این است که یک نمایشنامه عروسکی مثل «سیاوش و فرنگیس» را پنج ماه تمرین و تنها یک شب اجرا می‌کنیم. همین‌طور ایرج طهماسب نمایشنامه «داستان لطیف» را که اجرا می‌کند، داستانی را که حتی یک منتقد انگلیسی راجع به آن می‌گوید نمایش عروسکی می‌کوشد که از جادو تقلید کند اما «داستان لطیف» خود جادو بود. غیرقابل پذیرش است که اجرای عروسکی کم داشته باشیم. دیگر این که آثار مکتوب حوزه نمایشنامه عروسکی فروش نمی‌رود. من تردید ندارم که ما استعداد نوشتن نمایشنامه‌های عروسکی خوب را داریم، اما وقتی مشکل اجرا حل نشود و سالن‌های مخصوص اجرای عروسکی نداشته باشیم، نمایشنامه‌نویسی عروسکی رشد نخواهد کرد. از مشکلات ما این است که تئاتر خصوصی نداریم. باید کانونی تأسیس شود تا تئاتر خصوصی فعال شود و در آن صورت، ناخودآگاه نمایشنامه‌های زیادی نوشته می‌شوند و می‌توانیم بدرخشیم. اکنون حدود ۱۰ گروه با هزینه شخصی خودشان در جشنواره‌های خارجی شرکت می‌کنند.»

در آورده است. نمایشنامه «دختران باغ‌های قالی» اثر هنگامه مفید که روایتی متفاوت از یک فرهنگ و سنت ایرانی است، در یک سرآغاز و شش باغ نوشته شده است و به قالی بافی می‌پردازد. این نمایشنامه را افسانه‌های زمانی در جشنواره سیزدهم کارگردانی کرد. نمایشنامه «نفرین عاشقانه بر آتش» اثر اکبر حسینی با جمله‌ای از رومن گاری «چه دسته گل‌هایی که همدلی می‌جویند و تنها گل‌دان نصبیشان می‌شود» آغاز شده و به صحنه نمایش عرشه یک کشتی کوچک با بادبان‌های برافراشته است. اما نمایشنامه «و گفت امروز بینی و فردا بینی و پس آن فردا» اثر نیما دهقانی که توسط زهره بهروزی نیا کارگردانی شده است، روایتی بر زندگی منصور حلاج است. در این نمایشنامه از خود حلاج خبری نیست، فقط گوش به دیوار خانه زنی می‌گذاریم که تنهایی‌اش را با خیال حلاج در میان می‌گذارد و ابعاد زندگی حلاج را از عرفان و سیاست تا مبارزه و سلوک مطرح می‌کند.

نمایشنامه عروسکی از نگاه کارشناسان

نمایش عروسکی، تمثیلی‌ترین شکل هنرهای نمایشی است. از همین رو، تفاوت نمایشنامه عروسکی را با دیگر گونه‌های نمایشی از نگاه دو تن از نمایشنامه‌نویسان عروسکی جویا شدیم که در پی می‌آید.

شیوا مسعودی، مدرس نمایش عروسکی در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران و مترجم «بازی با آتش» ذات نمایشنامه‌نویسی و گونه‌های آن را یکی می‌داند، اما می‌گوید: «اتفاقی که در نمایشنامه نویسی عروسکی می‌افتد، این است که چگونه می‌شود با ساختارهای دیگر، نمایشنامه‌ای نوشت که ویژگی‌های جهان عروسکی را داشته باشد و از چه قابلیت‌هایی استفاده شود که نوع نگاه متفاوت را به وجود بیاورد.»

مسعودی که تاکنون کتاب‌های «زبان عروسک»، «کارگردانی نمایش عروسکی - قدم به قدم»، «مقدمه‌ای بر فانتزی»، «کارکردهای آموزش نمایش عروسکی و نمایش خلاق» و «چند نمایشنامه عروسکی را ترجمه یا تالیف کرده است، می‌افزاید: «نمایشنامه‌های عروسکی ما خیلی ضعیف دارند، حتی بیشتر از گونه‌های دیگر نمایشنامه نویسی؛ نکته‌ای که توجه به آن لازم است، الزاماً فقط متن مناسب برای اجرای عروسکی نیست، چرا که در اجراهای عروسکی می‌توان از متن‌های دیگر مثل شعر، داستان، افسانه و فرهنگ عامه استفاده کرد. ممکن است در یک کار عروسکی از نمایشنامه‌های دیگر استفاده شود. محدوده هم وجود ندارد و با

درآمد و تخصصی شدن کار در اجرای فنون نمایش‌های سنتی عروسکی مطرح شده است و برخورداری از اسلوب معین در اجرای نمایش، برخورداری عمومی نمایشگران در بهره‌گیری از متون، ابزار نمایش و موسیقی آن هم با ماهیت مشترک و نیز نحوه آموزش سینه به سینه بررسی می‌شود. در فصل سوم به این موضوع اشاره شده که بسیاری از پیکرک‌ها در شکل‌گیری عروسک‌ها نقش داشته‌اند؛ به گونه‌ای که در متون قدیم میان پیکرک‌ها، تمثال‌ها، صورتک‌ها و عروسک‌ها، معانی و مفاهیم مشترک بسیاری یافت می‌شوند. در فصل چهارم نیز به ساخته شدن عروسک - بازیچه به دست خود مردم و انطباق فرهنگ مردم با اجزای ساختاری عروسک - بازیچه‌ها مانند اسکلت، لباس، تزئینات، آرایش چهره و بدن و همچنین گزینش نامی کلی بر تمامی عروسک‌ها و بازیچه‌ها و در کنار آن، انتخاب نام‌های جزئی برای برخی دیگر از آنها و اهمیت جنسیت در ساختار اشاره شده است. کتاب «باز بازک، عروسک نمایشی ایل بختیاری» اثر اردشیر صالح پور که توسط انتشارات آرون به چاپ رسیده است، به «باز بازک» عروسک نمایشی دختران ایل بختیاری که نماد کوچکی از فرهنگ بزرگ این ایل ایرانی است، می‌پردازد و چگونگی ساخت، شیوه اجرایی و اعتقادات آیینی آن را بررسی می‌کند. در بخش‌های دیگر کتاب به دو عروسک «لال بئیک» و «کی مراد» نیز پرداخته می‌شود.

نمایشنامه عروسکی «قصه بخت» اثر داوود فتحعلی بیگی، با بهره‌گیری از افسانه‌های سنتی، نوعی روش اجرایی سنتی را نیز ارائه می‌دهد که تاکنون تجربه نشده است. این نمایشنامه که برنده جایزه بهترین نمایشنامه در بخش بین‌المللی دوازدهمین جشنواره بین‌المللی نمایش عروسکی تهران در سال ۱۳۸۷ شده، برای اجرا به شیوه سنتی «خم بازی» نوشته شده است. در بخشی از کتاب «خیمه شب بازی» نوشته یوسف صدیق آمده است: «در خم بازی که نوعی نمایش با عروسک دستکشی است، خیمه شب‌باز به داخل یک خمره می‌رفت و در حالی که در میان آن نشسته، با عروسک‌هایی که دستش را به داخل آنها می‌کرد، به نمایش می‌پرداخت. صحنه نمایش از یک خمره یا کوزه بزرگ کالی تشکیل می‌شده است. مدت‌ها بعد، این خمره گلی به یک استوانه خمره‌ای شکل ساخته شده با چوب و پارچه تبدیل شد.» نمایشنامه «قصه بخت» که از قصه‌ای به روایت احمد شاملو نوشته شده، به جسم بخت، یعنی فردی که در یک غار خوابیده است می‌پردازد؛ مرد بخت برگشته‌ای که دنبال پیدا کردن بخت خود، بخت خفته را از خواب بیدار می‌کند.

همچنین نمایشنامه عروسکی «ماه پیشونی چنین بود» اثر نسرين خنجری که توسط انتشارات نوروز هنر منتشر شده است به یکی از افسانه‌های عامیانه و پر رمز و راز ایرانی می‌پردازد که با شعر بیان می‌شود و به داستان زندگی دختر خوب نامادری و اخیانا دختر بدش اشاره دارد که نمونه مطرح آن در جهان، «سیندرلا» در روایت اروپایی است که کفش بلور به پا کرده و با شاهزاده ازدواج و در حالی که ماه پیشونی - در روایت ایرانی - با چرخ نخیسی کار می‌کند و در آخر به واسطه ماه زیبای نقش بسته بر پیشانی‌اش خوشبخت و خوشحال می‌شود.

از ماه پیشونی که یک داستان عامیانه شفاهی است، در سراسر جهان بیش از ۹۰۰ روایت وجود دارد. این نمایشنامه برگرفته از روایت ماه پیشونی در شهر یزد است که توسط مادر بزرگ نویسنده، نقل شده و نسرين خنجری آن را به صورت نمایشنامه عروسکی

«مبارک» عروس سیاه «شاه سلیم بازی» است که از نمایش‌های تخت حوضی محسوب می‌شود. چالاکي رفتار، قدرت هجو، تیزی زبان و دلسوزی، از ویژگی‌های مبارک است. صدای مبارک از طریق سوتک یا صفیر ایجاد می‌شود که واژگان را به شکلی دیگر گونه‌آدمی کند که خارج از عادات زبانی است. او شوخ و حاضر جواب است و همه‌را دست می‌اندازد. طنز و شیطنت از خصوصیت‌های نقش اوست.

انجمن جهانی نمایشگران عروسکی (یونیم) در سال ۱۹۲۹ در پراگ تأسیس شد و مقر آن پاریس است. ایران با عنوان یونیم‌مبارک، عضو این انجمن است و از این رو، جشنواره بین‌المللی نمایش عروسکی تهران، به اسم مبارک مزین شده است. از بین ۷۰ کشور عضو یونیم، ایران با ۴۷۸ عضو، بیشترین سهم را دارد. نخستین جشنواره بین‌المللی نمایش عروسکی تهران در مردادماه ۱۳۶۸ برگزار شد و سیزدهمین جشنواره آن به تازگی به پایان رسید. از سیاستگذاری‌های این جشنواره، انتشار کتاب‌های حوزه نمایش‌های عروسکی است که در راستای معرفی و تحلیل نمایشنامه‌های عروسکی صورت می‌گیرد. در جشنواره اسامال نیز، هشت عنوان کتاب شامل یک ترجمه، یک دایره‌المعارف نمایش‌های عروسکی ایرانی، یک کتاب راجع به معرفی و تحلیل عروسک نمایشی ایل بختیاری و پنج نمایشنامه منتشر شد.

آثار مکتوب جشنواره سیزدهم

کتاب «بازی با آتش» اثر جولی تیمور با ترجمه شیوا مسعودی و میلاد حسینی شکیب، به آثار اجرایی نمایش‌های عروسکی خود نویسنده می‌پردازد که با استفاده از تصاویر بررسی شده‌اند. جولی تیمور از کارگردانان مطرح تئاتر آمریکاست که با شیوه‌های ماسک و عروسک یا بازیگر و عروسک نمایشنامه‌هایش را اجرا کرده است. کتاب «فرهنگ عروسک‌ها و نمایش‌های عروسکی، آیینی و سنتی ایران» اثر پوپک عظیم زاده که یک دایره‌المعارف است، در شش فصل طبقه‌بندی شده که با تصاویر توضیح داده شده‌اند. فصل نخست این کتاب شامل نمایش‌های آیینی و سنتی همراه زیرمجموعه‌هایی مانند پیش‌بهاری، باران‌خواهی و آفتاب‌خواهی است و فصل دوم شامل نمایش‌های سنتی با زیرمجموعه‌های شب‌بازی، روزبازی، سایه‌بازی و بازی نمایش‌های عروسکی می‌شود. فصل سوم نیز پیکرک‌های نمادین، فصل چهارم عروسک، بازیچه‌های اقوام، فصل پنجم اصطلاحات و فصل ششم به نمایشگران می‌پردازد، کسانی که حرفه‌شان اجرای نمایش‌های عروسکی است.

محتوای این کتاب که از مطالب به دست آمده از مستندات و مکتوبات، مطلعان و مجریان نمایش و رجوع به اجراهای نمایش‌های عروسکی و آیینی و سنتی تشکیل شده، در فصل نخست به نسبت آیین‌های عروسکی با باورهای مردم و اجرای آن برای منظوری معین می‌پردازد. همچنین، باور به نیروهای متافیزیکی و تاثیر آن به عنوان جزئی جدایی‌ناپذیر از آیین‌های عروسکی، انجام آیین در زمان یا مکانی معین در سال و تکرار آن در سال‌های بعد، انجام و اجرای آیین با حضور مردم و یاری، آنان در تهیه و تدارک آن، صورت و محتوای یکسان آیین‌های عروسکی در اجراهای مختلف، منشاء جمعی تکوین آیین‌های عروسکی، نسبت آیین‌های عروسکی با نیازهای عینی و ذهنی در زندگی مردم، انتقال روش اجرایی آیین به گونه‌ای شفاهی و سینه‌به‌سینه و اجرای میدانی را بیان می‌کند. در فصل دوم، نمایش به عنوان حرفه‌ای برای کسب

نگاهی به آثار و زندگی آر. جی. الوری

نخستین جایزه نویسنده در زادگاهش

نویسنده ای سال ها در انگلیس، زادگاهش می نویسد. داستان هایش چاپ شده اند و بارها در فرانسه و آمریکا جایزه های ادبی متعددی را برده اند. داستان های او عمدتاً جنایی و ماجراجویانه اند. آر. جی. الوری این نویسنده انگلیسی تبار است که پس از سال ها نوشتن، امسال توانست جایزه داستان های جنایی بریتانیا را از آن خود کند.

راجر جون الوری در ۳۰ ژوئن سال ۱۹۶۵ در بیرمنگام انگلیس به دنیا آمد. وی دوران کودکی سختی داشته است. هنگامی که تنها ۷ سال داشت، پدرش را از دست داد و مادرش نیز چند سال بعد مرد. پس از مرگ این دو، او سرگردان تیمم خانه ها و مدارس و ایست به آنها شد تا این که سرانجام به زادگاهش بازگشت و چند صباحی با مادر بزرگ مادری اش زندگی کرد. مادر بزرگ پیرش نیز بر اثر کهنولت سن مرد و باز الوری نوجوان تنها ماند. نوجوانی این نویسنده با ناهنجاری ها و قانون شکنی های فراوان همراه بود. الوری در سن هفده سالگی در حین دزدی دستگیر شد و مدتی را در زندان گذراند. هنگامی که دوباره به زندگی عادی خارج از زندانش بازگشت، تصمیم گرفت که به عشق و علاقه دوران نوجوانی اش بیشتر بها دهد و شانس خود را در عکاسی، گرافیک و موسیقی امتحان کند. در این میان، هیچ گاه دست از خواندن کتاب برنداشت. او خود در این باره می گوید: «نویسنده محبوب من در آن دوران، استفان کینگ بود. بارها داستان هایش را می خواندم و به تمام زوایای آن فکر می کردم. داستان های او بودند که نه تنها مرا به یک خواننده آثار جنایی تبدیل کردند بلکه شور و اشتیاق نویسنده شدن را نیز در من پرورش دادند.» وی در چهارم نوامبر ۱۹۸۷ شروع به نوشتن نخستین داستانش کرد و چند سال پیاپی به جز سه روزی که درگیر جدایی از همسرش بود، روزی نبود که ننویسد. داستان های او یکی پس از دیگری چاپ می شوند و تاکنون بازتاب خوبی در بازار کتب جنایی و ماجراجویی داشته اند.

الوری از آن دسته نویسندگانی است که سرعت نوشتن و انتشار کتاب هایش بسیار زیاد است تا جایی که بین سال های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۲ میلادی توانست سه کتاب بنویسد. همسر سابق و فرزندان او را فردی معتاد به نوشتن می دانند. آنها می گویند: «اگر سراغش نروی، یادش نیست که خانواده ای دارد.» پسرش در ادامه می گوید: «به نظر من، پدرم به عنوان نویسنده به مقدار کافی کتاب نمی خواند و فیلم نگاه نمی کند.

همین چند وقت پیش متوجه شدم، کتابی می خواند با عنوان چگونه یک رمان بنویسیم! کتابی از دیوید آرمسترانگ. دیدن این کتاب در دستان پدرم مرا به این فکر فرو برد که شاید نوشتن برای او واقعا مثل اعتیاد است. خودش هم دوست دارد آن را ترک کند اما نمی تواند.»

امسال با برنده شدن آر. جی. الوری در جایزه داستان های جنایی بریتانیا، شاید کسی که بیشتر از همه شگفت زده شد، خود وی بود. او با این که تاکنون جایزه های زیادی را برای کتاب هایش به دست آورده، انتظار آن را نداشت در زادگاهش که مهد داستان های جنایی است، بتواند برنده جایزه شود. خود در این باره می گوید: «من واقعا امیدي نداشتم. جایزه هایی که برنده شده بودم یا از کشور فرانسه بودند یا آمریکا و با این که شمارش دفعاتی که نامزد جایزه های ادبی بریتانیا شده ام از دستم خارج شده، باز هم امیدی نداشتم که بتوانم این جایزه را ببرم. البته شاید هم به خاطر این است که داستان های من اصولاً در جامعه پلیسی بریتانیا و روند تحقیقاتی آنها نمی گنجد و سلیقه ادبیات جنایی ام با بریتانیایی ها کاملاً متفاوت است.» وی علاوه بر چک ۳۰ هزار پوندی این جایزه، لوح تقدیری هم برای داستانش دریافت کرد و توانست خود را به فهرست نویسندگان مشهوری چون مارک بیلینگهام و مک درمید - که تاکنون این جایزه را برده اند - اضافه کند.

او درباره آثارش می گوید: «کتاب های من این گونه نیستند که با پیدا کردن جنازه ای پیدا شوند و سپس توصیفی از کارآگاهی خسته را به آن اضافه کنم که نوشیدنی ای در مقابله است و در دود سیگار غرق شده.» و در ادامه می گوید: «بهترین نوشته هایم تاکنون که به شهرت من و سطح نوشتاری من کمک کرده اند، درباره جنایاتی بوده اند که وقتی شکل گرفته اند، تأثیر زیادی بر زندگی گروهی از مردم گذاشته اند و من بیشتر به شرح روزمرگی اطرافیان این جنایت پرداخته ام. به طور کلی به دنبال کشف قاتل نیستم، طوری که چندی پیش یکی از روزنامه های فرانسوی نوشته های من را داستان هایی کند اما جنایی توصیف کرد؛ جمله ای که از خواندن آن بسیار لذت بردم.»

از بین آثار این نویسنده بریتانیایی داستان هایی چون «پروانه شمع»، «قلب شیخ»، «وندتای ساکت»، «شهر دروغ ها»، «سالگرد مرد» و «یک عمل ساده خشونت بار» را می توان نام برد که در فرانسه، آلمان و ایتالیا با استقبال خوبی روبه رو شده اند.

هنگامی که داستان «یک عمل ساده خشونت بار» در رادیو چهار بریتانیا به رای گیری گذاشته شد، داور این مسابقه رادیویی، سیمون تئاکستون این نوشته را بهترین و تأثیرگذارترین اثر این نویسنده دانست و در همان جا اعلام کرد که این داستان واقعا ارزش برنده شدن دارد.

در این رمان، خواننده هر صفحه ای را که ورق می زند در کشاکش داستان بیشتر فرو می رود و با جریانات تازه ای روبه رو می شود. این یکی از بهترین خصوصیات است که یک داستان جنایی می تواند داشته باشد. الوری خود درباره این اثرش می گوید: «نخستین باری که شروع به نوشتن این رمان کردم ۲۵۰ هزار کلمه نوشتم و بعد، یک بار از روی آن خواندم. بار دومی که آن را دوره کردم، احساس کردم که در حال ورق زدن تحقیقات یک مأمور سی. آی. ای هستم که دیده ها و جست وجوهای خودش را تایپ کرده و پشت سر هم چیده. فهمیدم که دوباره نویسی خیلی زودتر از آنچه فکر می کردم اتفاق افتاده!» «یک عمل ساده خشونت بار» در واشنگتن و روزهای جنجالی انتخابات ریاست جمهوری اتفاق می افتد. در این روزهای سرنوشت ساز، هیچ یک از مقامات وقت آن را ندارند که پیگیر قتل های زنجیره ای شوند. اما وقتی خبر چهارمین قتل با تمام عکس ها و مستنداتش در روزنامه ها منتشر می شود، کمتر کسی است که بتواند از کنار آن بی توجه بگذرد. کارآگاهی

که برای پیگیری این پرونده انتخاب می شود، کسی نیست جز روبرت میلر. از آن اسم های آشنا خوشایند. میلر همراه دستیارش تمام پرونده را با بررسی جزئیاتش، بارها و بارها دوره می کنند. با شروع تحقیقات گسترده میلر و دستیارش، اتفاق های تازه ای می افتد که موضوع را پیچیده تر و پیچیده تر می کند. قربانیان در دسترس نیستند و همان تعداد معدود شاهدان، یکی پس از دیگری ناپدید و اطلاعاتشان در تمام نهاد های دولتی پاک می شوند، انگار که اصلاً وجود نداشته اند. این ماجرا تا جایی ادامه پیدا می کند که در قسمتی از داستان، میلر به همکاری این گونه می گوید: «انگار هر چه بیشتر کار می کنیم، کمتر نتیجه می گیریم.» و همکاری نیز در جواب پاسخ می دهد: «ای کاش نتیجه کمتری می گرفتیم، این گونه که ما پیش می رویم همان نتایج به دست آمده را هم از دست می دهیم.» با گذشت روزها، میلر متوجه می شود که او هم شاید به سرنوشت شاهدان پرونده اش دچار شود. این گونه است که ترس از مرگ و اتفاقی هراسناک تمام وجودش را می گیرد. این داستان درباره اعتماد، صداقت و ایمان به کاری است که هر شخص موظف به انجام آن شده است. الوری توانسته به خوبی زمانی را که ایمان شخص به خودش و کارش متزلزل شده توصیف کند. پرده های ترس یکی پس از دیگری در جلو چشمان میلر سایه می اندازند و حقیقت داستان را کدرتر و مبهم تر می سازند.

این نویسنده ۳۵ ساله درباره آثارش می گوید: «این گونه نیست که شخص یک روزه بتواند دید تازه ای پیدا کند و جنایی بنویسد. برای مثال، در ادبیات فرانسه تفاوت فاحشی میان ادبیات جنایی و جنایت های روزمره است.

نقطه عطفی در بین سبک های ادبیات جنایی وجود ندارد. جنایت می تواند درباره جنگ باشد و جاسوسان کودک ربایی، یا حتی عشق! موضوعات زیادی اند که می توان درباره آنها جنایتی خلق کرد و به دیگر سبک های ادبیات جنایی، حتی نزدیک هم نشد. یافتن موضوع بسیار ساده است. من از جنایت ها و خلافتکاری ها استفاده می کنم. داشتن این صفحه سفید که بتوانم شخصیت های داستانم را آن گونه که دوست دارم در آن بچینم، یکی از بهترین لحظه های نوشتن من است. در آخر، من هر گاه که ببینم فروش کتاب هایم خوب بوده و خوانندگان زیادی هستند که زانشان را با خواندن آثار من پر می کنند متوجه می شوم که کتاب خوبی نوشته ام.»

و بعد از چند روز، در حالی جنازه شان پیدا می شود که به طرز وحشتناکی به قتل رسیده اند، جوزف به فکر می افتد که از همکلاسی هایش دفاع کند و موفق هم می شود اما ده سال بعد سر و کله قاتل دوباره پیدا می شود اطرافیان جوزف تک تک با همان جزئیات قتل های دوره نوجوانی به طرز وحشتناکی کشته می شوند. جوزف با یادآوری مام خاطرات تاریک گذشته به افسردگی شدیدی دچار می شود تا جایی که تصمیم می گیرد نیویورک (محل اقامتش) را ترک کند، بی خبر از این که قاتل هم با وی مکانش را تغییر می دهد و سایه به سایه جوزف حرکت می کند.

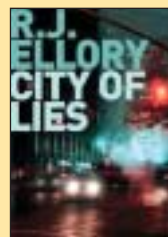
سایت ساندی تلگراف شالوده داستان های الوری را جدا از کودکی سخت نویسنده نمی داند و معتقد است در تمام آثار الوری می توان ردپایی از سرگذشت خودش یافت. نویسنده توانسته به خوبی ده سال کابوس جوزف را برای خواننده به طرز جالبی به تصویر بکشد و پس از آن نیز توصیف بی نظیری از دوران افسردگی و ترس او در داستانش ارائه کند. دیگر نقطه قوت این داستان توصیف مناسب دهه ۵۰ میلادی است که داستان در آن شکل گرفته است. گاردین در نقد ادبی این رمان، آن را به خوبی ادبیات دوره گوتیک معرفی کرده و می گوید: «آر. جی الوری تمام پستی و بلندی های داستان را آنقدر خوب توضیح داده که خواننده نه خسته می شود و نه با خواندن جزئیات آن حوصله اش سر می رود.»

در حال فرار بوده است، پدر جان، عضو باندی خلافکار و جان تنها کلید رمزگشایی آن است.

روزنامه گاردین هنگام انتشار این رمان، آر. جی. الوری را این گونه معرفی کرد: «او می تواند فضای اتاقش را به خوبی توصیف کند و درک درستی از تجزیه مکان و زمان در داستانش دارد. حسی طبیعی به دور از هرگونه حقه بازی خواننده را به خواندن جمله و صفحه بعد می کشاند. در این داستان، جنایات برنامه ریزی شده و مردمی که خلافتکاری را به عنوان تجارت خود قرار داده اند به طرز شگفت آوری کنار هم چیده شده اند.» سایت تلگراف نیز معتقد است داستان های الوری بدیع و جذاب اند. منتقد این سایت خبری در مطلبش می نویسد: «رمان های الوری انگار همه از وجود خود نویسنده گرفته می شوند. شهر دروغ ها هم از همان رگ پر از استعداد الوری تغذیه می شوند و طبعاً از جذابیت سرشار است.»

«ایمان ساده به فرشتگان» رمان دیگری از این نویسنده است که توانست در سال ۲۰۰۸ میلادی جایزه مسابقه ادبی ریچارد و جودی را از آن خود کند. جوزف وان شخصیت اصلی داستان الوری است. مردی که تمام زندگی اش با تراژدی همراه بوده. در دوران نوجوانی شاهد قتل های بی دردی در مدرسه شان است. همکلاسی هایش ربوده می شوند

نگاهی به دورمان دیگر از آر. جی. الوری

«شهر دروغ ها» یکی دیگر از رمان های الوری است که مانند دیگر رمان هایش با استقبال خوبی روبه رو شد. این داستان بازگو کننده مردی تنهاست. وی جان هارپر نام دارد. او هنگامی که هفت ساله بوده، مادرش را از دست می دهد و زیر دست خاله اش بزرگ می شود. نمی داند پدرش چه کسی است ولی مطمئن است که او مرده است. از زمانی که خود را

شناخته سعی کرده نقطه ابهامی در زندگی اش باقی نگذارد. مثل کتاب واضح روزهای زندگی اش را یکی پس از دیگری می گذراند. سرانجام در یک شب تاریک زمستانی هنگامی که جان با سرعت در پیچ تندی می پیچد، با ماشین دیگری تصادف می کند. اما این تصادف تنها دو ماشینی را بر هم نمی کوبد بلکه پدر و پسر را با هم روبه رو می کند. پسر که همیشه فکر می کرده پدرش مرده، اینک با پدرش تصادف کرده. حالا پدر در اغماست. داستان الوری از اینجا آغاز می شود. جان می فهمد پدرش دزد ماهری است و زمانی که با هم تصادف کردند وی

نگاهی به سرنوشت کتاب‌هایی که به مناسبت همایش‌ها تولید می‌شوند

کتاب‌هایی با عمر یک روزه

کتاب‌ها نیز مانند سایر محصولات می‌توانند یک یا بیش از یک تولیدکننده داشته باشند. کتاب‌هایی که بر اساس دیدگاه یک فرد به رشته تحریر درمی‌آیند، اغلب به موضوعی واحد می‌پردازند و از ابتدا تا انتها با نظارت، فکر و نظمی که یک فرد خاص به آنها می‌دهد، تنظیم شده‌اند، اما کتاب‌هایی که بیش از یک نویسنده دارند، در سال‌های اخیر بیشتر در همایش‌ها متولد می‌شوند یا ظهور می‌یابند.

این دسته از آثار با قلم‌ها و نگاه‌های متعددی می‌خواهند از زوایای گوناگون به پرسش‌های مختلفی درباره موضوع یا مناسبت همایش و کنگره صحبت کنند. اغلب این آثار مجموعه مقالاتی‌اند که از سوی صاحب‌نظران و متخصصان گرایش‌های گوناگون گردآوری شده‌اند و در قالب طرح یا ایده‌ای نو بر صفحات کاغذ نقش بسته‌اند.

اگر بخواهیم بر اساس تعاریف عنوان شده آثار را به دو دسته کتاب‌های تک مولفی و مجموعه مقالات همایش‌ها تقسیم‌بندی کنیم، می‌توانیم نگاهی به نوع مصرف، تاریخ مصرف و نحوه کاربرد آنها در پژوهش‌های گوناگون داشته باشیم.

مجموعه مقالات، پایه‌های بنیادی تولید معرفت و اندیشه

حجت‌الاسلام دکتر عباس ایزدپناه، نویسنده و دکترای فلسفه تطبیقی، با اشاره به مشترکات و تفاوت‌هایی که میان این دو دسته از آثار وجود دارند، می‌گوید: «هر دو نوع این کتاب‌ها در مقابل مقاله، رساله و پایان‌نامه قرار می‌گیرند و هر دو با فرآیند تولید معرفتی پدید می‌آیند، یعنی بر اساس اطلاعات علمی و تفکر اندیشمندان شکل می‌گیرند و اگرچه حاصل پژوهش‌اند، اما در مجموع کتاب به حساب می‌آیند.» وی با اشاره به این که در کتاب‌های تک مولف، موضوع پژوهش مربوط به پرسشی واحد است، اما در مجموعه مقالات همایش‌ها، پاسخ‌های متعددی به سوالات و موضوعات گوناگون ارائه می‌شود، اظهار می‌کند: «در کتاب‌های دسته نخست، پاسخ و پرسش به تفصیل ادامه داده می‌شود، اما هر مقاله‌ای در کتاب‌های مجموعه مقالات، به طور خلاصه به پاسخ پرسش‌های خاص می‌پردازد. به طور کلی می‌توان گفت هدف کتاب تولید نظریه و دانش است، اما مجموعه مقالات، زمینه‌سازی برای تولید دانش هستند که بازار تولید معرفت را گرم‌تر می‌کنند.»

نویسنده و پژوهشگر حوزه فلسفه با اشاره به این که کتاب‌ها بیشتر مورد عنایت جامعه پژوهشی‌اند، عنوان می‌کند: «متأسفانه اغلب مجموعه مقالات همایش‌ها در حاشیه‌اند و کمتر مورد توجه پژوهشگران قرار می‌گیرند.»

در این جا این پرسش مطرح می‌شود که آیا این بی‌توجهی یا کم‌توجهی نسبت به مجموعه مقالات همایش‌ها که در قالب کتاب درآمده‌اند، به عنوان یک آسیب در تولید معرفت و دانش به حساب می‌آید یا جزو طبیعت این نوع از تالیفات است؟

حجت‌الاسلام دکتر ایزدپناه در پاسخ به این پرسش می‌گوید: «متأسفانه از زمان‌های گذشته به ویژه در جامعه ایران بیشترین توجه به کتاب‌ها، به ویژه آثار تالیفی نظیر کتاب‌های ابوعلی سینا، ملاصدرا و... بوده است، اما مجموعه مقالات همایش‌هایی که آغاز فرآیند تولید معرفتی و اندیشه‌اند، متأسفانه کمتر مورد توجه بوده‌اند. سخنان جدید و اندیشه‌های نوین با وجود این که مجموعه مقالات همایشی مطرح می‌شوند و نه به شکل کتاب! و من این بی‌توجهی را آسیبی در این زمینه می‌دانم؛ چنان‌که جامعه دانشگاهی و حوزوی،

کتاب‌هایی ویژه متخصصان

برخی پژوهشگران و نویسندگان معتقدند که کتاب را هر محقق و فرد تحصیل کرده‌ای می‌تواند به رشته تحریر درآورد، اما تدوین مجموعه مقالات همایش‌های علمی، کاری است که تنها از قلم متخصصان رشته‌های علمی و صاحب‌نظران این حوزه انتظار می‌رود. از این رو، توجه به مجموعه مقالات و ارزش علمی آنها اگر بیشتر از کتاب‌های تک مولف نباشد، کمتر از آنها نیست.

دکتر عباس محمدی اصل، نویسنده و جامعه‌شناس، از دسته معتقدان به دیدگاه عنوان شده است. او می‌گوید: «فردی که در زمینه‌ای صاحب‌نظر باشد، می‌تواند با مجموعه‌ای هماهنگ همکاری کند. از سوی دیگر از آنجا که این مجموعه مقالات با نگاهی تخصصی تدوین می‌شوند، اغلب متخصصان می‌توانند از آنها استفاده کنند، چراکه پژوهشگران عادی و افرادی که از تخصص کافی در آن حوزه برخوردار نیستند، ممکن است با مطالعه چنین مجموعه‌هایی از دیدگاه‌های گوناگون، سردرگم شوند یا نتایج احتمالی را پس از مطالعه چندین مقاله از این آثار استخراج کنند، در حالی که استفاده، نقد یا عبور از چنین آثاری تنها از سوی صاحب‌نظران و متخصصان برمی‌آید.»

وی درباره آسیب‌شناسی انتشار مجموعه مقالات که به شکل جانبی در حاشیه تمام همایش‌های علمی، مرسوم شده است، می‌گوید: «یکی از آسیب‌های تدوین و تولید چنین آثاری چشم‌داشت مادی نسبت به برگزاری سمینارهاست که بخشی از هزینه‌ها را نیز به انتشار مجموعه مقالات معطوف می‌دارد. پس از انتشار این آثار و توزیع تعدادی از آنها در میان شرکت‌کنندگان نشست و پدیدآورندگان مقالات، سایر آثار که اغلب با بودجه‌ای فراوان و در شمارگان بالایی به چاپ رسیده‌اند، در کتابخانه‌ها به شکل هدایی بایگانی می‌شوند، چراکه از قبل تمامی هزینه‌های آنها تأمین شده‌اند و دیگر نیازی به فروش و توزیع صحیح آنها دیده نمی‌شود.»

نویسنده آثار حوزه جامعه‌شناسی و مدرس دانشگاه ادامه می‌دهد: «در چنین شرایطی، کاربری این آثار محدود می‌شود و در مشارکت‌پذیری علمی، سهمی برابر یا درخور نخواهد داشت. متأسفانه تعداد محققان و پژوهشگرانی که کارشان به تدوین مقالات منتج می‌شود و حمایت‌های لازم از آنها صورت می‌گیرد، کم‌شمارند در نتیجه بررسی آسیب‌های این حوزه و قرار گرفتن مجموعه مقالات پژوهشی در جایگاه مناسب‌شان، نیازمند شناسایی محققان در ایجاد رابطه

قشر تحصیل کرده و اهل تحقیق نیز کمتر به مجموعه مقالات همایش‌ها توجه و مراجعه می‌کنند.»

تضارب افکار و مطرح شدن ایده‌های جدید اغلب در لباس مقاله ظاهر می‌شوند در غیر این صورت کتاب‌های عمیق و دقیق تالیفی نخواهیم داشت، در چنین شرایطی است که از رشد علم همگام با زمانه باز می‌مانیم.

نویسنده و مدرس دانشگاه قم و دانشگاه باقرالعلوم (ع) با تأکید بر این که تولید علم بالاتر از تولید کتاب است، عنوان می‌کند: «توجه افزون به مجموعه مقالات در راه تولید اندیشه و در امتداد آن تالیف کتاب، رسالت و وظیفه مدیران آموزشی و پژوهشی و مسوولان دانشگاهی را سنگین‌تر می‌کند.»

یکی از آسیب‌هایی که همواره آثار و مجموعه مقالات همایش‌ها را هر چند که محتوایی غنی و ارزشمند داشته باشند، تهدید می‌کند، توزیع نامناسب این آثار، اطلاع‌رسانی نامناسب و نرسیدن این اندیشه‌ها به دست مخاطبان اصلی و پژوهشگران خاص آن رشته است که عمر و ماندگاری این مجموعه‌ها را کاهش می‌دهد به گونه‌ای که این تصور اشتباه به ذهن متبادر می‌شود که این مجموعه مقالات عمری کوتاه و یک روزه دارند و تنها برای ارائه در زمان برپایی همایش یا نشست‌ها متولد می‌شوند و علاوه بر نگارندگان آن، مجموعه مخاطبان دیگری ندارند، مگر آن که در گوشه‌ای از کتابخانه‌ها به تاریخ بپیوندند!

متخصص و مدرس فلسفه‌های تطبیقی و مضاف می‌گوید: «وقتی آثار علمی این همایش‌ها به دست مخاطبان خاص شان نمی‌رسند، بایگانی می‌شوند، درحالی که اثر علمی در صورتی ماندگار می‌شود که به دامنه پژوهش برسد. به عنوان مثال، تاکنون بیش از ۴۰ همایش و کنگره گوناگون در سراسر کشور با موضوع یا درباره امام خمینی (ره) برگزار شده که هر یک دستاوردی در قالب مجموعه مقالات داشته‌اند، اما متأسفانه پژوهشگرانی که می‌خواهند در این حوزه تحقیق و تالیف کنند، یا نگاهی به اقدامات گذشته داشته باشند، نمی‌توانند به مرکز یا کتابخانه خاصی مراجعه کنند و به تمامی این آثار دست یابند. این مشکلی است که تمام تلاش‌های انجام شده را بی‌حاصل باقی می‌گذارد. حجت‌الاسلام دکتر ایزدپناه در پایان سخنانش عنوان می‌دارد: «امیدوارم با تحقق زمینه‌های توجه و تمرکز بیشتر این آثار، پایه‌های دانش و پژوهش محکم‌تر از قبل شوند؛ به گونه‌ای که دیگر با آثاری که در اصطلاح می‌گویند عمری کوتاه دارند یا یکبار مصرف‌اند، مواجه نباشیم.»

میان فعالیت آنها، حمایت و تشویق از تلاش‌های آنان و توجه به توزیع مناسب آثار تولید شده این حوزه است، چراکه میزان استفاده دستگاه‌ها و نهادهای گوناگون از برآیند این همایش‌ها به میزان اطلاع‌رسانی رسانه‌های گروهی و عرضه این آثار از سوی نهادهای موسسات مسوول بستگی دارد.»

عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی تفاوت بارز کتاب‌های تولید شده در همایش‌ها با آثار تولیدی سایر مولفان را در حمایت‌های مالی از آنها می‌داند و اظهار می‌کند: «متأسفانه آثاری که مولفان تولید می‌کنند، اگر از سوی موسسات حمایت‌نشوند، باید با بودجه‌های شخصی و در شمارگان پایین - حداکثر هزار نسخه - منتشر شوند تا بتوانند دست کم با گذشت یک سال، نیمی از سرمایه مولفان را برگردانند، اما مجموعه مقالاتی که در همایش‌ها منتشر می‌شوند، از آنجا که بودجه‌های خاصی در خلال نشست‌ها به این اقدام اختصاص می‌یابد، در شمارگان بالایی، منتشر می‌شوند و پس از برپایی همایش نیز به شکل هدایی به برخی کتابخانه‌های محدود تحویل داده می‌شوند تا بخشی از تاریخ شوند!»

ضرورت شناسایی نیازهای جامعه هدف

علاوه بر نویسندگان حوزه‌های تخصصی، برخی ناشران و مسوولان فرهنگی نیز به نحوه کنونی توجه به توزیع و گردآوری مجموعه مقالات همایش‌ها انتقاداتی دارند. حجت‌الاسلام محمد کاظم شمس، رییس موسسه بوستان کتاب، در این باره می‌گوید: «گاهی برگزاری همایش هدف قرار می‌گیرد و در چنین شرایطی آسیب‌هایی که متوجه آثار تولید شده این حوزه می‌شود، ناشی از فرهنگ برپایی آن همایش است.»

وی درباره نوع علاقه‌مندی مخاطبان و استقبال از آثار تولید شده در همایش‌ها و کتاب‌هایی که غیر از این شکل تولید می‌شوند، بیان می‌کند: «میزان استقبال از این نوع آثار به دلیل تنوع مطالب و موضوعات بیشتر است، اما متأسفانه عمر کوتاهی دارند و انتظار بازچاپ آنها کم است. در تولید مقالات نیز باید توجه ویژه‌ای به جامعه هدف داشت، زیرا این موضوع نوع عرضه آثار را تحت تأثیر قرار می‌دهد. با این وجود در اغلب همایش‌های تخصصی نظیر همایش‌های تخصصی جراحی قلب که مخاطبان آن محدودند، اغلب نمی‌توان آثار تولید شده این نشست‌ها را در کتابفروشی‌ها عرضه کرد، چراکه باید تنها در چند نسخه محدود و برای مخاطبان خاص تولید شوند.»

مدرس حوزه و کارشناس فقه بیان می‌کند: «حل تمامی این مشکلات نیازمند آن است که ضرورت‌ها و نیازهای جامعه هدف را به درستی بشناسیم و با برنامه‌ریزی‌های قبلی، بر اساس تأمین آنها عمل کنیم و در این مسیر بکوشیم که خود همایش و برگزاری آن هدف قرار نگیرد.»

اگرچه مجموعه مقالات تولید شده در همایش‌ها از نظر ارزش علمی در جایگاه مناسبی قرار دارند، اما متأسفانه عواملی نظیر توزیع نامناسب آثار، تمرکز بر برگزاری همایش و غفلت از نحوه مناسب انتشار دستاوردهای آن که می‌تواند پایه‌ای برای تولیدات بعدی باشد، موجب کوتاهی عمر این آثار و تبدیل آنها به کتاب‌هایی یکبار مصرف می‌شود درحالی که توجه به تالیف، دقت در هماهنگی، اطلاع‌رسانی مناسب و توزیع برنامه‌ریزی شده این آثار در مجموعه‌ها، موسسات، مراکز فرهنگی و کتابخانه‌های مرتبط می‌تواند بستر مناسبی را برای استفاده از این تولیدات علمی و اندیشه‌های پایه فراهم کند.

نگاهی به کتاب «خوراک های حلال و حرام»

رابطه تغذیه با کامیابی آدمی

معروف است که کتاب را غذای روح انسان دانسته اند و نفس آدمی با تحقیق و پژوهش در یافته های مندرج در سطر سطر یک کتاب، هر بار گامی به سوی کامیابی روحی و عرفانی برمی دارد. در نقطه مقابل، بدن انسان نیز نیازمند تغذیه است تا انرژی لازم را برای فعالیت های گوناگون فراهم کند. سؤالی که ممکن است ذهن انسان را به خود جلب کند، این است که آیا رابطه ای بین غذای جسم انسان با تعالی روحانی او وجود دارد؟

در دین مبین اسلام، دستورات فراوانی برای چگونگی کسب روزی حلال برای تهیه رزقی طیب و پاکیزه و در نتیجه، تغذیه مناسب بدن آدمی وجود دارد، در روایات و احادیث نیز تاکید فراوانی بر ارتباط خوراک های حلال و حرام با سرنوشت انسان شده است.

با وجود فراوانی احادیث و روایات در این باره، متأسفانه تاکنون در این عرصه به طور ویژه و تخصصی کتاب های چندی تألیف شده است که کتاب های «حلال و حرام» اثر دکتر یوسف قرضاوی، «لقمه حرام» اثر حجت الاسلام حمید کاظمی پور و «مفاسد مال و لقمه حرام» اثر سید اسماعیل گوهری از آن جمله اند.

به تازگی نیز کتاب «خوراک های حلال و حرام» به قلم مژگان پورقاسم میانجی از سوی شرکت چاپ و نشر بین الملل منتشر شده است که اثری قابل تامل به حساب می آید.

پژوهش و تحقیق، رکن اصلی

استفاده از منابع موثقی نظیر آیات و روایات، می تواند پشتوانه بسیار مناسبی برای یک اثر مکتوب باشد. فراموش نشود که تحقیق و پژوهشی که نویسنده یک اثر در دایره وسیع آیات و روایات انجام می دهد، هم پررنگی اثر می افزاید و هم در پیدا کردن مصداق های عینی و ارائه آن به مخاطب تاثیر گذار است. نویسنده کتاب «خوراک های حلال و حرام» در این اثر تنها به ذکر آیات و روایات مرتبط بسنده نکرده، بلکه با تحقیق و پژوهش در حوزه این منابع مستند و مستدل و همچنین یافتن مصداق های به روز، اثرش را غنی تر ساخته است.

تورق این اثر به خوبی مشخص می کند که مولف به تحقیق در بسیاری از آثار پرداخته است که از جمله آنها می توان به کتاب های فقهی، پزشکی و اخلاقی که توسط بزرگان دین به رشته تحریر درآمده اند و همچنین کلام حق تعالی در قرآن کریم، اشاره کرد.

ضرورتی به دور از تعارف!

به یقین، حکم خداوند و فرستادگانش تعارف ناپذیر محسوب می شود و هنگامی که یک پژوهشگر و مولف سعی می کند در جهت تبیین ضرورت های یک حکم الهی یا دستوری از دستورات انبیا و اولیای خداوند قلم بزند، درحالی که باید تمامی جوانب را رعایت کند، نباید در دام تعارف و پرهیز از بیان مسایل به صورت کامل گرفتار شود و این همان ضرورتی است که ظاهراً نویسنده این اثر را به قلم زدن درباره

بخش این موضوع توجه کند و پرداختن کم و زیاد به هر یک از بخش ها، تنها به دلیل حساسیت مبحث بوده است. به عنوان مثال، هنگامی که صحبت از خوراک های حلال و حرام به میان می آید، مولف سعی می کند از هر دو نوع خوراک نام ببرد و در زمان تشریح پیامدهای استفاده از هر یک از این خوراک ها، به بیان پیامدهای آنها بپردازد.

موضوعی که می تواند آدمی را به تبعیت از چنین روشی تشویق کند و آنگاه است که انسان به خودی خود از خوردن طعام های حرام پرهیز می کند.

کلام آخر این که، نثر به کار گرفته شده توسط نویسنده برای نگارش این اثر، نخست نشان می دهد که او عامه مردم را مخاطب خود می داند و آن گونه نوشته است که مخاطب به راحتی به عمق معانی جملات به ویژه نقل قول از طرف خداوند رحمان و اولیا و معصومین (ع) پی ببرد. دیگر این که مطالعه این اثر به خوبی نشان می دهد، این کتاب فارغ از دغدغه های یک نویسنده برای نگارش یک اثر مکتوب به منظور کسب درجه علمی در دانشگاه یا نشان دادن میزان احاطه او بر موضوع، دست به قلم برده است و این امر نیز بر مخاطب محور بودن کتاب تاکید دارد.

چاپ نخست کتاب «خوراک های حلال و حرام» از سوی شرکت چاپ و نشر بین الملل در شمارگان ۳۰۰۰ نسخه، در ۲۷۸ صفحه و با قیمت ۳۸۰۰۰ ریال روانه بازار نشر شده است.

گزارش آماری هفته

«گزارش آماری هفته» از سوی بخش کتابداری و اطلاع رسانی «خانه کتاب» و براساس اطلاعات ثبت شده در بانک اطلاعات این موسسه ارائه می شود. از شنبه ۸۹/۵/۹ تا چهارشنبه ۸۹/۵/۱۳، ۱۱۲۶ عنوان کتاب در بانک اطلاعات خانه کتاب ثبت شده است. بیشترین تعداد کتابها در موضوع علوم عملی و سپس ادبیات بوده است. پس از آن به ترتیب موضوعات کودک و نوجوان، آموزشی و کمک درسی، علوم اجتماعی، دین و سایر موضوعات قرار دارند.

گزارش آماری کتابهای منتشره در هفته گذشته (به تفکیک موضوع)

ردیف	موضوع	تعداد کل	تالیف*	ترجمه	چاپ اول	تجدید چاپ	تهران	شهرستان	شمارگان متوسط صفحه
۱	کلیات	۳۸	۳۳	۵	۲۰	۱۸	۳۱	۷	۱۹۵۳
۲	فلسفه و روانشناسی	۴۳	۲۸	۱۵	۱۹	۲۴	۳۵	۸	۳۶۸۹
۳	دین	۱۰۴	۸۷	۱۷	۵۳	۷۳	۳۱	۳۱	۳۳۳۸
۴	علوم اجتماعی	۱۱۶	۹۶	۲۰	۷۱	۴۵	۷۷	۳۹	۱۹۵۷
۵	زبان	۳۴	۳۲	۲	۱۵	۱۹	۲۴	۱۰	۲۴۶۸
۶	علوم طبیعی و ریاضیات	۴۶	۳۷	۹	۳۶	۱۰	۳۲	۱۴	۱۵۱۲
۷	علوم عملی	۲۳۲	۱۸۹	۴۳	۱۳۹	۹۳	۱۳۲	۱۰۰	۲۰۱۸
۸	هنر	۴۱	۳۶	۵	۳۵	۶	۲۳	۱۸	۱۷۷۷
۹	ادبیات	۱۴۹	۱۳۴	۱۵	۱۲۵	۲۴	۸۰	۶۹	۱۷۱۲
۱۰	تاریخ و جغرافیا	۶۰	۵۴	۶	۳۸	۲۲	۲۲	۲۸	۲۲۳۶
۱۱	آموزشی و کمک درسی**	۱۲۶	۱۲۶	۰	۱۲۶	۱۹	۱۰۷	۱۴	۲۸۲۷
۱۲	کودک و نوجوان	۱۳۷	۱۰۴	۳۳	۶۴	۷۳	۱۲۱	۱۶	۵۵۲۶
	جمع بندی	۱۱۳۶	۹۵۶	۱۷۰	۶۳۴	۴۹۲	۷۷۲	۳۵۴	۳۰۰۱۲

* «تالیف»، به تمامی آثاری اطلاق می شود که ترجمه نباشد. آثاری چون تصحیح، تدوین، گردآوری، تحقیق، شعر و نظایر آن.
** منظور از موضوع «آموزشی و کمک درسی» کلیه کتابهایی است که به نحوی با مواد درسی و برنامه های آموزشی تمام مقاطع تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان مربوط هستند و مخاطبان آنها دانش آموزان از پیش دبستانی تا دبیرستان هستند.

شاخص های آماری کتابهای کودک و نوجوان

شاخص ها	مقدار	مشخصات کتابها
گران ترین کتاب	۲۵۰۰۰ ریال	داستان های زیبای مولوی: طوطی و بازرگان؛ پرویز امینی؛ تصویرگر: فرهاد جمشیدی؛ ناشر: منادی تربیت و وزیر؛ چاپ ۲؛ ۲۴۸ صفحه؛ ۲۵۰۰ نسخه؛ ۲۵۰۰۰ ریال
بیشترین نوبت چاپ و بیشترین صفحه	۸۲ مرتبه ۴۳۲ صفحه	۱۱۰۰ سوال چهارگزینه ای ریاضیات پنجم ابتدایی؛ قابل استفاده دانش آموزان سرآمد مقطع ابتدایی؛ نویسنده: حسین انصاری و سیامک قادر؛ ناشر: پیشروان و مبتکران؛ چاپ ۸۲؛ ۴۳۲ صفحه؛ ۳۰۰۰ نسخه؛ ۶۸۰۰۰ ریال
بیشترین شمارگان	۳۵۰۰۰ نسخه	کتاب کار کودک زمستانه؛ ناشر: سازمان آموزش و پرورش استان کرمان؛ معاونت آموزش و نوآوری؛ چاپ ۱؛ ۳۶؛ ۳۵۰۰۰ نسخه
کمترین شمارگان	۱۰۰۰ نسخه	شهر قورباغه ها؛ فرزانه شفیعی؛ ناشر: اندیشه قلم؛ چاپ ۲۰؛ ۴۰ صفحه؛ ۱۰۰۰ نسخه؛ ۱۲۰۰۰ ریال

شاخص های آماری کتابهای بزرگسال

شاخص ها	مقدار	مشخصات کتابها
ارزاترین کتاب	۲۲۰۰ ریال	سیمای صالحان در قرآن؛ نویسنده: هادی کاکایی؛ ناشر: دفتر عقل، چاپ ۱؛ ۱۶۶ صفحه؛ ۱۳۰۰ نسخه؛ ۲۲۰۰ ریال
گرانترین کتاب	۵۰۰۰۰۰ ریال	قانون؛ نویسنده: حسین بن عبدالله ابن سینا؛ مترجم: عبدالرحمن شرفکندی؛ ناشر: سروش؛ چاپ ۵۶۷؛ ۴۵۶ صفحه؛ ۲۰۰۰ نسخه؛ قیمت دوره: ۵۰۰۰۰۰ ریال
بیشترین نوبت چاپ	۳۵۹ مرتبه	دفتر برنامه ریزی به روش قلم چی؛ گردآورنده: فرهاد حامی؛ ناشر: مهرگان توس؛ چاپ ۳۵۹؛ ۱۸۴ صفحه؛ ۵۰۰۰ نسخه؛ ۴۵۰۰۰ ریال
بیشترین شمارگان	۵۰۰۰۰ نسخه	قرآن کریم؛ خطاط: عثمان طه؛ مترجم: ناصر مکارم شیرازی؛ ناشر: شرکت تعاونی کارفرمایان فرهنگ و هنر؛ چاپ ۱؛ ۶۱۶ صفحه؛ ۵۰۰۰ نسخه
کمترین شمارگان	۶۰ نسخه	بررسی کیفی و کمی فاضلابهای صنعتی استان زنجان و ارائه بهترین فرآیندهای تصفیه و پیش تصفیه جهت کنترل آلودگی محیط زیست؛ سید جعفر خامسی؛ ناشر: استانداری زنجان، معاونت برنامه ریزی؛ چاپ ۱؛ ۲۶۶ صفحه؛ ۶۰ نسخه
بیشترین صفحه	۱۶۹۴ صفحه	فرهنگ یک جلدی پیشرو آریان پور؛ انگلیسی- فارسی؛ منوچهر آریان پور کاشانی؛ ناشر: الکترونیکی و اطلاع رسانی جهان رایانه؛ چاپ ۳؛ ۱۶۹۴ صفحه؛ ۵۰۰۰ نسخه؛ ۱۹۹۰۰۰ ریال
کمترین صفحه	۲۰ صفحه	معماری ایران (دوره اسلامی)؛ گردآورنده: محمدیوسف کیانی؛ ناشر: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)؛ چاپ ۸؛ ۲۰ صفحه؛ ۳۵۰۰ نسخه؛ ۵۵۰۰۰ ریال

شاخص های آماری کتابهای کمک درسی

شاخص ها	مقدار	مشخصات کتابها
ارزاترین کتاب	۱۰۰۰۰ ریال	دیکته ی شب دوستان: راهنمای اولیا: براساس کتابهای بخوانیم و بنویسیم؛ اشرف کریمی؛ ناشر: قدیانی، کتابهای بنفشه؛ چاپ ۷؛ ۶۴ صفحه؛ ۲۲۰۰ نسخه؛ ۱۰۰۰۰ ریال
گرانترین کتاب	۱۵۰۰۰۰ ریال	سوالات چهارگزینه ای مرور خودکار کنکور ۸۹؛ دروس عمومی ویژه رشته ریاضی و تجربی؛ ناشر: پژوهندگان راه دانش؛ چاپ ۱؛ ۱۵۶ صفحه؛ ۱۰۰۰ نسخه؛ ۱۵۰۰۰۰ ریال
بیشترین شمارگان	۱۰۰۰۰ نسخه	مجموعه کتابهای اندیشمند از مومن اندیشمند علوم پنجم ابتدایی...؛ ناشر: تندیس نقره ای ایرانیان؛ چاپ ۴؛ ۴۳۲ صفحه؛ ۱۰۰۰۰ نسخه؛ ۵۵۰۰۰ ریال
کمترین شمارگان	۱۰۰۰ نسخه	پدیده دوم کتاب متوسط ریاضیات دوره راهنمایی؛ پیمان محمودی؛ ناشر: پیمان محمودی؛ چاپ ۱؛ ۲۵۶ صفحه؛ ۱۰۰۰ نسخه؛ ۳۰۰۰۰ ریال

تعداد ناشران در این هفته	تعداد پدیدآورندگان				تعداد کتابهای افست
	مؤلف*		مترجم		
	زن	مرد	زن	مرد	
۳۹۸	۱۴۱	۶۸۳	۵۸	۱۵۱	۶

* مؤلف: تمامی پدیدآورندگان (مانند نویسنده، شاعر، گردآورنده، مصحح و ...) به جز مترجم.

وقتی ما پیاده‌ایم و خارجی‌ها سواره!

شاید در هیچ رشته ورزشی به اندازه شطرنج، فکر و اندیشه ورزشکار درگیر نشود. وقتی دست زیر چانه قرار می‌گیرد، ابروها به هم نزدیک می‌شود و چشم‌ها به صفحه سفید و سیاه شطرنج خیره می‌ماند، شطرنج‌باز در حال ورق زدن صفحات کتاب اندیشه و آموخته‌هایش است تا حریف را عقب براند و در نهایت کیش و مات کند. به یقین مطالعه و کتابخوانی، به ویژه مطالعه تخصصی، نقشی بسیار مهمی در پیشرفت و بهبود عملکرد یک شطرنج‌باز دارد.

در حالی که بسیاری از ورزشکاران رشته‌های مختلف از مطالعه طفره می‌روند و علاقه زیادی به کتاب خواندن ندارند، شطرنج‌بازان خود به خود به سمت مطالعه می‌روند، زیرا دریافته‌اند که مطالعه تا چه اندازه در پیشرفت آنان موثر است.

متأسفانه با وجود نیازی که اهالی شطرنج به کتاب‌های عمومی و تخصصی این رشته ورزشی دارند، آثار مکتوب این حوزه از کمبود کیفی و کمی رنج می‌برد.

این نوشتار اجمالاً به بررسی کمبودهای مختلف و راهکارهای رفع آن می‌پردازد.

یک نشر برای همه اهالی شطرنج

از زمانی که مجوز شرعی بازی شطرنج از سوی امام خمینی (ره) صادر شد، تاکنون تنها یک نشر به نام فرزین، اقدام به انتشار کتاب‌های عمومی و تخصصی این رشته ورزشی می‌کند.

حسین غیثی، مدیر مسئول نشر فرزین در این باره می‌گوید: «شطرنج از نظر دارا بودن منابع مکتوب، یک رشته ورزشی نوپا به حساب می‌آید. پیش از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی، تنها نشر امیر کبیر کتاب «مایزلیس» را در حوزه شطرنج منتشر کرده بود که شامل تئوری‌های ۵۰ سال پیش می‌شد. وی می‌افزاید: «پس از پیروزی انقلاب اسلامی و هنگامی که در دهه ۶۰ امام خمینی (ره) این ورزش را رشته‌ای حلال اعلام کردند، ما نیز دست به کار شدیم و آثار متعددی را منتشر کردیم.»

تاگفته‌نماند که نشر فرزین اگر چه به عنوان ناشر تخصصی و تنها ناشر حوزه شطرنج شناخته می‌شود، اما این نشر در کنار انتشار کتاب‌های شطرنج، آثار

مکتوب متعددی را نیز در حوزه‌های سینما، تئاتر و ادبیات ایرانی روانه بازار کتاب کرده است. در چنین اوضاعی حضور ناشران ورزشی دیگر در حوزه کتاب‌های شطرنج یک ضرورت به حساب می‌آید؛ موضوعی که می‌تواند دست کم به آثار این حوزه تنوع ببخشد.

جای خالی تالیف

اگر به ویرترین کتاب‌های حوزه شطرنج نگاهی هرچند اجمالی بیندازید، به راحتی متوجه خواهید شد که تقریباً تمامی کتاب‌های این رشته ورزشی، برگردان و ترجمه آثار خارجی به زبان فارسی‌اند. در واقع جای خالی کتاب‌های تالیفی این حوزه کاملاً مشهود است و به قول معروف بدجوری توی ذوق می‌زند!

مدیرمسئول نشر فرزین در این باره دو نظر متفاوت بیان می‌کند.

غیثی ابتدا فقدان آثار تالیفی داخلی را امری عادی می‌داند و می‌گوید: «از آنجا که شطرنج یک علم است و تئوری‌های علمی آن اغلب در اروپا و آمریکا رشد کرده‌اند، طبیعی است که در ایران تنها آثار

مکتوب خارجی ترجمه شوند. آثار تالیفی هم در ایران بسیار کم شمار است و ما هنوز به حد و مقامی نرسیده‌ایم که تئوری جدیدی در این زمینه ابداع و براساس آن کتاب تالیف کنیم.»

این صحبت‌ها، نخستین نظر مدیرمسئول تنها نشر حوزه شطرنج درباره علت کمبود بسیار شدید آثار تالیفی ایرانی است، اما وقتی از او سوال می‌شود که چرا استاد بزرگ‌های ایران دست به قلم نمی‌شوند تا دست کم تجربیات خودشان را به رشته تحریر درآورند، غیثی پاسخ می‌دهد: «نمی‌دانم چه بگویم! شاید هم کوتاهی از طرف آنهاست. ما در ایران یکی دو کتاب تالیفی و تدوین بیشتر نداریم که آنها هم درباره تاریخ رشته ورزشی شطرنج‌اند! البته این آثار، کتاب‌های خوبی به حساب می‌آیند، زیرا برخلاف آنچه گفته می‌شود، نشان می‌دهند که شطرنج از هند به ایران نیامده، بلکه از ایران به هند رفته است. این موضوع تنها در یک کتاب ایرانی و همچنین دانشگاه الازهر مصر ثابت شده است.»

البته استاد بزرگ ایران، احسان قائم مقامی نیز مدت‌هاست که قصد دارد دو کتاب را به رشته تحریر

درآورد؛ نخست کتابی درباره زندگی‌نامه ورزشی خودش و دیگر، کتابی درباره بازی‌های مهم او، ولی هنوز خبری از این کتاب‌ها نشده است و تنها گفته می‌شود که کتاب شرح بازی‌های قائم مقامی با آناتولی کارپوف زیر چاپ قرار دارد.

اگر سخنان غیثی را درباره علمی بودن رشته ورزشی شطرنج بپذیریم و در عین حال قبول هم کنیم که ما هنوز هیچ تئوری جدیدی در شطرنج خلق نکرده‌ایم که درباره‌اش کتابی بنویسیم، آیا می‌توان به راحتی از کنار مباحث ارزشمندی نظیر روان‌شناسی شطرنج گذشت؟ آیا می‌توان نسبت به موضوع دوپینگ در رشته ورزشی شطرنج بی‌تفاوت بود؟ در حالی که شاید برای بسیاری عجیب به نظر برسد که یک شطرنج‌باز هم دوپینگ کند، اما شواهد نشان می‌دهند که برخی از شطرنج‌بازان در سطح جهان برای تمرکز بهتر، از مواد مخدر به عنوان دوپینگ استفاده می‌کنند! آیا ضرورت ندارد که متخصصان پزشکی یا متخصصان حوزه شطرنج دست به قلم ببرند و در این باره قلم‌فرسایی کنند.

از جمله مشکلاتی که گریبانگیر بسیاری از شطرنج‌بازان به ویژه تازه‌کارها می‌شود، هیجان و استرس قبل بازی، حین بازی و بعد از مسابقه است و ضرورت دارد متخصصان حوزه روان‌شناسی و افراد صاحب تجربه، مطالبی مفید را در این باره به رشته تحریر درآورند.

دو خبر خوش

در قحطی کتاب‌های ایرانی حوزه شطرنج، اکنون کتابی از عزیزالله صالحی با موضوع «شطرنج دینامیک» در دست انتشار است. صالحی که پیشکسوت حوزه شطرنج به حساب می‌آید، در این کتاب، مختصری از زندگی ورزشی خودش را به همراه تعدادی از بازی‌هایش در حاشیه اثر آورده است. همچنین محمد زارعی، خبرنگار پیشکسوت حوزه شطرنج، کتابی را در این حوزه نوشته که در دست انتشار است و تا حدود دو ماه دیگر از سوی نشر فرزین منتشر می‌شود.

از سوی دیگر، خشایار مصطفوی کاشانی، پیشکسوت شطرنج، کتابی را درباره تئوری‌های بازی شطرنج اثر «ماکس ایوه» ترجمه کرده است.

تصحیح بهتر روانه بازار کردند.

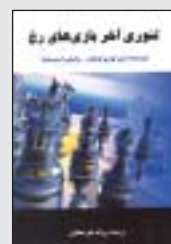
این کتاب سپس بارها به زبان‌های آلمانی و انگلیسی ترجمه شد و شهرت جهانی به دست آورد. نکته جالب اینکه گذشت زمان بسیار زیادی از تالیف این کتاب، بر اهمیت و کارایی این اثر تأثیر نگذاشته است و خوانندگان نسل جدید نیز از آن می‌توانند استفاده زیادی ببرند. براساس مقدمه مولفان، مطالعه آخر بازی‌ها و آموزش‌های ویژه مخصوص سواره‌ها و پیاده‌ها و مکانیسم مبارزه با یکدیگر آشنا می‌کند. به همین خاطر، فراگیری آخر بازی باید مقدم بر تجزیه و تحلیل گشایش‌ها و پوزیسیون‌های دشوار و وسط بازی باشد. آمار بسیاری از مسابقات نشان می‌دهد که تقریباً نیمی از تمام پایان بازی‌ها متعلق به آخر بازی‌های رخ است، لذا مطالعه آنها ارزش عملی فراوانی دارد. چاپ نخست کتاب «تئوری آخر بازی‌های رخ» با شمارگان هزار نسخه در ۴۵۰ صفحه با قیمت ۸۰ هزار ریال منتشر شده است.

این دو شطرنج‌باز همواره اهمیت بسیار زیادی برای آخر بازی قائل بودند و در ادامه مرحله پایانی بازی شطرنج بسیار استادانه عمل می‌کردند. لوفیش در این باره می‌گوید: «هر شطرنج‌بازی که واقعا قصد پیشرفت دارد، باید آخر بازی رخ را فرا بگیرد.»

این دو شطرنج‌باز برای ارایه تجربیاتشان به سایر شطرنج‌بازان، کتاب «تئوری آخر بازی‌های رخ» را به رشته تحریر درآورده‌اند. از نکات قابل توجه این اثر می‌توان به روش نگارش تحقیقی این اثر اشاره کرد، زیرا مولفان آن هرگز به برداشت و طبقه‌بندی آنچه که توسط علم شطرنج جمع‌آوری شده، اکتفا نکرده‌اند، بلکه بسیاری از استنتاج‌های آن را بررسی کرده‌اند و افق معلومات شطرنجی را بسط و گسترش داده‌اند.

چاپ نخست این کتاب در روسیه در سال ۱۹۵۷ با موفقیت چشمگیری همراه شد و بعد از دو سال مولفان، چاپ دوم این اثر را با

گسترش افق معلومات شطرنجی

بهاره معتمدی؛ چاپ نخست کتاب «تئوری آخر بازی‌های رخ» اثر مشترک «گریگوری لوفیش» و «واسیلی اسمیسولوف» با ترجمه پروانه هل عطایی از سوی نشر فرزین منتشر و روانه بازار کتاب شد.

این کتاب، نتیجه تلاش و تحقیق استاد برجسته شطرنج روسیه است؛ یکی واسیلی اسمیسولوف قهرمان سابق جهان و دیگری

گریگوری لوفیش از جمله پایه‌گذاران مدرسه شطرنج روسیه. لوفیش دو بار مقام قهرمانی شطرنج کشور شوروی سابق را در سال‌های ۱۹۳۴ و ۱۹۳۷ کسب کرد و در نهایت به درجه استاد بزرگ دست یافت.

قابل توجه شرکت کنندگان محترم هجدهمین نمایشگاه قرآن کریم

برای تبلیغات غرفه و انتشارات خود در نشریه کتاب هفته با شماره ۶۶۹۶۶۱۵۰ تماس بگیرید

کتاب
تبلیغات

فرناز میری

روایت اول شخص

صدای اعتراض شعر

■ رضا شمس، شاعر و نویسنده

تعدادی از شعرهایم در سال ۱۳۷۳ در مجموعه «دیر... با عطر خاک» (شعر امروز کرمان) که توسط نرگس رجایی و مهدی صمدانی تدوین شد، به چاپ رسیدند. این مجموعه از سوی انتشارات انجمن شعر جوان استان کرمان منتشر شد و اهمیت آن در گردآوری اشعار شاعران نوگرای کرمان بود.

مجموعه‌ای از مقالاتم هم در حوزه نقد ادبی در مطبوعات و نشریات مختلف مانند «خوانش»، «آینه»، «انتخاب»، «بام کویر» و «استقامت» به چاپ رسیده‌اند. به طور حرفه‌ای از دو دهه پیش در حوزه داستان و شعر فعالیت می‌کنم اما این که تاکنون کتاب مستقلی منتشر نکرده‌ام، به این علت است که احساس خوبی نسبت به این کار ندارم. به باور من در حال حاضر بازار شعر در کل ایران حدود ۳۰۰ تا ۴۰۰ خواننده حرفه‌ای دارد که این افراد شعر یکدیگر را از روش‌های مانند اینترنت و محافل دوستانه می‌شنوند و اگر کتاب هم از شاعری منتشر شود، ایشان به شعر او دسترسی خواهند داشت. تاکنون تمایلی نداشته‌ام کاغذ حرام و کتابی منتشر کنم که قرار است تنها به صورت هدیه رد و بدل شود و در واقع این نشانی از نارضایتی من از اوضاع حاکم بر بازار شعر امروز بوده است. هر چند به باور من هنوز این فضا تغییر نکرده ما احساس می‌کنم اگر همچنان از چاپ مجموعه اشعارم خودداری کنم، به خودم توهین کرده‌ام و به حاشیه

رانده می‌شوم. گویی صدای اعتراض من به جز در محافل خصوصی شنیده نشده است. حرفه من نوشتن است، پس چاره‌ای ندارم و حالا که اعتراض شنیده نشد، برای بیان خود باید اشعارم را منتشر کنم. در حال حاضر دو مجموعه شعر آماده انتشار دارم. عنوانی که برای یکی از این دفترها در نظر گرفته‌ام «اوم» نام دارد. این واژه در فرهنگ بودایی و هندی معادل واژه «هو» در فرهنگ ایرانی است. همچنین مجموعه داستانم با عنوان «چشم‌های آبی کاشی» دربرگیرنده ۹ داستان در فضاهای تجربی (فضاهای نوتر و بکر تر) آماده انتشار است.

این روزها نیز تکمیل مجموعه‌ای از مقالات تئوریک، نقد ادبی و یک رمان را در دست انجام دارم و طبق برنامه ریزی هایم امیدوارم بتوانم این کتاب‌ها را به نمایشگاه کتاب سال ۹۰ برسانم.

پیش‌تر نیز یک مجموعه با عنوان «شعر متفاوت» دربرگیرنده شعر حدود ۳۰ شاعر جوان از سراسر کشور گردآوری شد و قرار بود مقدمه آن در قالب یک مقاله تئوریک به قلم من نوشته شود که به دلیل کمبود سرمایه لازم از چاپ این کتاب صرف نظر شد.

مشاهیر ایرانی برای کودکان

■ اسماعیل هنرمندنیا، نویسنده

«آخرین پرواز خلبان» (زندگی سرلشکر خلبان شهید عباس بابایی) عنوان آخرین کتابم بود که به تازگی توسط انتشارات اندیشه زرین راهی بازار نشر شد. در این کتاب زندگی شهید بابایی را از تولد تا شهادت با زبانی ساده برای کودکان و نوجوانان شرح داده‌ام. این کتاب در ۱۲ صفحه، قطع خشتی و به صورت مصور به چاپ رسیده است.

از همین مجموعه «زندگی‌نامه شهید محمدعلی رجایی» در دست چاپ است. این کتاب هم‌زمان با هشتم شهریور، سالروز شهادت رجایی رونمایی می‌شود. هنوز شخصیت بعدی این مجموعه مشخص

نیست. اما این احتمال وجود دارد که در ادامه نگارش زندگی‌نامه داستانی شهیدان سراغ افرادی بروم که از استان‌های دیگر کشور هستند. تاکنون این مجموعه تنها به زندگی شهیدان استان قزوین پرداخته است. اما انتشارات سخن گستر پیش‌تر ۲۴ عنوان کتاب درباره زندگی پیامبران، ۱۴ عنوان درباره زندگی ۱۴ معصوم (ع) و ۱۵ عنوان کتاب با محتوایی از «کلیله و دمنه» را به قلم من در قطع خشتی و به صورت مصور برای کودکان و نوجوانان منتشر کرده است. این کتاب‌ها که انتشارات مجموعه آن به پایان رسیده به صورت یک بسته واحد درآمده و از جلدی پیش‌به‌شکل یک مجموعه کامل ارائه می‌شود.

همچنین درباره مشاهیر ایرانی و افرادی چون سعدی، حافظ، مولانا، خیام، شهاب‌الدین سهروردی، ابوعلی سینا و محمد زکریای رازی توسط همین انتشارات کتاب‌هایی منتشر کرده‌ام که مستقل از آثار این شخصیت‌ها زندگی آنها را به زبانی ساده و با نثری روان برای کودکان بیان می‌کند. از این مجموعه دو کتاب دیگر درباره رودکی و پروین اعتصامی نوشته‌ام که اکنون مراحل تصویرگری را طی می‌کنند.

فروهر در ایران باستان

■ آناهید خزیر، خبرنگار حوزه تاریخ

«فروهر و نگاره آن» عنوان کتابی پژوهشی و تحقیقی است که ریشه‌ها و تاریخ این نشان‌واره را در ایران باستان و در باور زرتشتیان شرح می‌دهد. «پنج نیروی نهاد آدمی در باور زرتشتیان»، «فروهر چیست؟»، «اشاره به فروهر در اوستا»، «باورهای اسطوره‌ای درباره فروهر»، «فروهر و روان»، «جشن نزول فروهرها»، و «ریشه‌های تاریخی نگاره فروهر» عنوان برخی از بخش‌های مختلف این کتابند.

در این کتاب که توسط انتشارات ابریشمی فر زیر چاپ رفته، به تفصیل درباره فروهر و چگونگی آن توضیح داده‌ام. از دیرباز در کتیبه‌ها و کنده‌کاری‌ها،

نقشی وجود داشته و تا به امروز باقی مانده است که نماد و نشانه‌ای از فروهر است. اما گروهی از سر ناآگاهی آن را انگاره اهورامزدا تلقی کرده‌اند.

از سوی دیگر، توسط نشر کتاب پارسه یک اثر پژوهشی درباره تاریخ مادها را در دست انتشار دارم که تا پایان امسال با عنوان «فرهنگ و تمدن ماد» راهی بازار نشر می‌شود. کتاب یک پیش‌درآمد، هفت فصل و ۶ پیوست کوتاه را شامل می‌شود. در پیش‌درآمد کتاب که با بحث درباره موقعیت جغرافیایی فلات ایران آغاز می‌شود، از خاستگاه آریاییان (سرزمینی که بدان نام «ایرانویج» داده‌اند) سخن به میان می‌آید. مهاجرت آریایی‌ها، استقرار قوم ماد و برخورد آنها با تمدن‌های هم‌جوار موضوعی است که در فصل نخست کتاب به آن پرداخته‌ام.

بررسی رویدادهای سیاسی پادشاهان ماد از روزگار «دیاکو» تا «ایختویگو» و «ساختار سیاسی ماد» عنوان فصل‌های دوم و سوم کتابند. «ارتش و سازمان نظامی ماد»، «دین و مذهب در قلمرو ماد»، «ساختار اجتماعی» و «هنر و تمدن ماد» موضوعات فصل‌های بعدی کتاب را تشکیل می‌دهند. پیوست‌های کتاب نیز روایت هرودوت از تاریخ ماد، سرنوشت آخرین شاه ماد، توضیحی درباره نام شاهان ماد و همچنین چکیده‌ای از مطالب کتاب و رویدادهای تاریخ ماد را شامل می‌شوند.

اما این روزها یک مجموعه چند جلدی با عنوان «شخصیت‌های اساطیری ایران» را در دست انجام دارم. این مجموعه کتاب‌هایی درباره «شاهنامه» فردوسی است که با بازنویسی و بازآفرینی این داستان‌ها، تحلیل رفتار و ماجراهای چهره‌های داستانی چون زنان و پهلوانان همراه شده است. در انتها نیز ابیاتی از هر داستان همراه معنی پاره‌ای واژه‌های دشوار آن را گنجانده‌ام. جلد نخست این مجموعه «داستان فرود» نام دارد. جلد‌های دیگر این مجموعه، دربرگیرنده تحلیل و بازنویسی داستان شخصیت‌هایی چون گردآفرید، فریدون، سیاوش، رستم و اسفندیارند.

گاج
Laptops

یesterday, today, tomorrow, gaj

GEEK1
021-6420

ناشران و کتاب‌فروشان محترم می‌توانند جهت تهیه و خرید لپ‌تاپ‌های گاج با تخفیف ویژه با شماره تلفن: ۰۲۱-۶۴۲۰ تماس حاصل نمایند.

مهلت ثبت نام
تا پایان
مردادماه ۱۹

ماه مهر

بو

نخستین نمایشگاه کتاب و نوشت افزار

The 1st Book & Stationary fair
زمان: ۲۱ لغایت ۳۰ شهریورماه ۱۳۸۹
مکان: مصلای بزرگ تهران | 12-22 September 2010
ناشران و کتاب‌فروشان محترم جهت کسب اطلاعات بیشتر و یا ثبت نام می‌توانند به پایگاه اینترنتی www.buyemahemehr.ir مراجعه نموده و یا با شماره تلفن‌های ۰۲۱-۸۸۲۰۸۷۰۶-۸ تماس حاصل نمایند.

Logos of participating publishers and organizations: Gaj, Artemis Vista, Saman Bank, W1 en, and others.